

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»**

МЕДИЧНЕ ПРАВО

Навчально-методичний комплекс

Ужгород – 2022

Грін Олександр Олексійович – старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ „Ужгородський національний університет”.

Медичне право : навчально-методичний комплекс для студентів спеціальності 222 „Медицина” (за спеціалізацією „Лікувальна справа”, магістр) та спеціальності 221 „Стоматологія” (за спеціалізацією „Лікар-стоматолог”, магістр). Ужгород. 2022. 135 с.

Навчально-методичний комплекс з дисципліни „ Медичне право” складений за вимогами кредитно-модульної системи, містить структуру програми навчального курсу, тематику лекційних, практичних та самостійних занять, короткий словник медико-правових термінів, а також перелік джерел і літератури.

Рецензенти:

Савчин М.В. доктор юридичних наук, професор, директор науково-дослідного інституту порівняльного публічного права та міжнародного права Ужгородського національного університету.

Карабін Т.О. докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права юридичного факультету Ужгородського національного університету.

Затверджено рішенням навчально-методичної комісії юридичного факультету ДВНЗ „Ужгородський національний університет” від 13 червня 2022р., протокол № 3.

©Грін О.О., 2022

Зміст

Вступ	4
Тематичний план курсу	7
Змістовний модуль 1	
Загальна частина медичного права.	
Зміст лекцій	9
Тематика практичних занять	12
Змістовний модуль 2	
Особлива частина медичного права	
Теми самостійної роботи студентів	50
Перелік питань для самостійної роботи	77
Питання для підсумкового контролю знань	80
Основні критерії оцінювання знань студентів	84
Короткий словник медико-правових термінів	87
Загальний список рекомендованих джерел і літератури	113

ВСТУП

У сучасних, викликаних війною, складних умовах розвитку української держави надзвичайної актуальності набуває проблема правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я. Її актуальність значно посилюється в умовах проведення медичної реформи, а саме трансформації первинної ланки, оптимізації мережі медичних закладів, автономізації всіх закладів охорони здоров'я, утворення госпітальних округів, кластеризації лікарень, запровадження гарантованого державного пакету медичних послуг, розробки нових стандартів на основі принципів доказової медицини (зокрема медичних протоколів), реформування системи екстреної медичної допомоги, утворення єдиного національного замовника медичних послуг (НСЗУ), запровадження принципу „гроші ходять за пацієнтом”, розбудови сучасної системи управління медичною інфраструктурою, створення нових можливостей для здійснення місцевою владою повноважень у сфері охорони здоров'я.

Останнім часом бурхливо почала розвиватися наука, пов'язана з правовими дослідженнями медичних проблем. Формування нових інститутів, на нашу думку, повинно здійснюватися в рамках парадигми медичного права, яке перебуває на етапі перманентного стабільного розвитку. З позицій теоретико-методологічного аналізу виступаємо за виокремлення медичного права як самостійної галузі. Цьому сприятиме реформування сфери охорони здоров'я, яке ініціюватиме більш активний розвиток медичного права.

Виникнення і розвиток медичного права як навчальної дисципліни відбувається в умовах одночасної вбудованості в структуру як юридичної так і медичної освіти. На початку це призвело до нерівномірності розвитку медичного права як навчальної дисципліни в правознавстві та медицині. З'явився судово-медичний або організаційний „нахил” у викладанні медичного права для студентів медичних факультетів. Водночас почав бурхливо відбуватися процес „юридизації” медичної діяльності. Стало зрозуміло, що лікар, який не знає своїх прав і обов'язків та діє на межі, за якою настає відповідальність, не може бути допущений до професійної практики.

З огляду на викладене, важливого значення набуває підготовка сучасного медичного фахівця, який володіє знаннями медичного права і законодавства. Саме ці фактори обумовлюють необхідність розробки відповідного навчально-методичного забезпечення.

Предметом вивчення навчальної дисципліни „Медичне право” є суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення медичної діяльності.

Метою вивчення навчальної дисципліни „Медичне право” є фахова підготовка студентів-медиків та студентів, які навчаються за спеціальністю „Стоматологія”, з метою формування і розвитку їхньої компетенції у галузі медичного права, спрямована на отримання необхідного обсягу теоретичних медико-правових знань, набуття практичних навиків у сфері охорони здоров’я, оволодіння достатнім рівнем правової культури та правової свідомості для збереження балансу взаємин між суб’єктами медичних правовідносин і дотримання прав людини в сфері охорони здоров’я.

Основні завдання курсу:

- вивчення основних теоретичних положень курсу та набуття навичок практичного застосування норм медичного права до конкретних ситуацій;
- ознайомлення студентів з міжнародно-правовими стандартами у галузі прав людини та охорони здоров’я;
- вивчення загальних понять і категорій науки медичного права;
- з’ясування впливу факторів політичного, економічного, культурного й морального характеру на медико-правові норми та інститути;
- оволодіння методикою правового аналізу норм медичного права й заснованої на них діяльності медичних установ і суспільних інститутів;
- формування у студентів спеціальних знань щодо поняття та особливостей медико-правових відносин;
- напрацювання студентами навичок тлумачення медико-правових норм, їх застосування при розв’язанні задач, виконанні тестових завдань.

Кінцеві цілі вивчення дисципліни :

У результаті вивчення курсу студенти повинні:

- **знати** понятійно-категоріальний апарат у галузі медичного права;
- джерела медичного права;
- тенденції нормотворення й державної політики у сфері охорони здоров'я;
- механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин;
- правові умови провадження окремих видів медичної практики та їх правове регулювання;
- державно-правові гарантії та механізми захисту прав людини у сфері охорони здоров'я;
- дефекти надання медичної допомоги, їх правову кваліфікацію;
- види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я;

- **вміти** самостійно працювати із законодавством України та міжнародними і регіональними стандартами у сфері охорони здоров'я;
- знати механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин;
- готувати необхідні правові документи;
- аналізувати правову природу стоматологічної та інших видів медичної практики;
- застосовувати юридичну практику для правореалізаційної діяльності, в т.ч. правові позиції Європейського суду з прав людини;
- ефективно використовувати арсенал експертиз і механізми контролю якості медичної допомоги;
- правильно оцінювати наслідки професійної діяльності медичних і фармацевтичних працівників.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

№	Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин			
		усього	У тому числі		
			Лекції	практичні	Самостійна роб.
Змістовний модуль 1 Загальна частина медичного права					
1.	Медичне право і його місце в системах права і законодавства України. Законодавче забезпечення охорони здоров'я в Україні: національний та міжнародний аспекти	4	2	2	
2.	Основи господарської діяльності та страхування у сфері охорони здоров'я в Україні. Правова природа медичної допомоги та медичної послуги	2		2	
3.	Система прав людини у сфері охорони здоров'я. Особисті немайнові права людини у сфері охорони здоров'я	2		2	
4.	Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин	4	2	2	
5.	Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я	2		2	
Змістовний модуль 2 Особлива частина медичного права					
6.	Правове регулювання сімейної медицини в Україні. Особливості надання первинної медичної допомоги. Народна медицина (цілительство) за законодавством України	2			2
7.	Законодавче забезпечення профілактики та лікування інфекційних хвороб. Правове забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя в Україні. Пандемія COVID – 19: правова характеристика	2			2
8.	Правове забезпечення репродуктивного здоров'я і допоміжних репродуктивних технологій в Україні. Донорство за законодавством України	2			2
9.	Правове регулювання провадження фармацевтичної діяльності та забезпечення населення лікарськими засобами і виробами медичного призначення в Україні. Інтелектуальна власність у галузі охорони здоров'я	2			2
10.	Законодавче забезпечення паліативної допомоги в Україні. Правове регулювання надання медичної	2			2

	допомоги фізично та соціально уразливим верствам населення				
11.	Правове регулювання надання психіатричної допомоги в Україні	2			2
12.	Правова регламентація косметології та спортивно-оздоровчої діяльності (спортивна медицина). Санаторно-курортна справа. Медичний туризм	2			2
13.	Порівняльне медичне право. Міжнародне медичне право	2			2
	Всього з курсу	30	4	10	16

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА МЕДИЧНОГО ПРАВА

ЛЕКЦІЯ 1.

Тема 1. МЕДИЧНЕ ПРАВО І ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМАХ ПРАВА І ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ. ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ (2 год.)

Основні підходи до предмету медичного права. Зміст та особливості методу медичного права. Поняття та завдання медичного права. Функції медичного права та їх характерні особливості. Принципи медичного права та їх класифікація. Види відносин притаманних медичному праву. Співвідношення медичного та фармацевтичного права.

Поняття медичних правовідносин. Правовідносини у сфері медичного обслуговування. Критерії поділу правовідносин з надання медичної допомоги та з організації її надання. Критерії поділу інформаційних відносин, які опосередковують процес надання медичної допомоги. Види медичних правовідносин за ступенем визначеності суб'єктного складу та за характером дії зобов'язаного суб'єкта. Склад медичних правовідносин. Поняття та групи суб'єктів медичних правовідносин.

Поняття та коло суб'єктів правовідносин у сфері надання медичної допомоги. Об'єкти правовідносин з надання медичної допомоги. Передумови виникнення та зміст медичних правовідносин. Критерії класифікації підстав виникнення правових відносин у сфері надання медичної допомоги. Підстави припинення правовідносин у сфері надання медичної допомоги.

Поняття системи медичного права як комплексної галузі права. Елементи системи медичного права. Особливості медичного права. Норма медичного права. Інститут медичного права. Підгалузь медичного права. Поділ правових норм та інститутів медичного права. Структура Загальної та Особливої частин медичного права.

Джерела медичного права та критерії їх класифікації. Особливості джерел медичного права. Правові та позаправові регулятори відносин у сфері надання медичної допомоги. Особливості медичного права як

навчальної дисципліни. Обставини, в яких відбувалося виникнення і розвиток медичного права як навчальної дисципліни. Наука медичного права. Основні концепції медичного права. Основні завдання науки медичного права. Основні підходи до проблеми виокремлення медичного права в самостійну галузь права.

Специфіка медичного законодавства. Актуальність створення Медичного кодексу та його основні принципи. Коло проблем, які повинен врегулювати Медичний кодекс України. Джерела медичного законодавства України. Систематизація законів у сфері медичного права. Рівні закріплення міжнародно-правових стандартів у сфері охорони здоров'я. Міжнародні документи, які регулюють проблеми здоров'я в контексті прав людини. Елементи міжнародної системи охорони здоров'я. Акти правового регулювання питань охорони здоров'я в Європі. Міжнародні документи про охорону здоров'я ВООЗ.

ЛЕКЦІЯ 2.

ТЕМА 4. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ МЕДИЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Поняття та види правового статусу особи. Міжнародні документи в яких визначені права пацієнтів. Нормативні акти які регулюють загальні та спеціальні права пацієнтів в Україні. Пацієнт. Законні представники пацієнта. Члени сім'ї пацієнта. Умови, за яких особа може вважатися пацієнтом.

Класифікація пацієнтів за різними критеріями. Класифікація правового статусу пацієнта. Групи прав пацієнтів. Загальні можливості (права) пацієнтів. Додаткові можливості (права) пацієнтів. Класифікація спеціальних прав пацієнтів залежно від напрямку медичної діяльності та особливостей окремих груп пацієнтів. Загальні можливості (права) законних представників пацієнта та членів його сім'ї. Право пацієнта на відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди. Загальні та спеціальні обов'язки пацієнтів.

Поняття медичного працівника. Групи професійних прав медичних працівників. Загальні професійні права та пільги медичних і фармацевтичних працівників. Спеціальні та додаткові права медичних працівників. Групи професійних обов'язків медичних працівників.

Загальні професійні обов'язки медичних, фармацевтичних працівників та фахівців з реабілітації.

Вимоги, які висувуються до особи, яка має намір провадити медичну чи фармацевтичну діяльність. Законні обмеження, встановлені для медичних, фармацевтичних працівників та фахівців з реабілітації під час здійснення ними професійної діяльності. Спеціальні та додаткові обов'язки медичного працівника.

Поняття лікуючого лікаря та порядок його обрання або призначення. Наділення лікарів обов'язками палатного лікаря. Поняття консилиуму лікарів. Випадки відмови лікаря від подальшого ведення пацієнта. Механізм вибору лікаря і закладу охорони здоров'я. Право пацієнта на вибір лікаря на первинному рівні. Порядок обрання та зміни лікаря, який надає первинну медичну допомогу (ПМД). Оптимальний обсяг практики ПМД. Порядок надання медичної допомоги на вторинному та третинному рівнях. Випадки можливої заміни лікуючого лікаря. Право пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні та допуск до нього інших медичних працівників. Порядок направлення хворих на лікування за кордон. Підстави припинення правовідносин у сфері надання медичної допомоги.

Поняття медичної етики та її основні принципи. Медична деонтологія у широкому та вузькому розуміннях, її мета та головні питання. Основні сфери регуляції загальної та спеціальної деонтології. Міжнародні документи, які регламентують питання професійної етики та медичної деонтології. Поняття біоетики, її об'єкт і предмет. Розмежування понять „біоетика”, „біомедична етика” та „медична етика.”

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.

МЕДИЧНЕ ПРАВО І ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМАХ ПРАВА І ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ. ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ (2 год.)

- 1. Медичне право України як галузь права: поняття, завдання, предмет і методи.**
- 2. Принципи і функції медичного права України.**
- 3. Медичні правовідносини: поняття, види і склад.**
- 4. Система медичного права України.**
- 5. Джерела медичного права України.**
- 6. Медичне право як навчальна дисципліна і галузь науки.**
- 7. Законодавче забезпечення сфери охорони здоров'я в Україні: національний та міжнародний аспекти.**

Ключові терміни: здоров'я, громадське здоров'я, охорона здоров'я, система охорони здоров'я, державна політика в галузі охорони здоров'я, фармацевтичне право, медичне право, право охорони здоров'я, предмет медичного права, медична діяльність, метод медичного права, завдання медичного права, функції медичного права, принципи медичного права, медичні правовідносини, цивільні правовідносини у сфері надання медичної допомоги, склад медичних правовідносин, суб'єкти медичних правовідносин, суб'єкти правовідносин у сфері надання медичної допомоги, об'єкти медичних правовідносин, зміст медичних правовідносин, система медичного права, норма медичного права, інститут медичного права, підгалузь медичного права, джерела медичного права, наука медичного права, охоронооздоровче право, галузь юридичної науки, медичне законодавство, Медичний кодекс України, джерела медичного законодавства, міжнародно-правові стандарти, міжнародні документи ВООЗ.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Окресліть основні підходи до предмету медичного права
2. Розкрийте зміст методу медичного права
3. Перерахуйте завдання медичного права
4. Дайте визначення поняття „медичне право”
5. Визначте поняття „функції медичного права,” та перерахуйте їх характерні особливості
6. Наведіть дефініцію поняття „принципи медичного права” та назвіть їх
7. Які види відносин притаманні медичному праву?
8. Дайте визначення поняття медичних правовідносин
9. Розкрийте склад медичних правовідносин
10. Окресліть коло суб’єктів правовідносин у сфері надання медичної допомоги
11. Дайте визначення поняття „об’єкт медичних відносин”
12. Розкрийте зміст медичних правовідносин
13. Охарактеризуйте поняття системи медичного права
14. В яких якостях існує медичне право?
15. Назвіть елементи системи медичного права
16. Дайте визначення поняття „норма медичного права”
17. Розкрийте поняття „інститут медичного права”
18. Дайте визначення поняття „підгалузь медичного права”
19. Охарактеризуйте поділ правових норм та інститутів медичного права
20. Дайте визначення поняття „джерела медичного права” та виділіть критерії для їх класифікації
21. Назвіть правові та позаправові регулятори відносин у сфері надання медичної допомоги
22. Перерахуйте особливості медичного права як навчальної дисципліни
23. Дайте визначення поняття „наука медичного права”
24. Охарактеризуйте медичне право як комплексну галузь права
25. Перерахуйте джерела медичного законодавства України
26. Коротко охарактеризуйте основні джерела медичного права
27. Перерахуйте міжнародні документи, які регулюють проблеми здоров’я в контексті прав людини
28. Назвіть елементи міжнародної системи охорони здоров’я

29. Окресліть акти правового регулювання питань охорони здоров'я в Європі
30. Перерахуйте міжнародні документи про охорону здоров'я ВООЗ

Нормативні джерела

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04 листопада 1950 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (в ред. від 01. 02. 2020р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. (в ред. від 16. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. (в ред. від 02. 12. 2012 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. (в ред. від 04. 10. 2018 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Етичний кодекс лікаря України, прийнятий і підписаний на Всеукраїнському з'їзді лікарських організацій та X З'їзді Всеукраїнського лікарського товариства від 27.09.2009 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Рекомендована література

9. Бібліографія з медичного права : національний контекст / упоряд. І.Я.Сенюта, О.Є Січкоріз, Х.М. Шубак; за заг.ред. І.Я.Сенюти, Львів, 2014.
10. Велика медична енциклопедія / під. ред. Петровського Б.В. 3-є вид. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://бмэ.орг/index.php>
11. Вовк С.М. Механізми державного управління системними змінами у сфері охорони здоров'я: автореф. дис... докт. наук з держ. упр.: 25.00.02 / С.М. Вовк, Донецький держ. ун-т управління. Маріуполь. 2019. 40 с.
12. Грін О.О. Загальне медичне право: Навчальний посібник: Альб. схем. Ужгород, 2017. С.19 - 51.
13. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл., Ужгород, 2020. С. 46 - 78.

14. Грін О.О. Шляхи розвитку медичної галузі в умовах проведення медичної реформи // Правове регулювання економічної системи: інституції, правила, процедури: монографія/ за ред. проф. М.В.Савчина. Одеса, 2021. С. 321 - 360.
15. Гладун З.С. Адміністративно-правове регулювання охорони здоров'я населення: Монографія. К., 2008. 720 с.
16. Гладун З.С. Теоретичні засади адміністративно - правового регулювання охорони здоров'я населення в Україні: монографія. Львів, 2015. 442 с.
17. Кашинцева О.Ю. Медичне право. Наріжні проблеми медичного права: підручник/ за ред. С.Г.Стеценка. К., 2010.
18. Книш С.В. Відносини у сфері охорони здоров'я в Україні: адміністративно - правовий аспект. Монографія. К., 2019.
19. Майданик Р.А. Медицинское право в системе права Украины. Альманах цивилистики: сб. статей / Під ред. Р.А. Майданика. К., 2015. Вип.6. С.442 - 450.
20. Майданик Р.А. Медичне право в системі права України. К., 2013. 32 с.
21. Медико - правовий тлумачний словник / За ред. І.Я. Сенюти. Львів, 2010. 540с.
22. Медичне законодавство: правова регламентація лікарської діяльності. Книга 2 / За заг. ред. проф. В.Ф. Москаленка, проф. В.Б. Михайличенка. К., 2017. 494 с.
23. Медичне право: навчальний посібник / [укладач Котуха О.С.]. Львів, 2014. 153 с.
24. Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, доц. М.В. Менджул. Ужгород, 2021. С. 15 - 101.
25. Медичне право України: практикум / уклад.: І.Я. Сенюта, І.О. Богомазова, О.Ю. Кашинцева, Д.Й. Клапаций, Р.А. Майданик, О.Є. Січкоріз, Х.Я. Терешко, У.Я. Хребтань, Х.М. Шубак; заг. ред. І.Я. Сенюта. Львів, 2014. С. 7 - 22.
26. Медичне правознавство: підручник / А.А. Бабанін, А.А. Миронова, А.В. Біловицький, А.Ю. Скрєбків. Сімферополь, 2012. 552 с.
27. Мінцберг Генрі. Міфи про охорону здоров'я. Як не помилитися, реформуючи медичну систему / пер. з англ. Дар'я Прокопик. К., 2019. 232 с.
28. Науково - практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / відп.ред. О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова, В.В. Луць. Т.1. Київ, 2005.
29. Охорона здоров'я в Україні: організація та законодавче забезпечення / І.А.Голованова, В.П.Лисак, В.М.Пашков; за заг.ред. В.П.Лисак. К., 2014.
30. Політика та публічне управління у сфері охорони здоров'я. Підручник: у 2 т. // К., 2017. Т. 1. 284 с.
31. Політика та публічне управління у сфері охорони здоров'я. Підручник: у 2 т. // К., 2018. Т. 2. 320 с.
32. Права людини у сфері охорони здоров'я: практикум / за ред. Р.А. Майданика. К., 2013. 116 с.
33. Проблеми правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я (господарсько-правовий контекст): монографія / В.М. Пашков. К., 2009. 448с.

34. Руснак Л.М. Адміністративно-правове забезпечення права на охорону здоров'я в Україні: монографія. Херсон, 2017.
35. Савченко В.О. Медичні послуги як об'єкт цивільних правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. К., 2014. 19 с.
36. Сенюта І.Я. Генеза вітчизняної цивілістичної думки щодо правовідносин у сфері надання медичної допомоги та її сучасний стан. // Медичне право. № 2 (18). 2016. С.74 - 92.
37. Сенюта І.Я. Джерела правового регулювання цивільних відносин у сфері надання медичної допомоги. Львів, 2018. С. 10 - 120.
38. Сенюта І.Я. Права й обов'язки суб'єктів медичних правовідносин: деякі проблеми реалізації // Право України. 2011. № 11-12. С. 67 - 73.
39. Сенюта І.Я. Цивільні правовідносини у сфері надання медичної допомоги в Україні: питання теорії і практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Наук. - досл. ін-т. прив. права та підпр. Нац. акад. прав. наук. К., 2018. 36 с.
40. Сенюта І.Я. Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання медичних послуг: монографія. Львів, 2018. С. 11 - 131.
41. Сергеев Ю.Д. Медицинское право: учебный комплекс: в 3 т. – М., 2008. 784с.
42. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. Харків, 2006. 776 с.
43. Словник української мови. Академічний тлумачний словник в 11 томах (1970-1980) // <http://sum.in.ua>.
44. Стеценко С.Г. Медицинское право: Учебник. С-Пб., 2004. 572с.
45. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. К., 2008. С. 7 - 39; 63 - 98.
46. Сучасне українське медичне право: Монографія / За заг. ред. С. Г. Стеценка. К., 2010. 496 с.
47. Терешко Х.Я. Інформація як об'єкт цивільних правовідносин у сфері медичного обслуговування: дис. ... канд. юрид. наук (доктора філософії), спец.12.00.03. К., 2019.
48. Фармацевтична енциклопедія / голова ред. ради та автор передмови В.П. Черних. – 2-ге вид., перероб. і допов. К., 2010. 1632 с.
49. Швець Ю.Ю. Реалізація особою конституційного права на охорону здоров'я: порівняльно - правове дослідження: дис. ... докт. юрид. наук: спец.12.00.02. Ужгород, 2019.
50. Hrin Oleksandr. Medical Law Basics : Book of diagrams, textbook for foreing students of medical universities, Ukraine, Uzhgorod, 2021, p. 26 - 40.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

ОСНОВИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СТРАХУВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ. ПРАВОВА ПРИРОДА МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ТА МЕДИЧНОЇ ПОСЛУГИ (2 год.)

- 1. Поняття господарської діяльності у сфері охорони здоров'я.**
- 2. Порядок та умови ліцензування господарської діяльності з медичної практики. Контроль за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики.**
- 3. Заклад охорони здоров'я України як суб'єкт господарювання у сфері охорони здоров'я. Акредитація закладів охорони здоров'я.**
- 4. Особливості правового статусу фізичних осіб-підприємців як суб'єктів господарювання у сфері охорони здоров'я.**
- 5. Загальні положення про страхування у сфері охорони здоров'я.**
 - а) поняття та принципи страхування;**
 - б) суб'єкти та об'єкти страхових правовідносин у сфері охорони здоров'я;**
 - в) види та форми страхування у сфері охорони здоров'я;**
 - г) мета та завдання страхування у сфері охорони здоров'я;**
 - д) загальнообов'язкове медичне страхування: національні реалії і перспективи.**
- 6. Поняття, ознаки та види медичної допомоги.**
- 7. Медична послуга як об'єкт медичних правовідносин. Договір про надання медичних послуг.**

Ключові терміни: господарська діяльність у сфері охорони здоров'я, медична діяльність, лікарська діяльність, медична практика, стоматологічна практика, ліцензія, ліцензійні умови, МОЗ України, заклад охорони здоров'я, акредитація закладу охорони здоров'я, стоматологія, фармація, медико-профілактична справа, бюро судово-медичної експертизи, правовий статус, медичне страхування, страхова медицина, добровільне медичне страхування (ДМС), обов'язкове медичне страхування (ОМС), договір ДМС, медична допомога, домедична допомога, екстрена медична допомога, первинна медична допомога, вторинна медична допомога, третинна медична допомога,

невідкладний стан людини, паліативна допомога, телемедицина, медичне обслуговування, медико-побутові послуги, медична послуга, оздоровлення, лікування, недолік, істотний недолік, договір про надання медичних послуг, судово-медична експертиза.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення „поняття господарська діяльність” у сфері охорони здоров’я
2. Визначте поняття „ліцензія” та „ліцензійні умови”
3. Які документи повинен мати суб’єкт господарювання, який є закладом охорони здоров’я?
4. Дайте визначення поняття „заклад охорони здоров’я”
5. Класифікуйте заклади охорони здоров’я за формою власності та організаційно-правовою формою
6. Перерахуйте заклади охорони здоров’я
7. Охарактеризуйте акредитацію закладу охорони здоров’я
8. Окресліть особливості правового статусу фізичних осіб-підприємців як суб’єктів господарювання у сфері охорони здоров’я
9. Дайте визначення поняття „медичне страхування”
10. Перерахуйте основні види страхування зобов’язань з надання медичної допомоги
11. Відмежуйте медичне страхування від страхової медицини
12. Означте поняття добровільного медичного страхування (ДМС) та його види
13. Дайте загальну характеристику обов’язкового медичного страхування (ОМС)
14. Охарактеризуйте державне обов’язкове страхування медичних працівників
15. Дайте визначення договору добровільного медичного страхування (ДМС)
16. Хто виступає суб’єктами договору медичного страхування?
17. Дайте визначення поняття „домедична допомога”
18. Охарактеризуйте сутність медичної допомоги та її межі
19. Означте поняття „медична допомога” та охарактеризуйте її у широкому та вузькому значеннях
20. Хто забезпечує надання медичної допомоги?
21. Дайте визначення основних понять у системі екстреної медичної допомоги

22. Охарактеризуйте первинну медичну допомогу
23. Визначіть поняття „вторинна (спеціалізована) медична допомога”
24. Дайте визначення поняття „третинна (високоспеціалізована) медична допомога”
25. Який порядок надання паліативної допомоги?
26. Який порядок надання медичної допомоги із застосуванням телемедицини?
27. Дайте визначення поняття „медична послуга” та опишіть її складові
28. Перерахуйте види медичних послуг за різними критеріями
29. Дайте визначення договору про надання медичних послуг
30. Охарактеризуйте договір про надання медичних послуг

Нормативні джерела

1. Положення щодо доступності медичної допомоги: Всесвітня медична асоціація; Положення, Міжнародний документ від 01 вересня 1988 // <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. (в ред. від 16. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Про захист прав споживачів: Закон України 12.05.1991 р. (в ред. від 19. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 р. (зі змінами від 23.11.2018 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. (в ред. від 01. 12. 2019 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2012 р. (в ред. від 16.01.2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон від 02.03.2015 р. (в ред. від 25.12.2019 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05. 04. 2007 р. (в ред. від 29.01.2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

12. Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості: Закон України від 14.11.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Про затвердження Переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти: Постанова КМУ від 17.09.1996 р. № 1138. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Про затвердження порядку акредитації закладу охорони здоров'я: Постанова КМУ від 15.07.1997 р. №765 // (в ред. від 17.12.2018 р. №1216). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Про затвердження Порядку та умов обов'язкового страхування медичних працівників та інших осіб на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини під час виконання ними професійних обов'язків, а також на випадок настання у зв'язку з цим інвалідності або смерті від захворювань, зумовлених розвитком ВІЛ - інфекції: Постанова КМУ від 16.10.1998 р. (в ред. від 21.07.2015 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності : Постанова КМУ від 04.07.2001 р. № 756. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
17. Програма подання громадянам гарантованої державою безоплатної медичної допомоги: Постанова КМУ від 11.07.2002 р. № 955. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів : Постанова КМУ від 15.06.2006 р. № 833 . [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
19. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України : Постанова КМУ від 25.03.2015 р. № 267. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова КМУ 05.08.2015 р. № 609. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики : Постанова КМУ від 02.03.2016 р. № 285 (зі змінами від 13.03.2019 р. № 215). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
22. Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я: Постанова КМУ від 02.03.2016 р. № 286. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

23. Про затвердження Порядку надання органу ліцензування документів в електронній формі: Постанова КМУ від 24.05.2017р. № 363. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
24. Про утворення Національної служби здоров'я України: Постанова КМУ від 27.12.2017 р. № 1101. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
25. Деякі питання електронної системи охорони здоров'я: Порядок функціонування електронної системи охорони здоров'я: Постанова КМУ від 25.04.2018 р. № 411. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
26. Деякі питання реімбурсації лікарських засобів: Постанова КМУ від 27.02.2019 р. № 135. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
27. Деякі питання щодо договорів про реімбурсацію: Постанова КМУ від 27.02.2019 р. № 136. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
28. Деякі питання створення госпітальних округів: Порядок створення госпітальних округів: Постанова КМУ від 27.11.2019 р. № 1074 (в ред. від 19.06.2020 р. № 589. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
29. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я: Розпорядження КМУ від 30.11.2016 р. № 1013-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
30. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я в Україні: Розпорядження КМУ від 30.11.2016 р. № 1002-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
31. Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 27.12.2007 р. № 1018-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
32. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи екстреної медичної допомоги: Розпорядження КМУ від 30.01.2019 р. № 37-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
33. Про схвалення Концепції розвитку системи екстреної медичної допомоги: Розпорядження КМУ від 22.05.2019 р. № 383-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
34. Про затвердження табелів оснащення виробами медичного призначення структурних підрозділів закладів охорони здоров'я: Додаток 1. Табелів оснащення виробами медичного призначення лікувальних та діагностичних кабінетів амбулаторно-поліклінічних закладів. Додаток 2. Табелів оснащення виробами медичного призначення стаціонарних відділень лікарень: Наказ МОЗ України від 05.06.1998 р. № 153 (в ред. від 04.11.2010 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
35. Про затвердження Інструкції про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян: Наказ МОЗ України від 13.11.2001 р.

- № 455 (в ред. від 07.09.2021 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
36. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 „Охорона здоров’я”. Наказ МОЗ України від 29.03.2002 р. № 117 (в ред. від 25.10.2021 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 37. Про затвердження переліків закладів охорони здоров’я, лікарських посад у закладах охорони здоров’я: Наказ МОЗ України від 28.10.2002 р. № 385 (в ред. від 06.05.2021р. № 884). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 38. Про затвердження нормативів надання медичної допомоги та показників якості медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 28.12.2002 р. № 507. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 39. Про єдину систему надання екстреної медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 01.06.2009 р. № 370. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 40. Про впровадження телемедицини в закладах охорони здоров’я: Наказ МОЗ України від 26.03.2010 р. № 261. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 41. Про затвердження примірних табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення центральної районної (районної) та центральної міської (міської) лікарень: Наказ МОЗ України від 02.03.2011 р. №127. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 42. Про затвердження Єдиного термінологічного словника (Глосарій) з питань управління якості медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 20.07.2011 р. № 427. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 43. Про затвердження Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров’я в Україні на період до 2020 року: Наказ МОЗ України від 01.08.2011 р. № 454. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 44. Про затвердження Інструкції про встановлення груп інвалідності: Наказ МОЗ України від 05.09.2011 р. № 561. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 45. Про затвердження табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення структурних підрозділів лікарні планового лікування: Наказ МОЗ України від 31.10.2011 р. № 734. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 46. Про затвердження табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення структурних підрозділів консультативно-діагностичного центру: Наказ МОЗ України від 31.10.2011 р. № 739. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 47. Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкції щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров’я незалежно від форм власності та підпорядкування: Наказ МОЗ України від 14.02.2012 р. № 110. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

48. Типове положення про комісії з питань етики при лікувально-профілактичних закладах, у яких провадять клінічні випробування: Наказ МОЗ України від 12.07.2012 р. № 523. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
49. Про затвердження форм первинної облікової документації, що використовується в медико-соціальних експертних комісіях: Наказ МОЗ України від 30.07.2012 р. № 577. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
50. Про порядок контролю якості медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 28.09.2012 р. № 752. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
51. Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України: Методика розробки та впровадження медичних стандартів медичної допомоги на засадах доказової медицини: Наказ МОЗ від 28.09.2012 р. № 751. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
52. Про затвердження Державних санітарних норм і правил „Санітарно - протиепідемічні вимоги до закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну (медико - санітарну) допомогу”: Наказ МОЗ України від 02.04.2013 р. № 259 (зі змінами від 01.02.2019 р. №780). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
53. Про моніторинг клінічних індикаторів якості медичної допомоги: Порядок моніторингу клінічних індикаторів якості медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 11.09.2013 р. № 795. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
54. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах: Наказ МОЗ від 16.06.2014 р. № 398. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
55. Про затвердження нормативних документів щодо застосування телемедицини у сфері охорони здоров'я: Наказ МОЗ України від 19.10.2015 р. № 681. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
56. Про організацію клініко-експертної оцінки якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування: Положення про клініко - експертну комісію Міністерства охорони здоров'я: Наказ МОЗ України від 05.02.2016 р. № 69. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
57. Про організацію роботи фізичних осіб - підприємців, які займаються народною медициною (цілительством): Наказ МОЗ України від 16.03.2016 р. № 189. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
58. Про утворення Державного комерційного підприємства „Електронне здоров'я”: Наказ МОЗ України від 14.12.2017 р. № 1594. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
59. Примірне положення про госпітальний округ: Наказ МОЗ України від 20.02.2017 р. № 165 (у ред. від 18.12.2017 р. № 1621). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

60. Про затвердження Примірної таблиці матеріально - технічного оснащення закладів охорони здоров'я фізичних осіб - підприємців, які надають первинну медичну допомогу: Наказ МОЗ України від 26.01.2018 р. № 148 (в ред. від 10.12.2020 р. №2857). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
61. Про затвердження Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу: Наказ МОЗ від 19.03.2018 р. № 503. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
62. Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 19.03.2018 р. № 504. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
63. Про внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 „Охорона здоров'я”. Наказ МОЗ України від 31.10.2018 р. № 1977. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
64. Про затвердження переліку питань та уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері господарської діяльності з медичної практики, що підлягає ліцензуванню : Наказ МОЗ України від 05.03.2019 р. № 500. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
65. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги: Екстрена медична допомога: догоспітальний етап. Новий клінічний протокол: Наказ МОЗ України від 05.06.2019 р. № 1269. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
66. Про внесення змін до Календаря профілактичних щеплень в Україні та Перелік медичних протипоказань до проведення профілактичних щеплень: Наказ МОЗ України від 16.09.2011 р. №595 (в ред. від 11.10.2019 р. № 2070. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
67. Про результати проведення заходів державного нагляду (контролю), щодо дотримання суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері господарської діяльності з мед. практики, що підлягає ліцензуванню: Наказ МОЗ України від 15.01.2020 р. № 68. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
68. Про ліцензування медичної практики, діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини: Наказ МОЗ України від 05.02.2020 р. № 257. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
69. Деякі питання ведення Реєстру медичних записів, записів про направлення та рецептів в електронній системі охорони здоров'я: Порядок ведення Реєстру медичних записів, записів про надання направлення та рецептів в електронній системі охорони здоров'я: Наказ МОЗ України від 20.02.2020 р. № 587. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

70. Про затвердження Порядку направлення пацієнтів до закладів охорони здоров'я та фізичних осіб - підприємців, які в установленому законом порядку одержали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики та надають медичну допомогу відповідного виду: Наказ МОЗ України від 28.02.2020 р. № 586. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
71. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні: Наказ МОЗ України від 04.06.2020 р. №1308. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
72. Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів: Календар профілактичних щеплень в Україні: Наказ МОЗ України від 16.09.2011р. № 595 (в ред. від 30.10.2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
73. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 66 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Кабінету Міністрів України „Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я і вищих медичних учбових закладах” (справа про платні медичні послуги): Рішення Конституційного Суду України від 25.11.1998 р. № 15 – рп / 98. // Офіційний вісник України. 1998. № 50.
74. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України в державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно (справа про безоплатну медичну допомогу): Рішення Конституційного Суду України від 29.05.2002 р. № 10 – рп / 2002 // Офіційний вісник України. 2002. № 23.
75. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України „Про психіатричну допомогу” (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу) від 01.06.2016 р. № 2-рп / 2016 // Офіційний вісник України . 2016 . № 48. Ст. 1724.

Рекомендована література

76. Баєва О.В. Страхова медицина і медичне страхування: навч. посіб. для студентів ВНЗ. К., 2013. 431 с.
77. Блащук Т.В. Договір про надання медичних послуг (медичного обслуговування) в умовах реформи медичної галузі, Часопис Національного університету „Острозька академія”. Серія „Право”. 2017. №2 (16). [url:https://lj.edu.ua/articles/2017/n2/17btvmh.pdf](https://lj.edu.ua/articles/2017/n2/17btvmh.pdf)

78. Булеца С.Б. Цивільні правовідносини, що виникають у сфері здійснення медичної діяльності: теоретичні та практичні проблеми: дис. ... д-ра юрид. наук. Одеса, 2016. 437 с.
79. Волинець Т.В. Цивільно - правові засоби здійснення права на медичну допомогу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 „Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право”. Львів, 2008.
80. Герц А.А. Договірні зобов'язання у сфері надання медичних послуг: дис. ... д-ра юрид. наук. Львів, 2016. 421с.
81. Гиріна О.М. Сімейна медицина: підручник; у 3 кн. – Кн. 1. Організаційні основи сімейної медицини / О.М. Гиріна, П.В. Грішило, Т.Г. Лемзякова та ін.; За ред. чл.-кор. АМН України, проф. В.Ф. Москаленка, проф. О.М. Гиріної. К., 2007. 392 с.
82. Грін О.О. Загальне медичне право: Навчальний посібник: Альб. схем. Ужгород, 2017. С. 52 - 87.
83. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл., Ужгород, 2020. С. 46 - 78.
84. Грін О.О. Шляхи удосконалення медичної галузі та забезпечення контролю якості за наданням медичної допомоги // Ефективність правового регулювання економічних інституцій: навчальний посібник / за ред. проф. Михайла Савчина, Ужгород, 2021. С.135 - 145.
85. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. / Т.В. Боднар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.; за ред. О.В. Дзери. К., 2009.
86. Загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні: сучасний стан та стратегія розвитку: монографія / С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко, Т.А. Занфірова, Я.А. Аркатов. Харків, 2017.
87. Крилова О.В. Цивільно - правове регулювання відносин по наданню медичної допомоги: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2006. 20 с.
88. Лавриненко О.О., Рогова О.Г., Панасюк С.А. Коментар медичного законодавства України. К., 2011. С. 31 - 108.
89. Майданик Р.А. Договір про надання медичних послуг. // Медичне право. 2010. № 5 (1). С. 52 - 66.
90. Майданик Р.А., Пермяков А.Б. Глава 52 „Договір про надання медичних послуг”. Договірне право. Особлива частина: Навчальний посібник. За заг. Ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, Т.В. Боднар. К., 2009. С.1107 - 1133.
91. Майданик Р.А. Страхування зобов'язань з надання медичної допомоги. / Р.А. Майданик . К., 2013. 64 с.
92. Медичне право України: практикум / уклад.: І.Я. Сенюта, І.О. Богомазова, О.Ю. Кашинцева, Д.Й. Клапаций, Р.А. Майданик, О.Є. Січкоріз, Х.Я. Терешко, У.Я. Хребтань, Х.М. Шубак; заг. ред. І.Я. Сенюта. Львів, 2014. С. 23- 43.
93. Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, доц. М.В. Менджул. Ужгород, 2021. С. 135 - 183; 554 - 571.

94. Миронова Г.А. Модернізація цивільного законодавства у сфері надання медичної допомоги: теоретичні засади та практика імплементації: монографія. К., 2020. 164 с.
95. Миронова Г.А. Приватноправове регулювання особистих немайнових правовідносин у сфері надання медичної допомоги. Монографія / під ред. О.Д.Крупчан. К., 2015. 309 с.
96. Науково - практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / відп.ред. О.В. Дзера, Н.С. Кузнєцова, В.В. Луць. Т.1. К., 2005.
97. Олефір А. О. Правовий механізм державних закупівель: стимулювання інноваційності виробництва медичної продукції. Монографія. К., 2015. 447с.
98. Політика та публічне управління у сфері охорони здоров'я. Підручник: у 2 т. К., 2017. Т. 1. 284 с.
99. Політика та публічне управління у сфері охорони здоров'я. Підручник: у 2 т. К., 2018. Т. 2. 320 с.
100. Прасов О.О. Право на медичну допомогу та його здійснення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2007. 16 с.
101. Право на медичну допомогу в Україні – 2008 / Харківська правозахисна група. Харків, 2009. 268 с.
102. Проблеми правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я (господарсько-правовий контекст): монографія. К., 2009. 448 с.
103. Савченко В.О. Медичні послуги як об'єкт цивільних правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. К., 2014. 19 с.
104. Сальгіна Е.С. Юридическое сопровождение деятельности частной медицинской организации. М., 2013. 192с.
105. Самофал М.М. Цивільно - правове регулювання надання медичних послуг дітям: дис. ... канд. юрид. наук. К., 2013. 213 с.
106. Сергеев Ю.Д. Медицинское право: учебный комплекс: в 3 т. М., 2008. 784 с.
107. Сенюта І.Я. Генеза вітчизняної цивілістичної думки щодо правовідносин у сфері надання медичної допомоги та її сучасний стан. // Медичне право. № 2 (18). 2016. С.74 - 92.
108. Сенюта І.Я. Джерела правового регулювання цивільних відносин у сфері надання медичної допомоги. Львів, 2018. 416 с.
109. Сенюта І.Я. Дефекти надання медичної допомоги: поняття і види // Медичне право. 2017. - № 1(19). С. 55 - 66.
110. Сенюта І.Я. Право на згоду та право на відмову від медичної допомоги: особливості та межі здійснення // Підприємство, господарство і право. 2016. - № 10 (248). С. 15 - 19.
111. Сенюта І.Я. Цивільні правовідносини у сфері надання медичної допомоги в Україні: питання теорії і практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Наук. – досл. ін-т. прив. права та підпр. Нац. акад. прав. наук. К., 2018. 36 с.
112. Сенюта І.Я. Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання медичних послуг: монографія. Львів, 2018. С. 219 - 308.

113. Сенюта І.Я. Цивільно-правовий захист прав на медичну допомогу: методичні рекомендації. Львів, 2018. 64 с.
114. Сенюта І. Я., Клапаций Д. Й. Психіатрична допомога: механізми забезпечення прав пацієнтів та їхніх законних представників. Львів, 2013. 66с.
115. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): Монографія / Відп. ред. Я.М. Шевченко. К., 2008. 626 с.
116. Стеценко В.Ю. Адміністративно - правові засади забезпечення якості медичної допомоги. Вісник ОНУ ім. І.І.Мечнікова. Правознавство. 2012. Т.17. Вип.1/2 (16/17). С.147 - 153.
117. Стеценко В.Ю. Обов'язкове медичне страхування в Україні (адміністративно - правові засади запровадження): Монографія. К., 2010. 320 с.
118. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. К., 2008. С. 227 - 252.
119. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Шатковський Я.М. Медичне право України (правові засади забезпечення медичного страхування). Монографія. К., 2010. 206 с.
120. Страхування в галузі охорони здоров'я: Навч. посіб. / І.Б. Дячук, І.Я. Сенюта, Х.Я. Терешко, І.І. Фуртак; за заг. ред. І.Я. Сенюти. Львів, 2010. 216 с.
121. Сучасне українське медичне право: Монографія / За заг. ред. С. Г. Стеценка. К., 2010. 496 с.
122. Тараненко А.О. Договір на протезування органів та кінцівок людини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. К., 2015. 22 с.
123. Худошина О.В. Контроль якості надання медичної допомоги у закладах охорони здоров'я. // Управління закладом охорони здоров'я. 2015. № 1. С.15 - 19.
124. Як організувати систему надання первинної медичної допомоги на місцевому рівні. Операційне керівництво / Баценко Д., Брагінський П., Бучма М. та ін. Міністерство охорони здоров'я України, Проект USAID „Реформа ВІЛ-послуг у дії”. К., 2018. 368 с.
125. Hrin Oleksandr. Medical Law Basics : Book of diagrams, textbook for foreign students of medical universities, Ukraine, Uzhgorod, 2021, p. 41 - 48.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.

СИСТЕМА ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я. ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ЛЮДИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (2 год.)

- 1. Права людини у сфері охорони здоров'я: поняття, класифікація, загальна характеристика.**

2. **Гарантії забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я. Ідеологічні та етичні гарантії прав людини в галузі охорони здоров'я.**
3. **Право людини на життя і медична практика: питання співвідношення.**
4. **Проблеми законодавчого регулювання прав людини на охорону здоров'я.**
5. **Право людини на медичну інформацію: загальна характеристика і правове забезпечення.**
6. **Право людини на медичну таємницю: загальна характеристика і правове забезпечення.**
7. **Співвідношення понять „медична інформація” і медична таємниця”: доктринальне й нормативне.**
8. **Правова танатологія: загальна характеристика.**

Ключові терміни: концепція прав людини, стандарти прав людини у сфері охорони здоров'я, права людини у сфері охорони здоров'я, єдиний медичний простір, аспекти права людини на життя, право на життя, життя, життя особи, момент початку життя, кінцевий момент життя, евтаназія та її види, лікарська допомога, медична інформація, медична таємниця, об'єкти медичної таємниці, біоправо, біоюриспруденція, правова біомедицина, правова танатологія.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність концепції прав людини?
2. Що розуміють під правами людини у сфері охорони здоров'я?
3. Які покоління прав людини ви знаєте?
4. Класифікуйте права людини за ступенем сприйняття у суспільстві
5. Класифікуйте права людини у сфері охорони здоров'я
6. Класифікуйте права людини за сферою дії і суб'єктом здійснення прав
7. Які види прав пацієнтів ви знаєте?
8. Перерахуйте конституційні права громадян, які безпосередньо відносяться до сфери охорони здоров'я
9. Назвіть конституційні права громадян, які опосередковано стосуються охорони здоров'я
10. Дайте визначення стандартів прав людини у сфері охорони здоров'я

11. Охарактеризуйте поняття єдиного медичного простору в контексті дотримання прав людини у сфері здоров'я
12. Назвіть складові єдиного медичного простору
13. Охарактеризуйте елементи єдиного медичного простору
14. Назвіть аспекти права людини на життя
15. Розкрийте зміст права людини на життя
16. Охарактеризуйте суть розуміння права на життя.
17. Перерахуйте елементи змісту конституційного права людини на життя
18. Проаналізуйте основні підходи до визначення моменту початку життя
19. Охарактеризуйте кінцевий момент життя
20. Опишіть характерні риси поняття „евтаназія”
21. Запропонуйте визначення поняття „евтаназія”
22. Охарактеризуйте місце прав людини на охорону здоров'я в системі соціальних прав
23. Проаналізуйте рівні закріплення прав людини на охорону здоров'я
24. Перерахуйте базові міжнародні документи з прав людини
25. Назвіть міжнародні документи з прав людини галузевого значення
26. Назвіть дефініцію поняття „медична допомога” і перерахуйте її основні види
27. Дайте визначення поняття „медична інформація” та назвіть випадки, коли її можливо обмежити
28. Охарактеризуйте обов'язок надання медичної інформації
29. Окресліть обсяг відомостей, що становлять об'єкт медичної таємниці
30. Як співвідносяться між собою поняття „медична таємниця”, і „медична інформація”? Означте лікарську таємницю та відомості, що складають її об'єкт
31. Перерахуйте випадки, коли медична таємниця може бути розголошена без згоди особи чи її законних представників
32. Які відомості складають предмет лікарської таємниці?
33. Перерахуйте суб'єктів, які зобов'язані зберігати лікарську таємницю
34. Дайте визначення поняття „правова танатологія”
35. Класифікуйте групи танатологічних прав

Нормативні джерела

1. Європейська соціальна хартія: Рада Європи, 03 травня 1996 № ETS № 163. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Загальна декларація прав людини: ООН, 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину. Рада Європи, Ов'єдо, 4 квітня 1997 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04 листопада 1950 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Венеціанська декларація стосовно невиліковних захворювань. Прийнята 35-ою Всесвітньою медичною асамблеєю, Венеція, Італія, жовтень 1983 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Декларація про еутаназію. Прийнята 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
7. Резолюція про участь лікарів у виконання смертного вироку. Прийнята 34-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Лісабон, Португалія, вересень/жовтень 1981 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
8. Положення про самовбивство за допомогою лікаря. Прийнята 44-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Марбелла, Іспанія, вересень 1992 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
9. Позиція Комітету міністрів державам – учасницям відносно правил, які стосуються автоматизованих банків медичних даних № R (81) 1 / Рада Європи, 23.01.1981 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
10. Рекомендація Комітету міністрів державам – учасницям відносно правил, які стосуються проблеми пацієнта як активного учасника власного лікування № R (80) 4 / Рада Європи, 30.04.1980 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
11. Положення про доступність медичної допомоги. Прийнята 40-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Відень, Австрія, вересень 1988 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

12. Положення про захист прав і конфіденційність пацієнта. Прийнята 45-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Будапешт, Угорщина, жовтень 1993 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. (в ред. від 16. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
17. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. (в ред. від 02. 12. 2012 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. (в ред. від 01. 12. 2019 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
19. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. (в ред. від 12.01.2022 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Про затвердження Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, Порядку реєстрації живонароджених і мертвонароджених: Наказ МОЗ України від 29.03.2006 р. № 179. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Про затвердження Порядку надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення: Наказ МОЗ України від 24.05.2013 р. № 423. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
22. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ МОЗ України від 09.09.2013 р. № 787. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
23. Про затвердження порядку констатації та діагностики критеріїв смерті мозку людини : Додаток. Окремі питання проведення тесту апное та інтерпретація його результатів: Наказ МОЗ України від 09.11.2020 р. № 2559. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
24. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України „Про інформацію” та статті 12 Закону України „Про прокуратуру” (справа К.Г. Устименка): Рішення Конституційного Суду України від 30.10.1997 р. № 5-зп / 1997 // Офіційний вісник України. 1997 р. № 46.

Рекомендована література

25. Англо - український ілюстрований медичний словник Дорланда у 2 т. Т. 2. Львів, 2002.
26. Анікіна Г.В. Цивільно - правове регулювання відносин, пов'язаних зі смертю фізичної особи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. К., 2014. 16 с.
27. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / за наук. ред. І. Сенюти. Львів, 2012. 552 с.
28. Болдіжар С.О. Адміністративно - правове регулювання прав людини четвертого покоління у системі охорони здоров'я: монографія. Ужгород, 2020. 240 с.
29. Брюховецька М.С. Цивільно - правове регулювання посмертного донорства в Україні: канд. дис. ... : спец. 12.00.03. К., 2017. 230 с.
30. Булеца С.Б. Право фізичної особи на життя та здоров'я (порівняльно-правовий аспект): Монографія. Ужгород, 2006. 172 с.
31. Головащук А.П. Цивільно - правове регулювання відносин, пов'язаних із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2017.
32. Грін О.О. Загальне медичне право: Навчальний посібник: Альб. схем. Ужгород, 2017. С. 88 - 106.
33. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл., Ужгород, 2020. С. 115 - 134.
34. Дворніченко А.С. Правові підстави та умови регулювання розголошення медичної таємниці. // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2014. №2. С.174 - 182.
35. Жовнерчук В., Голумбевська М. Моральна та юридична відповідальність за незаконне розголошення лікарської таємниці. // Журнал головної медичної сестри. 2015. № 2. С.42 - 47.
36. Забезпечення прав людини четвертого покоління у системі охорони здоров'я: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (12 квітня 2019 р., м.Ужгород) : зб. наук. ст.; [під заг.ред. С.Булеци, Я.В.Лазура, М.В.Менджул]. Ужгород, 2019. 202 с.
37. Ільющенкова К.О. Право на донорство в цивільному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: спец.12.00.03. К., 2018.
38. Ісмаїлова Улкер, Шаміл Кизи. Історичний розвиток інституту лікарської таємниці в Україні та світі. // Підприємництво, господарство і право. 2017. № 3. С. 23 - 26.
39. Коренга Ю.В. Договір сурогатного материнства в сімейному праві України: монографія. Луцьк, 2015.
40. Лавриненко О.О., Рогова О.Г., Панасюк С.А. Коментар медичного законодавства України. К., 2011. С. 157 - 201.

41. Мазаракі Н.А. Теоретико - правові засади запровадження медіації в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. К., 2019. 484 с.
42. Майданик Р.А. Право на медичну таємницю: законодавство і практика його застосування. // Юридичний вісник України. 2013. № 28. С.132 - 144.
43. Майданик Р.А. Репродуктивні права. Суругатне материнство: навч. - практ. посіб. К., 2013. 47 с.
44. Марущак І.А. Лікарська таємниця і конфіденційна медична інформація: питання правового регулювання. Управління закладом охорони здоров'я. 2007. № 5. С.4 - 29.
45. Медичне право України: практикум / уклад.: І.Я. Сенюта, І.О. Богомазова, О.Ю. Кашинцева, Д.Й. Клапаций, Р.А. Майданик, О.Є. Січкоріз, Х.Я. Терешко, У.Я. Хребтань, Х.М. Шубак; заг. ред. І.Я. Сенюта. Львів, 2014. С. 44 - 60.
46. Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, доц. М.В. Менджул. Ужгород, 2021. С. 307 - 340; 353 - 388.
47. Права людини в галузі охорони здоров'я. Харків. 2011.
48. Права людини в системі взаємовідносин „лікар - пацієнт” у відкритому суспільстві / Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. – Випуск 1 (12.2000). К., 2000. 267 с.
49. Права приватної особи в умовах пандемії COVID-19: проблеми здійснення і захисту: монографія/ Є.О. Харитонов, О.І. Харитонова, К.І.Беляков; за ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонова, д.ю.н., проф. О.І. Харитонової, к.ю.н., доц. К.Г. Некіт. Одеса, 2020. 404 с.
50. Практичне право: Права пацієнтів (Інтерактивний курс медичного права) : навч. посіб. / Галай А.О., Гречанюк С.К., Сенюта І.Я. та ін.: за ред. С.Г. Стеценка та А.О. Галай. К., 2009. С. 197 - 207.
51. Сенюта І.Я. Джерела правового регулювання цивільних відносин у сфері надання медичної допомоги. Львів, 2018. С. 165 - 395.
52. Сенюта І.Я. Медична таємниця: медико-правові аспекти. // Львівський правничий часопис „Життя і право”. 2005. № 1. С.43 - 50.
53. Сенюта І.Я. Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання медичних послуг: монографія. Львів, 2018. С. 419 - 552.
54. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. К., 2008. С. 99 - 126; 202 - 226, 287 - 313.
55. Стеценко С.Г., Шатковська І.В. Медичне право України (правове забезпечення лікарської таємниці). Монографія. К., 2010. 144 с.
56. Удалова Л.Д. Лікарська таємниця в кримінальному процесі України. Монографія. К., 2015. 134 с.
57. Чабан О.А. Право фізичної особи на таємницю про стан здоров'я в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. К., 2018. 222 с.
58. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку у сфері охорони здоров'я: монографія / За

заг. ред.: д.ю.н., проф. С.Б. Булеци; д.ю.н. доц. М.В. Менджул. Ужгород, 2020. 444 с.

59. Чечерський В.І. Право на репродукцію (відтворення) у системі основоположних прав людини: конституційно - правове дослідження. Херсон, 2019. 415 с.
60. Якубівський І.Є. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні: монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. 521с.
61. Hrin Oleksandr. Medical Law Basics : Book of diagrams, textbook for foreing students of medical universities, Ukraine, Uzhgorod, 2021, p. 49 - 55.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ МЕДИЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН (2 год.)

- 1. Законодавче забезпечення прав пацієнта: міжнародні та регіональні стандарти і національні акти.**
- 2. Права пацієнта в різних сферах медичної діяльності.**
- 3. Правове регулювання обов'язків пацієнта в Україні.**
- 4. Правове регулювання професійних прав та обов'язків медичних працівників.**
- 5. Правовий статус лікуючого лікаря за національним законодавством.**
- 6. Професійна етика та медична деонтологія при провадженні медичної практики.**

Ключові терміни: правовий статус, правовий статус особи, пацієнт, хворий, законний представник пацієнта, член сім'ї пацієнта, медичний працівник, медичний нейтралітет, лікуючий лікар, палатний лікар, консилиум лікарів, медична етика, медична деонтологія, біоетика, біомедична етика, медична етика.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Назвіть міжнародні документи, в яких визначені права пацієнтів
2. Назвіть нормативні акти, які регулюють загальні та спеціальні права пацієнтів в Україні
3. Розмежуйте поняття „пацієнт і «хворий»

4. Перерахуйте законних представників пацієнта та членів сім'ї пацієнта
5. Назвіть умови, за яких особа може вважатися пацієнтом
6. Класифікуйте пацієнта за різними критеріями
7. Класифікуйте правовий статус пацієнта
8. Окресліть групи прав пацієнтів
9. Перерахуйте загальні можливості (права) пацієнтів
10. Назвіть додаткові можливості (права) пацієнтів
11. Класифікуйте спеціальні права пацієнтів залежно від напрямку медичної діяльності, особливостей хвороби пацієнта та особливостей окремих груп пацієнтів
12. Перерахуйте загальні можливості (права) законних представників пацієнта
13. Окресліть загальні можливості (права) членів сім'ї пацієнта
14. Висвітліть суть права пацієнта на відшкодування заподіяної його здоров'ю шкоди
15. Перерахуйте загальні обов'язки пацієнтів
16. Назвіть спеціальні обов'язки пацієнтів
17. Дайте визначення поняття „медичний працівник”
18. Класифікуйте професійні права медичних працівників
19. Окресліть загальні професійні права та пільги медичних і фармацевтичних працівників
20. Перерахуйте спеціальні права медичних працівників
21. Назвіть додаткові права медичних працівників
22. Класифікуйте професійні обов'язки медичних працівників
23. Назвіть загальні професійні обов'язки медичних, фармацевтичних працівників та фахівців з реабілітації
24. Які вимоги висуваються до особи, яка має намір провадити медичну чи фармацевтичну діяльність?
25. Перерахуйте спеціальні обов'язки медичного працівника
26. Назвіть додаткові обов'язки медичного працівника
27. Висвітліть суть концепції медичного нейтралітету
28. Дайте визначення поняття „лікуючий лікар” та ким він обирається?
29. В яких випадках лікар має право відмовитися від подальшого ведення пацієнта?
30. Охарактеризуйте механізм вибору лікаря і закладу охорони здоров'я
31. Який порядок направлення хворих на лікування за кордон?
32. Дайте визначення поняття „медична етика” та назвіть її принципи

33. Означте поняття „медична деонтологія”
34. Дайте визначення поняття „біоетика” та означте її об’єкт і предмет
35. Означте поняття „біомедична етика” та розмежуйте поняття „біоетика”, „біомедична етика” та „медична етика”

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини / ООН, 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Європейська соціальна хартія / Рада Європи, 18.01.1961 р. № ETS № 3.5 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Конвенція про захист прав та гідності людини у зв’язку з використанням досягнень біології та медицини. Конвенція про права людини та біомедицини / Рада Європи, Ов’єдо, 04.04.1997 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод / Рада Європи, 04.11.1950 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Декларація про політику в царині дотримання прав пацієнтів в Європі / Європейська нарада з прав пацієнтів. Амстердам, 1994 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
6. Рекомендації Комітету міністрів державам – учасникам відносно проблеми пацієнта як активного учасника власного лікування № R (80) 4 / Рада Європи, 30.04.1980 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „ Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
7. Принципи медичної етики. Резолюція 37/194 Генеральної Асамблеї ООН, 18.12.1982 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Міжнародний кодекс медичної етики. Прийнятий 44-ю ГА Всесвітньою медичною асамблеєю. Лондон, Англія, жовтень 1949 р., доповн. і зміни 22-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Сідней, Австралія, серпень 1968 р., 35-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Венеція, Італія, жовтень 1983 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Женевська декларація. Прийнята 2-ю ГА Всесвітньою медичною асамблеєю. Женева, Швейцарія, вересень 1948 р., доповн. і зміни 22-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Сідней, Австралія, серпень 1968 р., 35-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Венеція, Італія, жовтень 1983 р., 46-ю ГА Всесвітньою медичною асамблеєю. Стокгольм, Швеція, вересень 1994 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

10. Декларація прав людини і особистої свободи медичних працівників. Прийнята 37-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Брюссель, Бельгія, жовтень 1985 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Лісабонська декларація стосовно прав пацієнта. Прийнята 40-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Відень, Австрія, вересень 1988 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
12. Мадридська декларація про професійну автономію і самоуправління. Прийнята 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
13. Резолюція про прихильність принципам етичних стандартів ВМА. Прийнята 46-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Стокгольм, Швеція, вересень 1994 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
14. Положення про захист прав і конфіденційність пацієнта. Прийняте 45-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Будапешт, Угорщина, жовтень 1993 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Положення про медичне обстеження, телемедицину і медичну етику. Прийняте 44-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Марбелла, Іспанія, вересень 1992 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
16. Положення про медичну недбалість. Прийняте 44-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Марбелла, Іспанія, вересень 1992 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
17. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
19. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. (в ред. від 16. 01. 2020 р.) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. (в ред. від 02. 12. 2012 р.) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 30.09.2020 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
22. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2012 р. (в ред. від 16.01.2020 р.) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

23. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р. № 1645-III (в ред. від 04. 10. 2018 р.) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
24. Про протидію захворюванню на туберкульоз: Закон України від 05.07.2001 р. (в ред. від 28. 12. 2015 р.) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
25. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
26. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ: Закон України від 23.12.2010 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
27. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018р. (в ред. від 07.01.2022 р.) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
28. Європейська хартія прав пацієнтів. Прийнята 15 листопада 2002 р. // <http://www.patienttalk.info>
29. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину. Рада Європи, Ов'єдо, 4 квітня 1997 р. // <http://zakon.rada.gov.ua>
30. Положення про захист прав та конфіденційність пацієнта: Всесвітня медична асоціація, міжнародний документ від 01 жовтня 1993 р. // <http://zakon.rada.gov.ua>
31. Про затвердження Положення про систему безпосереднього професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників: Постанова КМУ від 14.07.2021 р. № 725 // <https://zakon.rada.gov.ua>
32. Про атестацію молодших спеціалістів з медичною освітою: Додаток 1. Номенклатура спеціальностей молодших спеціалістів з медичною освітою: Наказ МОЗ України від 23.11.2007 р. №742 (в ред. від 30.03.2021 р.) // <https://zakon.rada.gov.ua>
33. Деякі питання безпосереднього професійного розвитку лікарів: Порядок проведення атестації лікарів, номенклатура лікарських спеціальностей, Зміни до деяких наказів МОЗ України з питань безперервного професійного розвитку лікарів: Наказ МОЗ України від 22.02.2019 р. № 446 // <https://zakon.rada.gov.ua>
34. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні: Наказ МОЗ України від 04.06.2020 р. №1308 // <https://zakon.rada.gov.ua>
35. Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 22 лютого 2019 р. № 446: Порядок проведення атестації лікарів: Додаток 1. Атестаційний листок. Додаток 2. Особисте освітнє портфоліо. Додаток 3. Посвідчення. Додаток 4. Критерії нарахування балів безперервного професійного розвитку: Наказ МОЗ України від 18.08.2021 р. № 1753 // <https://zakon.rada.gov.ua>

36. Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників: Наказ МОЗ України від 22.07.1993 р. № 166 (в ред. від 18.08.2021 р. № 1751). Положення про деякі заходи безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників: Додаток 1. Посвідчення. Додаток 2. План – заява. Додаток 3. Навчально – виробничий план. Додаток 4. Путівка. Додаток 5. Звіт. // <https://zakon.rada.gov.ua>

Рекомендована література

37. Англо - український ілюстрований медичний словник Дорланда у 2 т. Т. 2. Львів, 2002.
38. Анікіна Г.В. Цивільно - правове регулювання відносин, пов'язаних зі смертю фізичної особи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. К., 2014. 16 с.
39. Безпрозвана В.М. Механізм державного регулювання прав медичних працівників в Україні: стан і перспективи розвитку: автореф. дис. канд. наук: спец. 25.00.20. К., 2011.
40. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / за наук. ред. І. Сенюти. Львів, 2012. 552 с.
41. Болдіжар С.О. Адміністративно - правове регулювання прав людини четвертого покоління у системі охорони здоров'я: монографія. Ужгород, 2020. 240 с.
42. Брюховецька М.С. Цивільно - правове регулювання посмертного донорства в Україні: дис. ... : спец. 12.00.03. К., 2017. 230 с.
43. Булеца С.Б. Право фізичної особи на життя та здоров'я (порівняльно-правовий аспект): Монографія. Ужгород, 2006. 172 с.
44. Гревцова Р.Ю. Інформована згода на медичне втручання: юридичні аспекти отримання і оформлення. // Управління закладом охорони здоров'я. 2007. №3. С.12 - 17.
45. Гревцова Р.Ю. Захист прав медичних працівників. // Ваше здоров'я. 2017. № 25 - 26.
46. Грін О.О. Загальне медичне право: Навчальний посібник: Альб. схем. Ужгород, 2017. С. 107 - 127.
47. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл., Ужгород, 2020. С. 134 - 154.
48. Деонтологія в медицині: підручник (ВНЗ IV рів.акр.) / О.М.Ковальова, Н.А.Сафаргаліна-Корнілова, Н.А.Герасимчук. 2-е вид., випр. К., 2018. 240 с.

49. Заварза Т.В. Цивільно - правова відповідальність лікувальних закладів за заподіяння шкоди неналежним лікуванням: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 19 с.
50. Запорожан В.М., Аряєв М.Л. Біоетика та біобезпека. Підручник. К., 2013. 456с.
51. Згречча Е., Спаньйоло А. Дж., П'єтро М. Л. та ін. Біоетика : / підруч. Пер. з італ. В.Й. Шовкун. Львів, 2007. 672 с.
52. Кисельова О.І. Адміністративно - правове регулювання трансплантації органів і (або) тканин людини в Україні і зарубіжних країнах. // Правові горизонти. № 9 (22). 2018. С.46 - 51.
53. Лавриненко О.О., Рогова О.Г., Панасюк С.А. Коментар медичного законодавства України. К., 2011. С. 5 - 30; 109 -156; 202 - 215.
54. Лашкул З.В., Сізінцова Ю.Ю., Фершал Я.Ю. Інформативна згода: поняття, мета та значення у процесі реалізації прав та обов'язків медичних працівників і пацієнтів. Запоріжжя, 2019. 189 с.
55. Людина: медицина, фармацевтика, біоетика. Наукова монографія / За ред. акад. Нац. акад. прав. наук України, проф. В. Г. Гончаренка. К., 2016. 472 с.
56. Медичне законодавство: правова регламентація лікарської діяльності. Книга 2 / За заг. ред. проф. В.Ф. Москаленка, проф. В.Б. Михайличенка. К., 2017. С. 101 -158; 159 - 197.
57. Медичне право України: практикум / уклад.: І.Я. Сенюта, І.О. Богомазова, О.Ю. Кашинцева, Д.Й. Клапатий, Р.А. Майданик, О.Є. Січкоріз, Х.Я. Терешко, У.Я. Хребтань, Х.М. Шубак; заг. ред. І.Я. Сенюта. Львів, 2014. С. 61- 82.
58. Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, доц. М.В. Менджул. Ужгород, 2021. С. 519 -543.
59. Медсестринська етика і деонтологія. Підручник. Н.М. Касевич. 3-є вид., випр. К., 2013. 200 с.
60. Назар П.С., Віленський Б.Г. Основи медичної етики. К., 2002. 343 с.
61. Новицька М.М. Адміністративно-правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людині в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Суми, 2019. 267 с.
62. Новицька М.М. Основні зміни до законодавства України у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людині. // Підприємництво, господарство і право. № 9. 2018. С.132 - 137.
63. Паращич І.М. Державні механізми забезпечення та захисту прав пацієнтів в Україні: стан і тенденції розвитку: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. К., 2010.
64. Права людини в системі взаємовідносин „лікар - пацієнт” у відкритому суспільстві / Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. – Випуск 1 (12.2000). – К., 2000. 267 с.
65. Практичне право: Права пацієнтів (Інтерактивний курс медичного права) : навч. посіб. / Галай А.О., Гречанюк С.К., Сенюта І.Я. та ін.: за ред. С.Г. Стеценка та А.О. Галай. К., 2009. С. 11 - 102.

66. Прасов О.О. Право на медичну допомогу та його здійснення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2007. 16 с.
67. Пташник І.Р. Цивільно - правове регулювання трансплантації в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2017. 211 с.
68. Радиш Я., Бедрик І., Радиш Л., Кузьмінський П. Медична помилка: сутність, класифікація та правовий вимір // Медичне право. 2008. № 1. С. 51 - 60.
69. Сенюта І.Я. Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання медичних послуг: монографія. Львів, 2018. С. 131 - 184.
70. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. К., 2008. С. 127 - 176.
71. Сенюта І.Я. Права й обов'язки суб'єктів медичних правовідносин: деякі проблеми реалізації // Право України. 2011. № 11-12. С. 67-73.
72. Сізнцова Ю.Ю. Інформована згода на медичне втручання і юридичний захист пацієнтів та медичних працівників. Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту. Серія „Право”. 2013. № 12 (1). С. 266 - 269.
73. Стеценко С.Г. Медичне право України (реалізація та захист прав пацієнтів): Монографія / Стеценко С.Г., Галай А.О. К., 2010. 168 с.
74. Щирба М. Критерії правомірності інформованої згоди пацієнта. // Історико-правовий часопис. 2017. № 2 (10). С.84 - 88.
75. Щукін О.С. Правовий статус медичних працівників за трудовим законодавством України: автореф. дис.. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.05. Одеса, 2005.
76. Hrin Oleksandr. Medical Law Basics : Book of diagrams, textbook for foreing students of medical universities, Ukraine, Uzhgorod, 2021, p. 56 - 63.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5.

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (2 год.)

- 1. Поняття правопорушення та його ознаки**
- 2. Поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин. Звільнення від юридичної відповідальності: правові підстави.**
- 3. Цивільно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я.**
- 4. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників.**
- 5. Кримінальна відповідальність за порушення у сфері охорони здоров'я.**
- 6. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері охорони здоров'я.**

7. Особливості юридичної відповідальності фармацевтичних працівників за його професійні правопорушення.

Ключові терміни: правопорушення, правопорушення медичного працівника, юридична відповідальність медичного працівника, випадок, непереборна сила, нещасний випадок, вина потерпілого, цивільно-правова відповідальність у сфері надання медичної допомоги, цивільно-правова недоговірна відповідальність, неналежне лікування, моральна шкода, вина (цивільна), недолік, істотний недолік, трудовий договір з медичним працівником, дисциплінарний проступок, матеріальна відповідальність медичних працівників, кримінальне правопорушення, суб'єкт кримінального правопорушення, вина (у кримінальному праві), покарання, медична діяльність, пов'язана з ризиком, умови допустимості медичного втручання, виправданий ризик у медичній діяльності, охоронооздоровчий злочин, адміністративне правопорушення (проступок), адміністративна відповідальність, адміністративне стягнення, фармацевтичний працівник, якість, лікарські засоби, вироби медичного призначення, дисциплінарний проступок, протиправна поведінка, дисциплінарне стягнення, звільнення, договірна та деліктна відповідальність, професійні правопорушення, фармацевтична діяльність, професійна діяльність, шкода, здоров'я пацієнта, незаконна медична діяльність, легалізація, приватна медична та фармацевтична практика, незаконний обіг, наркотичні засоби, професійні та посадові злочини, сфера діяльності, склад злочину.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття „правопорушення медичного працівника”
2. Дайте визначення поняття „юридична відповідальність медичного працівника” та перерахуйте її види
3. Перерахуйте обставини, які виключають цивільно-правову відповідальність медичних працівників
4. Охарактеризуйте договірну відповідальність медичних працівників
5. Розкрийте суть деліктної відповідальності медичних працівників
6. Охарактеризуйте особливості протиправності поведінки медичного працівника як заподіювача шкоди

7. В яких формах можуть виявлятися протиправні дії медичного працівника (заподіювача шкоди)?
8. Дайте визначення поняття „неналежне лікування”
9. Дайте визначення поняття „моральна шкода”
10. Розкрийте зміст моральної шкоди та коло суб’єктів, які матимуть право на відшкодування такої шкоди
11. За якими критеріями суд визначає розмір відшкодування моральної (немайнової) шкоди?
12. Окресліть підходи до розуміння дисциплінарної відповідальності медичних працівників
13. Опишіть порядок укладення трудового договору з медичним працівником
14. Окресліть основні трудові обов’язки медичних працівників
15. Охарактеризуйте робочий час і його використання медичним працівником
16. Дайте визначення поняття „дисциплінарний проступок”
17. Перерахуйте ознаки дисциплінарного проступку медичного працівника
18. Які заходи стягнення можуть бути застосовані за порушення трудової дисципліни до працівника (медичного працівника)?
19. Охарактеризуйте матеріальну відповідальність медичних працівників
20. Охарактеризуйте сучасний стан справ з притягненням медичних працівників до кримінальної відповідальності
21. Проаналізуйте правову природу медичної діяльності, пов’язаної з ризиком
22. Охарактеризуйте умови допустимості медичного втручання
23. Перерахуйте умови, за наявності яких ризик у медичній діяльності слід вважати виправданим
24. В яких сферах можуть вчинятися кримінальні правопорушення медичними працівниками?
25. Перерахуйте кримінальні проступки медичних працівників за діючим Кримінальним кодексом
26. Перерахуйте види професійних кримінальних правопорушень медичних працівників
27. Назвіть інші діяння медичних працівників, що визнаються кримінальними правопорушеннями за діючим Кримінальним кодексом

28. На які групи можна умовно поділити адміністративні правопорушення, що вчиняються медичними працівниками при здійсненні ними професійної діяльності?
29. Назвіть адміністративні правопорушення, що вчиняються медичними працівниками
30. Перерахуйте види адміністративних правопорушень фармацевтичних працівників
31. За які дії фармацевтичних працівників настає адміністративна відповідальність?
32. Розкрийте зміст дисциплінарного проступку фармацевтичного працівника
33. Опишіть умови, за яких накладається дисциплінарне стягнення на фармацевтичного працівника
34. Охарактеризуйте основні причини звільнення фармацевтичного працівника
35. Проаналізуйте цивільну відповідальність фармацевтичних закладів
36. Що передбачає договірна та деліктна відповідальності фармацевтичних працівників?
37. У чому полягає проблема кримінальної відповідальності фармацевтичних працівників?
38. У чому полягає ненадання допомоги пацієнту фармацевтичним працівником?
39. В якому випадку можливе нанесення фармацевтичним працівником тяжкої шкоди здоров'ю пацієнта?
40. Перерахуйте порушення у фармацевтичній діяльності за які передбачена кримінальна відповідальність

Нормативні джерела

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04 листопада 1950 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи країнам – членам стосовно управління безпекою пацієнтів і запобігання небажаним явищам у сфері охорони здоров'я / Рада Європи, 29.05.2006 р. // Медичне право. 2019. № 1 (11).
3. Положення про професійну відповідальність лікарів при лікуванні хворих на СНІД. Прийняте 40-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Відень, Австрія, вересень 1988 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

4. Положення про медичну недбалість. Прийняте 44-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Марбелла, Іспанія, вересень 1992 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
5. Резолюція про прихильність принципам етичних стандартів ВМА. Прийнята 46-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Стокгольм, Швеція, вересень 1994р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
6. Декларація прав людини і особистої свободи медичних працівників. Прийнята 37-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Брюссель, Бельгія, жовтень 1985 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Мадридська декларація про професійну автономію і самоуправління. Прийнята 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
8. Міжнародний кодекс медичної етики. Прийнятий 44-ю ГА Всесвітньою медичною асамблеєю. Лондон, Англія, жовтень 1949 р., доповн. і зміни 22-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Сідней, Австралія, серпень 1968 р., 35-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Венеція, Італія, жовтень 1983 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Женевська декларація. Прийнята 2-ю ГА Всесвітньою медичною асамблеєю. Женева, Швейцарія, вересень 1948 р., доповн. і зміни 22-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Сідней, Австралія, серпень 1968 р., 35-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Венеція, Італія, жовтень 1983 р., 46-ю ГА Всесвітньою медичною асамблеєю. Стокгольм, Швеція, вересень 1994 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
12. Кодекс законів про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (в ред. від 01. 02. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

17. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. (в ред. від 16. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
19. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
22. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 р. N 6 // <http://zakon.rada.gov.ua>
23. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3.03.1995 р. № 4 // <http://zakon.rada.gov.ua>
24. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Пленум Верховного Суду України. Постанова від 31.03.1993 р. // <http://zakon.rada.gov.ua>

Рекомендована література

25. Адміністративна відповідальність: курс лекцій / за ред. О.В. Кузьменко. К., 2016. 568 с.
26. Андропова В.А. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 3. С. 65 - 66.
27. Антонов С.В. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної пацієнтові невдалим медичним втручанням // Управління закладом охорони здоров'я. 2007. № 7.
28. Антонов С.В. Цивільно-правова відповідальність за заподіяну шкоду здоров'ю при наданні платних медичних послуг: дис. ... канд. юрид. наук. К., 2006. 206 с.
29. Байда А.А. Уголовная ответственность за незаконную лечебную деятельность: монография. Харьков, 2009.
30. Битяк Ю.П. Адміністративна відповідальність та адміністративне правопорушення. Проблеми законності. 2020. Вип.151. С.87 - 100.
31. Булеца С.Б. Особливості цивільно-правової відповідальності за шкоду, заподіяну при наданні медичної допомоги (послуг) // Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія право. 2008. № 11.
32. Галай В.О. Проблеми застосування адміністративної відповідальності медичних працівників за порушення прав пацієнтів // Підприємництво, господарство і право. 2011. № 6.

33. Грін О.О. Загальне медичне право: Навчальний посібник: Альб. схем. Ужгород, 2017. С. 157 - 197.
34. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл., Ужгород, 2020. С. 184 - 224.
35. Грін О.О. Основи фармацевтичного права в питаннях і відповідях: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Ужгород, 2022. С. 208 - 220.
36. Доценко О. Адміністративна відповідальність за правопорушення у галузі охорони здоров'я населення. // Підприємництво, господарство і право. 2017. № 1. С. 128 - 132.
37. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К., 2014.
38. Жовнерчук В., Голумбевська М. Моральна та юридична відповідальність за незаконне розголошення лікарської таємниці. // Журнал головної медичної сестри. 2015. № 2. С. 42 - 47.
39. Заварза Т.В. Цивільно - правова відповідальність лікувальних закладів за заподіяння шкоди неналежним лікуванням: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 19 с.
40. Кирилюк І.В. Злочини у сфері охорони здоров'я: детермінація та запобігання: монографія. Ужгород, 2015. 272 с.
41. Лавриненко О.О., Рогова О.Г., Панасюк С.А. Коментар медичного законодавства України. К., 2011. С. 235 - 298.
42. Логвиненко Б. Проведення в справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони здоров'я: поточні проблеми і прогнозовані перспективи. // Публічне право. 2019. № 2. С. 107 - 112.
43. Медичне законодавство: правова регламентація лікарської діяльності. Книга 2 / За заг. ред. проф. В.Ф. Москаленка, проф. В.Б. Михайличенка. К., 2017. С. 398 - 457.
44. Медичне право України: практикум / уклад.: І.Я. Сенюта, І.О. Богомазова, О.Ю. Кашинцева, Д.Й. Клапаций, Р.А. Майданик, О.Є. Січкоріз, Х.Я. Терешко, У.Я. Хребтань, Х.М. Шубак; заг. ред. І.Я. Сенюта. Львів, 2014. С. 83 - 103.
45. Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, доц. М.В. Менджул. Ужгород, 2021. С. 639 - 672.
46. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник / за ред. Наталі Крестовської, Луїзи Романадзе. Одеса, 2019. 462 с.
47. Науково - практичний коментар Кримінального кодексу України / За заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. К., 2015. 1063 с.
48. Науково - практичний коментар до Кримінального кодексу України (2-е вид., перероб. та доп.) / За заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Е.В. Фесенка. К., 2008.
49. Основи права та законодавства у фармації: нац. підруч. для студентів вищ. навч. закл. / А.А. Котвіцька, І. В. Кубарева, О.О. Суріков та ін.; за ред А.А. Котвіцької. Харків, 2016. 528 с. (Національний підручник).

50. Попельницька Н.С. Особливості відмежування злочину, передбаченого ст.140 КК України від лікарської помилки, нещасного випадку і виправданого медичного ризику. // Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С.834 - 837.
51. Практичне право: Права пацієнтів (Інтерактивний курс медичного права) : навч. посіб. / Галай А.О., Гречанюк С.К., Сенюта І.Я. та ін.: за ред. С.Г. Стеценка та А.О. Галай. К., 2009. С. 117 - 128.
52. Примак В.Д. Відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності: монографія. К., 2014. 432 с.
53. Сенюта І.Я. Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання медичних послуг: монографія. Львів, 2018. С. 360 - 418.
54. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. К., 2008. С. 253 - 286.
55. Сенюта І.Я. Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання медичних послуг: монографія. Львів, 2018. 640 с.
56. Співак М.В. Правове регулювання адміністративної відповідальності в галузі охорони здоров'я населення: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Нац. академія внутр. справ. К., 2010. 16 с.
57. Старікова Н.М. Цивільно - правова відповідальність у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Харків, 2018.
58. Стеценко С.Г. Юридичний конфлікт у сфері медичної діяльності. // Вісник Академії митної служби України. 2009. № 1. С.44 - 48.
59. Судова влада України: Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, та види кримінального покарання за 2020 рік. Судова влада. [url:https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020](https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020)
60. Тарасевич Т.Ю. Медичний працівник як спеціальний суб'єкт злочину: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2011.
61. Удалова Л.Д. Лікарська таємниця в кримінальному процесі України. Монографія. К., 2015. 134 с.
62. Чеботарьова Г.В. Проблеми визначення обставин, що виключають злочинність діяння у сфері медичної діяльності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2013. № 6-1. С.169 - 172.
63. Шопіна Ю.О. Кримінальна відповідальність медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з використанням професійних обов'язків: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. К., 2020.
64. Чеботарьова Г.В. Кримінально-правова охорона правопорядку в сфері медичної діяльності: монографія. К., КНТ, 2011.
65. Ющик О.І. Кримінально-правове регулювання діяння, пов'язаного з ризиком за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2004.
66. Hrin Oleksandr. Medical Law Basics : Book of diagrams, textbook for foreign students of medical universities, Ukraine, Uzhgorod, 2021, p. 67 - 75.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА МЕДИЧНОГО ПРАВА

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Заняття 1. Правове регулювання сімейної медицини в Україні. Особливості надання первинної медичної допомоги. Народна медицина (цілительство) за законодавством України (2 год.)

План

- 1. Загальна характеристика сімейної медицини: поняття, принципи, значення і міжнародні стандарти.**
- 2. Законодавче забезпечення сімейної медицини в Україні.**
- 3. Правовий статус амбулаторії загальної практики сімейної медицини.**
- 4. Правовий статус сімейного лікаря.**
- 5. Народна медицина (цілительство) за законодавством України.**

Нормативні джерела

1. Європейський кодекс соціального забезпечення / Рада Європи, Страсбург, 16.04.1964 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Первинна медична допомога. Звіт Міжнародної конференції з питань первинної медичної допомоги / ВООЗ, 12.09.1978. Алма – Ата, 1978.
3. Первичная медико-санитарная помощь: совм.докл. Генерального секретаря ВООЗ и директора-исполнителя детского фонда ООН – Женева; Нью-Йорк, 1979.
4. Руководство по профессиональным и административным аспектам развития общей практики / семейной медицины в странах Европы // WHO-EUR/1SP/DLVR04.01.01-1998.
5. Хартія про загальну практику / сімейну медицину в країнах Європи / ВООЗ, Європейське регіональне бюро, серпень 1995 // Права людини в системі взаємовідносин „лікар - пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип.1 (12.2000). К., 2000.
6. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (в ред. від 01. 02. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Деякі питання електронної системи охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. (в ред. від 16. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
12. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон від 02.03.2015 р. (в ред. від 25.12. 2019 р.) // <https://zakon.rada.gov.ua>
14. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: Постанова КМУ від 02.03.2016 р. № 285 // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Про затвердження Порядку видачі та анулювання спеціального дозволу на зайняття народною медициною (цілительством): Постанова КМУ від 3.12.2012 р. № 1145. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на заняття посади керівника державного комунального закладу охорони здоров'я: Постанова КМУ від 27.12.2017 р. № 1094. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
17. Про утворення Національної служби здоров'я України: Постанова КМУ від 27.12.2017 р. №101. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Про деякі питання договорів про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій: Постанова КМУ від 25.04.2018 р. № 410. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
19. Деякі питання реімбурсації лікарських засобів: Постанова КМУ від 27.02.2019 р. № 135. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Деякі питання щодо договорів про реімбурсацію: Постанова КМУ від 27.02.2019 р. № 136. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Методичні рекомендації МОЗ України з питань перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства. К., 2018.

22. Деякі питання ведення Реєстру медичних записів, записів про направлення та рецептів в електронній системі охорони здоров'я: наказ МОЗ України від 28.02.2020 р. № 587. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
23. Порядок вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу: Наказ МОЗ України від 19.03.2018 р. № 503. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
24. Порядок надання первинної медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 19.03.2018 р. № 504. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
25. Про затвердження Порядку направлення пацієнтів до закладів охорони здоров'я та фізичних осіб-підприємців, які в установленому законом порядку одержали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики та надають медичну допомогу відповідного виду: Наказ МОЗ України від 28.02.2020 р. № 586. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
26. Про затвердження Примірного табеля матеріально-технічного оснащення закладів охорони здоров'я фізичних осіб-підприємців, які надають первинну медичну допомогу: Наказ МОЗ України від 26.01.2018 р. № 148. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
27. Про організацію роботи фізичних осіб-підприємців, які займаються народною медициною (цілительством): Наказ МОЗ України від 16.03.2016 р. № 189. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Рекомендована література

28. Грін О.О. Шляхи розвитку медичної галузі в умовах проведення медичної реформи // Правове регулювання економічної системи: інституції, правила, процедури: монографія/ за ред. проф. М.В.Савчина. Одеса, 2021. С. 334 - 341.
29. Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, доц. М.В. Менджул. Ужгород, 2021. С. 79 - 89.
30. Гиріна О.М. Сімейна медицина: підручник; у 3 кн. – Кн. 1. Організаційні основи сімейної медицини / О.М. Гиріна, П.В. Грішило, Т.Г. Лемзякова та ін.; За ред. чл.-кор. АМН України, проф. В.Ф. Москаленка, проф. О.М. Гиріної. К., 2007. 392 с.
31. Ординський В.Л. Переваги реформування первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини // Сімейна медицина. 2007. № 3.
32. Поканевич В.В. Народна і нетрадиційна медицина в системі надання медичної допомоги у світі/ В.В.Поканевич, Є.М.Горбань // Лікарська справа. 2008. № 5/6.
33. Сенюта І.Я. Правове регулювання медичної діяльності у галузі народної і нетрадиційної медицини // Проблеми державотворення і захисту прав

людини в Україні: [Матеріали 13-ї регіон. наук. - практ. конф. Львів, 8 – 9 лютого 2007 р.]. Львів, 2007.

34. Як організувати систему надання первинної медичної допомоги на місцевому рівні. Операційне керівництво. К., 2018. Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Заняття 2. Законодавче забезпечення профілактики та лікування інфекційних хвороб. Правове забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя в Україні. Пандемія COVID – 19: правова характеристика (2 год.)

План

- 1. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин в умовах лікування інфекційних і венеричних хвороб.**
- 2. Організація профілактики та лікування інфекційних і венеричних захворювань в Україні. Загальна характеристика.**
- 3. Правове регулювання проведення профілактичних щеплень в Україні.**
- 4. Боротьба з туберкульозом: правові аспекти.**
- 5. Загальна характеристика правового регулювання у сфері протидії ВІЛ – інфекції / СНІДу: міжнародно-правові стандарти та національне законодавство.**
- 6. Правове забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя в Україні.**
- 7. Пандемія COVID – 19: правова характеристика.**

Нормативні джерела

1. Міжнародні медико-санітарні правила / ВООЗ, 23.05.2005 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Тимчасове положення про СНІД. Прийняте 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Мадрид. Іспанія, жовтень 1987 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Положення про професійну відповідальність лікарів при лікуванні хворих на СНІД. Прийняте 40-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Відень, Австрія, вересень 1988 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

4. Положення про проблеми, які виникають внаслідок епідемії ВІЛ. Прийняте 44-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Марбелла, Іспанія, вересень 1992 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар - пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип.1 (12.2000). - К., 2000.
5. Декларація про прихильність справі боротьби з ВІЛ / СНІДом / Генеральна Асамблея ООН, 27.06.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року (з доповненнями) / ООН, 30.03.1961 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин / ООН, 20.12.1988 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Про психотропні речовини / ООН, 21.02.1971 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Рішення Європейського Парламенту та Ради про створення мережі епідеміологічного нагляду та контролю за поширенням інфекційних захворювань в Співтоваристві від 24.09.1998 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Рішення комісії № 2000 / 96 / ЄС про інфекційні захворювання, які мають поступово охоплюватись межею співтовариства відповідно до Рішення 2119 / 98/ ЄС Європейського парламенту та Ради від 22.12.1999 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Рішення Комісії № 2002 / 253 / ЄС про терміни, що використовуються для передачі інформації про інфекційні хвороби до мережі Співтовариства, створеної відповідно до Рішення Європейського Парламенту та Ради 2119 / 98 / ЄС від 19.03.2002 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
12. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. (в ред. від 01. 02. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. (в ред. від 19. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
17. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. (в ред. від 04. 10. 2018 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р. (в ред. від 04. 10. 2018 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

19. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992р. (в ред. від 14.08.2021р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Про протидію захворюванню на туберкульоз: Закон України від 05.07.2001 р. (в ред. від 28. 12. 2015 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ: Закон України від 23.12.2010 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
22. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 30.09.2020 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
23. Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID – 19): Закон України від 17.03.2020 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
24. Про схвалення Державної стратегії у сфері ВІЛ – інфекції / СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам від 27.11.2019 р. № 1415 - р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
25. Про схвалення державної стратегії розвитку системи протитуберкульозної медичної допомоги населенню: розпорядження КМУ від 27.11.2019 р. № 1414 – р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
26. Про затвердження Стандартів охорони здоров'я при туберкульозі: Наказ МОЗ України від 25.02.2020 р. № 530. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
27. Про затвердження Стандартів охорони здоров'я доконтактної та постконтактної медикаментозної профілактики ВІЛ – інфекції: Наказ МОЗ України від 05.02.2021 р. № 189. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
28. Організація надання медичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID – 19). Наказ МОЗ України від 28.03.2020 р. № 722. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
29. Щодо організації проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів працівників окремих професій, виробництв і організацій, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може призвести до поширення інфекційних хвороб: Наказ МОЗ України від 23.07.2002 р. № 280. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Рекомендована література

30. Виклик та подолання: ВІЛ / СНІД та права людини в Україні: посібник / за ред. А.Скурбаті. К., 2008.
31. Жуковіна Л. Деякі аспекти правового регулювання боротьби з туберкульозом в Україні // Юридичний журнал. 2006. № 11.

32. Запорожан В.Н. ВІЛ – інфекція і СНІД. – 2 – ге вид., доп. і перероб. / В.Н.Запорожан, М.Л. Аряєва. К., 2004.
33. Комісаренко С.В. Полювання вчених на коронавірус SARS-COV-2, що викликає COVID - 19; наукові стратегії подолання пандемії. <https://doi.org/10.15407/visn.2020.08.029>
34. Лістровий М. Проблема туберкульозу в Україні // Здоров'я України. 2005. № 115.
35. Мартиновський В.В. Щодо питання про сучасний стан санітарного законодавства в сучасний період. Проблеми правового забезпечення медичної діяльності в Україні: Матеріали науково-практичної конференції 26 жовтня 2006 р. Харків, 2006.
36. Права приватної особи в умовах пандемії COVID-19: проблеми здійснення і захисту: монографія/ Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, К.І.Беляков; за ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонova, д.ю.н., проф. О.І. Харитонovoї, к.ю.н., доц. К.Г. Некіт. Одеса, 2020. 404 с.
37. Якобчук А.В. Вирішення проблем ВІЛ / СНІДу в Україні на державному рівні з урахуванням міжнародного досвіду // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2006. № 2.

Заняття 3. Правове забезпечення репродуктивного здоров'я і допоміжних репродуктивних технологій в Україні. Донорство за законодавством України (2 год.)

План

- 1. Правове регулювання застосування допоміжних репродуктивних технологій (ДРТ) в Україні. Особливості правового статусу подружжя при застосуванні ДРТ. Особливості правового режиму ембріонів при застосуванні ДРТ.**
- 2. Етико-правові аспекти сурогатного материнства. Особливості правового статусу сурогатної матері. Правова природа договору про сурогатне материнство.**
- 3. Поняття та види донорства за законодавством України.**
- 4. Особливості правового режиму донорства репродуктивних клітин.**
- 5. Юридичне забезпечення організації та здійснення донорства крові та компонентів: міжнародно-правові стандарти і вітчизняне законодавство.**

- 6. Особливості правового регулювання донорства органів та анатомічних матеріалів людини.**
- 7. Корекція (зміна статі): законодавче забезпечення та юридична практика. Право на гендерну ідентичність.**

Нормативні джерела

1. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину / Рада Європи, Ов'єдо, 04.04.1997 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам – членам „Про заходи боротьби проти дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності” / Рада Європи, 31.03.2010 р. // Медичне право . 2014. № 1 (13).
3. Гельсінська декларація. Рекомендації для лікарів, які проводять біологічні обстеження людини. Прийнята 18-ою Всесвітньою медичною асамблеєю, Гельсінкі, Фінляндія, червень 1964 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Декларація стосовно трансплантації людських органів. Прийнята 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Декларація стосовно медичного абортів. Прийнята 24-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Осло, Норвегія, серпень 1970 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Декларація про проект „ Геном людини ”. Прийнята 44-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Марбелла, Іспанія, вересень 1992 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Загальна декларація прав людини / ООН, 10.12.1948 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Загальна декларація про геном і права людини / ЮНЕСКО, 11.11.1997 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Положення про торгівлю живими органами. Прийнята 37-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Брюссель, Бельгія, жовтень 1985 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Положення щодо доступності медичної допомоги. Прийняте 40-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Відень, Австрія, вересень 1988 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Положення про запліднення in vitro і трансплантацію ембріонів. Прийняте 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
12. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

13. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. (в ред. від 16. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 30.09.2020 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
17. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 10.07.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018р. (в ред. від 07.01.2022 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
19. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ МОЗ України від 09.09.2013 р. № 787. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Про затвердження Порядку скринінгу донорської крові та її компонентів на гемотрансмісивні інфекції: Наказ МОЗ України від 19.02.2013 р. № 134. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Про надання живим родинним донором гомотрансплантата для трансплантації: Наказ МОЗ України від 10.04.2012 р. № 250. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
22. Про встановлення медико-біологічних та соціально-психологічних показань для зміни (корекції) статевої належності та затвердження форми первинної облікової документації й інструкції щодо її заповнення: Наказ МОЗ України від 05.10.2016 р. № 1041. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Рекомендована література

23. Аналіз процедури „зміни (корекції) статі” в Україні та міжнародної практики. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://insiht-ukraine.com.ua>
24. Кашинцева О.Ю. Етно-правові роздуми щодо проблеми визначення статусу ембріона. // Право України. 2007. № 12.
25. Кашинцева О.Ю. Правове регулювання генетичних досліджень людини в Україні: деякі аспекти // Право України. 2007. № 5.
26. Майданик Р.А. Договір про сурогатне материнство за українським правом: питання теорії та практики // Право України. 2012. № 9.
27. Майданик Р.А. Репродуктивні права. Сурогатне материнство. К., 2013.
28. Сенюта І. Законодавче забезпечення донорства в Україні // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2008. Вип. 46.

29. Сенюта І. Репродуктивні права в системі соматичних прав людини // Антропологічні права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): Статті учасників Третього всеукраїнського „круглого столу”, Львів, 23 24 листопада 2007 р., Львів, 2008.
30. Сенюта І. Трансформація презумпції незгоди в презумпцію згоди: тенденції національного нормотворення // Юридична газета. 2012. № 21 (311).
31. Старовойтова О. Э. Основы правовой соматологии: Монография / под. общ. ред. и вступ. ст. В.П. Сальникова. СПб., 2006. 416 с.
32. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): Монографія / Відп. ред. Я.М. Шевченко. К., 2008. 626с.

Заняття 4. Правове регулювання провадження фармацевтичної діяльності та забезпечення населення лікарськими засобами і виробами медичного призначення в Україні. Інтелектуальна власність у галузі охорони здоров'я (2 год.)

План

- 1. Правові основи фармації в Україні.**
- 2. Поняття та правовий статус фармацевтичних працівників.**
- 3. Провадження фармацевтичної практики.**
- 4. Реклама лікарських засобів.**
- 5. Юридична відповідальність фармацевтичних працівників за професійні правопорушення.**
- 6. Загальна характеристика законодавства у сфері забезпечення населення лікарськими засобами.**
- 7. Створення, виробництво і реалізація лікарських засобів: правові аспекти.**
- 8. Патентування лікарських засобів.**
- 9. Державний контроль якості лікарських засобів в Україні.**

Нормативні джерела

1. Всесвітня конвенція про авторське право / ЮНЕСКО, 06.09.1952 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів / ВО інтелектуальної власності, 07.03.1978 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Загальна декларація прав людини: ООН, 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Конвенція про підроблення медичної продукції та подібні злочини, що загрожують охороні здоров'я / Рада Європи, 28.10.2011 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Конвенція пр розробку Європейської фармакопеї / Рада Європи. 22.07.1964 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „ Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
6. Положення про використання і зловживання психотропними засобами. Прийняте 29-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Токіо, Японія, жовтень 1975 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „ Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
7. Положення про заміну лікарських засобів з однаковою родовою назвою. Прийняте 41-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Гонконг, вересень 1989 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „ Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
8. Резолюція про терапевтичну заміну. Прийнята 42-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Ранчо Міраж, Каліфорнія, США, жовтень 1990 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
9. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності // СОТ, 15.04.1994 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. (в ред. від 19. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р.[Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
12. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Про публічну закупівлю: Закон України від 25.12.2015 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
17. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

19. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16.06.1999 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
22. Про охорону прав на промислові знаки: Закон України від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
23. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
24. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації) лікарських засобів і розмірів збору за їх державну реєстрацію (перереєстрацію): Постанова КМУ від 26.05.2005 р. № 376. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
25. Про затвердження Правил виробництва (виготовлення) та контролю лікарських засобів в аптеках: Наказ МОЗ України від 17.10.2012 р. № 812. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
26. Про затвердження Порядку контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібною торгівлі: Наказ МОЗ України від 29.09.2014 р. № 677. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
27. Про затвердження Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах: Наказ МОЗ України від 16.12.2003 р. № 584. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Рекомендована література

28. Блавацька О.Б. Правові основи фармації: навч. посіб. Львів, 2004. 656 с.
29. Богомазова І.О. Право на якісні та безпечні лікарські засоби // Медичне право. 2017. № 3. С. 9 - 17.
30. Грін О.О. Загальне медичне право: Навчальний посібник: Альб. схем. Ужгород, 2017. 208 с.
31. Грін О.О. Окремі питання державного контролю якості лікарських засобів в Україні // Закарпатські правові читання. Матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (29 - 30 квітня 2020 року, м. Ужгород). С. 201 - 205.
32. Грін О.О. Основи фармацевтичного права. Альбом схем: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Ужгород, 2020. 211 с.
33. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Ужгород, 2020. С. 225 -331.
34. Основи фармацевтичного права в питаннях і відповідях: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Ужгород. 2022. 241 с.
35. Основи права та законодавства у фармації: нац. підруч. для студентів вищ. навч. закл. / А.А. Котвіцька, І. В. Кубарева, О.О. Суріков та ін.; за ред А.А. Котвіцької. Харків, 2016. 528 с. (Національний підручник).

36. Пашков В.М. Особливості правового регулювання обігу лікарських засобів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Нац. юрид. акад. України ім.Я.Мудрого. Х., 2004. 20 с.
37. Пашков В.М. Правове регулювання фармацевтичної діяльності // Медичне право: підручник/ за заг.ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б.Булеци; д-ра юрид.наук, доц. М.В.Менджул. Ужгород, 2021. С.102 - 134.
38. Фармацевтична енциклопедія / голова ред.ради та автор передмови В.П.Черних. 2-ге вид., перероб. і допов. К., 2010. 1632 с.
39. Фармацевтичне правознавство в схемах і таблицях: навч. посіб. для студентів вищ.навч.закл. / А.А.Котвіцька, І.В.Кубарева, О.О.Суркова та ін. Харків, 2013. 112 с.

Заняття 5. Законодавче забезпечення паліативної допомоги в Україні. Правове регулювання надання медичної допомоги фізично та соціально уразливим верствам населення (2 год.)

План

- 1. Загальна характеристика правового забезпечення галузі паліативної допомоги в Україні: міжнародно-правові стандарти у сфері паліативної допомоги.**
- 2. Порядок надання паліативної допомоги в Україні.**
- 3. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин при наданні паліативної допомоги в Україні.**
- 4. Проблеми соціального і правового захисту інвалідів в Україні.**
- 5. Правове регулювання спеціальних заходів профілактики лікування хронічного алкоголізму, наркоманії та інших соціально небезпечних захворювань. Державна політика боротьби з тютюнопалінням в Україні.**
- 6. Особливості провадження прав дитини у сфері охорони здоров'я.**

Нормативні джерела

1. Конвенція про права інвалідів / Генеральна Асамблея ООН, 13.12. 2006 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Конвенція про заборону та негайні засоби щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці / МОП, 17.06.1999 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Конвенція про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства / Рада Європи, 25.10.2007 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Конвенція про права дитини / Генеральна Асамблея ООН, 20.11.1989 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Алма-Атинська декларація. Міжнародна конференція щодо первинної медико-санітарної допомоги. Декларація від 21.12.1991 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Декларація про прихильність до справи боротьби з ВІЛ / СНІДом / Генеральна Асамблея з ВІЛ / СНІДу, 27.06.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Зміцнення системи надання паліативної допомоги як комплексного лікування у системі догляду за хворими: Резолюція Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я від 23.01.2014 р. Медичне право. 2014. № 2 (14).
8. Паризька хартія боротьби з раком / ВООЗ, 04.02.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Пекінська декларація про права інвалідів / Генеральна Асамблея ООН, 12.03.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Про організацію паліативного догляду / Комітет Міністрів Ради Європи, 12.11.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Венеціанська декларація стосовно невиліковних захворювань. Прийнята 35-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Венеція, Італія, жовтень 1983 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
12. Гонконгська декларація стосовно поганого поводження з людьми похилого віку. Прийнята 41-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Гонконг, вересень 1989 р., відредагована на 126-й Нараді Ради. Єрусалим, Ізраїль, травень 1990 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Познанська декларація про паліативний догляд у Східній Європі. Учасники циклу курсів з паліативної допомоги від 25/29.05.1998 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Положення щодо стратегії в галузі догляду за пацієнтами з тяжкими хронічними болями у разі невиліковних захворювань. Прийняте 42-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Ранчо Міраж, Каліфорнія, США, жовтень 1990 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
17. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. (в ред. від 16. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними : Закон України від 15.08.1995 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

19. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.08.1995 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю: Закон України від 16.11.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
22. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають право на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України від 18.05.2004 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
23. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
24. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон від 21.03.1991 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
25. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів та їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22.09.2005 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
26. Про оздоровлення та відпочинок дітей: Закон України від 04.09.2008 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
27. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
28. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
29. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
30. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 06.10.2005р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
31. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
32. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні: Наказ МОЗ України від 04.06.2020 р. № 1308. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
33. Про систему онкологічної допомоги населенню України: Наказ МОЗ України від 01.10.2013 р. № 845. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
34. Про затвердження примірних положень про хоспіс та відділення паліативної допомоги хворим на ВІЛ – інфекцію та СНІД : Наказ МОЗ України від 27.12.2007 р. № 866. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
35. Про затвердження Примірного положення про лікарню «Хоспіс» (відділення, палату паліативного лікування) для хворих на туберкульоз: Наказ МОЗ

України від 11.06.2010 р. № 483. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

36. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації паліативної медичної допомоги при хронічному больовому синдромі: Наказ МОЗ України від 25.04.2012 р. № 311. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Рекомендована література

37. Актуальні питання впровадження системи паліативної допомоги та забезпечення прав пацієнтів з обмеженим прогнозом життя в Україні / Ю.Губський та ін. // Право на медичну допомогу в Україні. Харків, 2009.
38. Вакцинація у запитаннях і відповідях для пацієнтів і їх законних представників. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
39. Віленський А. Правове регулювання медичного забезпечення дитячого населення України / А.Віленський, Я.Радиш // Медичне право . 2009. № 1 (спец. випуск).
40. Волинець Л.С. Права дитини в Україні: проблеми та перспективи. К., 2000.
41. Дешко Л.К. Правові аспекти тютюнопаління // Вісник куратора. 2010. № 44.
42. Діяльність МОЗ України щодо нормативно-правового забезпечення служби паліативної та хоспісної допомоги / З.М.Митник, Ю.І.Губський та ін. // Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конф. Львів, 22 - 24 квітня 2010 р. Львів, 2010
43. Медичне право України: проблеми паліативної допомоги та медико-соціального обслуговування населення. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з медичного права (III Міжнародної науково-практичної конференції з медичного права). Львів, 2010.
44. Нагорна А.М. Здоров'я молоді України: проблеми та перспективи / А.М.Нагорна, Т.С.Грузева. К., 1998.
45. Паліативна і хоспісна медицина: концепція, складові, розвиток в Україні (за даними наукової літератури) / В.М.Князевич, З.М.Митник, Ю.І.Губський // Україна - здоров'я нації. 2000. № 3 (11/09).
46. Полешко А. Правові аспекти захисту дітей в Україні // Право України. 1996. № 7.
47. Права людини в сфері охорони здоров'я: практичний посібник/ За ред. наук.ред. І.Сенюти/ І.Берн, Т.Езер, Дж.Коен, Дж. Оверал, І.Сенюта. Львів, 2012.
48. Права паліативного пацієнта та механізми їх здійснення. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://healththoughts.org.ua>
49. Тюптя А.Т. Соціальна робота: теорія і практика: навчальний посібник. К., 2008.
50. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського суду з прав людини у контексті західної традиції. К., 2006.

Заняття 6. Правове регулювання надання психіатричної допомоги в Україні (2 год.)

План

- 1. Загальна характеристика правового забезпечення галузі психіатрії в Україні.**
- 2. Види та порядок надання психіатричної допомоги в Україні.**
- 3. Особливості надання психіатричної допомоги у примусовому порядку.**
- 4. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин при наданні психіатричної допомоги**

Нормативні джерела

1. Гавайська декларація II (одобрена Генеральною асамблеєю ВПА, Вена, Австрія, 10 июля 1983 г.) / Законодавство України. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Загальна декларація прав людини: ООН, 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Конвенція про передачу осіб, які страждають психічними розладами, для проведення примусового лікування від 28.03.1997 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поведження і покарання від 10.12.1984 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Хартія основних прав Європейського Союзу від 7.12.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Резолюція 46/ 119 „Захист осіб з психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги” / Генеральна Ассамблея ООН, 18.02.1992 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Рекомендація 818 (1977) щодо ситуації з психічними захворюваннями / Рада Європи, Парламентська Асамблея, 08.10.1977 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Рекомендації РЕС (2004) 10 Комітету міністрів Ради Європи державам – членам щодо захисту прав людини і гідності осіб з психічними розладами (2004). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Рекомендація Комітету міністрів державам-учасницям стосовно правового захисту осіб, які страждають на психічні розлади, що примусово

- утримуються як пацієнти / Рада Європи, Комітет Міністрів Ради Європи, 22.02.1983 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 12. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 13. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 14. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. (в ред. від 16. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 15. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання психіатричної допомоги: Закон України від 14.11.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 17. Про затвердження переліку медичних психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для осіб або оточуючих: Постанова КМУ від 10.05.2022 р. № 577. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 18. Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 27.12.2017 р. № 1018-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 19. Про затвердження плану заходів на 2021 – 2023 роки з реалізації Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 6 жовтня 2021 р. № 1215-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 20. Про затвердження Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги населенню: Наказ МОЗ України від 30.11.2017 р. № 1504. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 21. Про затвердження форми звітності щодо надання психіатричної допомоги населенню: Наказ МОЗ України від 30.11.2017 р. № 1504. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 22. Про затвердження Порядку проведення попередніх, періодичних та позачергових психіатричних оглядів, у тому числі на предмет вживання психоактивних речовин: Наказ МОЗ України від 18.04.2022 р. № 651. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 23. Про затвердження Порядку проведення судово-психіатричної експертизи: наказ МОЗ України від 08.05.2018 р. № 865. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 24. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо

відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України „ Про психіатричну допомогу ” (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу) від 01.06.2016 р. № 2-рп/2016. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

25. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень шостого речення частини першої статті 13 – р/18. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Рекомендована література

26. Андрушко А.В. Кримінальна відповідальність за незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги: монографія, Ужгород, 2019. 228 с.
27. Ван Ворен Р. Психіатрія як інструмент приборкання у пострадянських країнах. // Архів психіатрії. 2015. №2 (81). С. 54 - 60.
28. Гудима Д. Обмеження прав психічнохворих у практиці Європейського суду з прав людини. Антропологія права: філософський та юридичні виміри (стан, проблеми, перспективи) : Статті учасників ювілейного X Міжнародного круглого столу (м. Львів, 12-13 грудня 2014 року): у 2-х частинах. Львів, 2015. Частина I. С.173 - 200.
29. Гудима Д. Практика Європейського суду з прав людини щодо госпіталізації психічнохворих: уроки для України // Право України. 2015. № 10. С.87 - 96.
30. Довідник базової інформації ВООЗ по психічному здоров'ю, правам людини і законодавству. Офіційний сайт ВООЗ. url: http://www.who.int/mental_health
31. Круглий стіл на тему „ Українська психіатрія із ХІХ століття в ХХІ”. Вступне слово Л.Денисової / Новини медицини та фармації. url: [http:// www.mif-ua.com/ archive](http://www.mif-ua.com/archive)
32. Миронова Г.А. Права пацієнтів із психічними розладами: міжнародні стандарти та вітчизняне законодавство. // Приватне право і підприємництво. 2017. № 17. С. 34 - 39.
33. Налуцишин В.В. Правове регулювання надання психіатричної допомоги: досвід держав Європи. Юридичний науковий електронний журнал. № 2/2020. [url:http://Icej.org.ua/2_2020/124.pdf](http://Icej.org.ua/2_2020/124.pdf)
34. Подрабинек А. Карательная медицина/ под ред. Л.Алексеевой. Нью-Йорк, 1979.
35. Прокопенко А.С. Безумная психиатрия / Карательная психиатрия: сборник / под общ. ред. А.Е.Тараса. Минск, 2005.
36. Сенюта І.Я. Надання психіатричної допомоги за новим нормативним регламентом: окремі проблемні питання. Український медичний часопис. url: <http://www.umg.com.ua>
37. Сенюта І.Я. Психіатрична допомога: механізм забезпечення прав пацієнтів та їхніх законних представників/ І.Я.Сенюта, Д.Й.Клапаций. Львів , 2013.

38. Фуко М. Психиатрическая власть: курс лекций, прочитанных в Коллеж де Франс в 1973 – 1974 учебном году / пер. с фр. А.В.Шестакова. С-Пб., 2007. 450 с.
39. Широкова І.В. Позиція західної медичної спільноти щодо каральної психіатрії в СРСР (1960 – 1980-ті рр.). Наукові записки НаУМКА. Історичні науки. 2013. Т. 143. С. 36 - 42.
40. Як порушують права людини у психлікарні? Юрист УГСПЛ здійснила моніторинговий візит до психіатричної лікарні з суворим наглядом / Українська Гельсінська спілка з прав людини. 25 жовтня 2018 р. url: <http://helsinki.org.ua>

Заняття 7. Правова регламентація косметології та спортивно-оздоровчої діяльності (спортивна медицина). Санаторно-курортна справа. Медичний туризм (2 год.)

План

- 1. Законодавче забезпечення пластичної і реконструктивної допомоги населенню.**
- 2. Поняття косметології та її регламентація за законодавством України.**
- 3. Міжнародні стандарти у сфері косметології і спортивної медицини.**
- 4. Косметологічні послуги та особливості їх надання.**
- 5. Організаційно-правові основи функціонування косметологічних клінік.**
- 6. Законодавча регламентація діяльності фітнес-центрів та інших фізкультурно-оздоровчих закладів.**
- 7. Господарська діяльність у сфері краси та спорту.**
- 8. Особливості юридичної регламентації медичного туризму.**

Нормативні джерела

1. Декларація про основні принципи надання медичної допомоги в спортивній медицині. Прийнята 34-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Лісабон, Португалія, вересень – жовтень 1981, допов. 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Рекомендації щодо боксу. Прийняті 35-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Венеція, Італія, жовтень 1983 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Європейська конвенція про насильство та неналежну поведінку глядачів під час спортивних заходів, і, зокрема, футбольних матчів ETS № 120 / Рада Європи, Страсбург, 19.08.1985 р. // Бюлетень міжнародних договорів. 2000. № 1.
4. Директива 2011/24 ЕУ Європейського парламенту „ Про забезпечення прав пацієнтів у сфері транскордонної медичної допомоги ” від 09.03.2011 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu>
5. Постанова 1223 / 2009 Європейського парламенту „ Про косметичні продукти ” від 30.11.2009 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu>
6. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. (в ред. від 19.01.2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. (в ред. від 18.11.2003 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. (в ред. від 17.11.2009 р). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
12. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 р. (вступ у дію з 01.01.2023 р). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності. Постанова КМУ від 11.11.2015 р. № 991. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: Постанова КМУ від 02.03.2016 р. №285 (зі змінами від 13.03.2019 р. № 215). // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Про затвердження Порядку здійснення медико-біологічної оцінки якості та цінності природних лікувальних ресурсів, визначення методів їх використання: Наказ МОЗ України від 02.06.2003 р. № 243. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 „Охорона здоров'я”: Наказ МОЗ України від 29.03.2002 р. № 117 (в ред. від 25.10.2021 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
17. Національний класифікатор видів економічної діяльності ДК 009:2010. Розділ 86. Охорона здоров'я. Клас 96.02. Надання послуг перукарнями та

- салонами краси. Наказ Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р. № 457. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Державний класифікатор продукції та послуг ДК 016:2010. Секція S. Абетковий покажчик до секції S. Клас 96.02.1. Послуги перукарські та інші послуги щодо доглядання за зовнішністю. Наказ Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р. № 457. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
19. Державні будівельні норми України. „ Будинки і споруди. Заклади охорони здоров'я ”. ДБН В.2.2 – 10 2001: Наказ Держбуду України від 04.01.2001 р. № 2. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Про затвердження Зміни № 2 ДБН В.2.2–10–2001 „ Заклади охорони здоров'я ”. Наказ Мінрегіонбуду України від 20.09.2013 р. № 454. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Державні будівельні норми України: Будинки і споруди. Заклади охорони здоров'я. ДБН В.2.2-10:2018: Висновок Держпродспоживслужби від 17.12.2016 р. № 602-123-20-2/4153. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://dbn/co.ua>
22. Щодо косметологічної допомоги: Лист МОЗ України від 26.05.2000 р. № 17-01-19/142-143. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakononline.com.ua>

Рекомендована література

23. Антонов С.В. Договір про надання платних медичних послуг – від укладання до виконання // Управління закладом охорони здоров'я. 2007. № 5.
24. Антонов С.В. Правова регламентація надання медичних послуг // Управління закладом охорони здоров'я. 2009. № 2.
25. Гнедик Е.С. Правове регулювання медичного туризму в Україні: питання імплементації законодавства ЄС. Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти: матеріали IV Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (Полтава, 23 – 24 жовтня 2019): в 2 ч. Полтава, 2019. С. 38 - 40.
26. Дутчак В.Ф. Правове регулювання надання косметологічних медичних послуг в медичному центрі, розташованому в нежитловому приміщенні багатоповерхового житлового будинку. // Актуальна юриспруденція. Юридичні науково - практичні інтернет конференції 30.05.2019 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://legalativity.com.ua>
27. Духовна О. Що ви чули про медичний туризм в Україні? // Юридична газета online. 14.09.2021 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://yorgazeta.com>
28. Заярний О. Спортивне право в Україні. Ознаки самостійної галузі. // Юридичний вісник України. 2011. № 50 (859). 17 - 23 грудня.

29. Кляп М.І., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму: навчальний посібник. М., 2011. 334 с.
30. Корнєва О.М. Медичний туризм в Україні в аспекті міжнародного приватного права // Юридичний науковий електронний журнал. С. 81-83. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://lsej.org.ua>
31. Лікувальна фізкультура та спортивна медицина / В.В.Клапчук, Г.В.Дзяк, І.В.Мурахов та ін.; за ред. В.В.Клапчука, Г.В.Дзяка. К., 1995.
32. Михайличенко Г.І. Розвиток туристичного продукту лікувально-оздоровчого та медичного туризму в Україні. // Ефективна економіка. 2020. № 2. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://economy.nayka.com.ua>
33. Опи Г. Медицинское право и спорт в Австралии // Советское медицинское право. Сборник научный трудов. М., 2003.
34. Пашков В.М. Правове регулювання медичного туризму // Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б Булеци; д-ра юрид. наук, доц. М.В.Менджул. Ужгород, 2021. С. 714 - 719.
35. Поворозник М.Ю. Міжнародний медичний туризм у формуванні глобального сегмента медичних послуг // Вісник соціально-економічних досліджень. 2017. № 2 (63 -64). С. 16 - 24.
36. Романов А. Географія медичного туризму Європи // Журнал соціально-економічної географії. 2010. Вип. 8 (1). С. 79 - 84.
37. Сенюта І. Особливості договору про надання медичних послуг в сфері естетичної хірургії, чи як забезпечити своє право на красу. // Юридичний портал pravotoday.in.ua. 02.12.2010 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: [http:// pravotoday.in.ua](http://pravotoday.in.ua)
38. Туристичний продукт. Задум. Організація. Управління / Я.Качмарек, А.Стасяк, Б.Влодарчик; пер. з пол. І.Д.Рудинського. М., 2008. 495 с.
39. Шкрєбтій Ю.М. Напрями реформування системи фізичної культури і спорту в Україні // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2004. № 4.

Заняття 8. Порівняльне медичне право. Міжнародне медичне право (2 год.)

План

- 1. Медичне право в континентальній правовій системі.**
- 2. Медичне право в англо-саксонській правовій системі.**
- 3. Медичне право в релігійних правових системах (загальнорелігійна, традиційна далекосхідна і звичаєво-общинна системи).**

4. **Медичне право в правових системах скандинавських і латиноамериканських країн.**
5. **Медичне право України та європейська правова традиція. Угода про асоціацію Україна – ЄС: громадське здоров'я.**
6. **Поняття і принципи міжнародного медичного права.**
7. **Джерела міжнародного медичного права.**
8. **Об'єкти правового регулювання та суб'єкти міжнародного медичного права.**
9. **Співвідношення міжнародного медичного права з іншими галузями міжнародного права (міжнародним гуманітарним правом, міжнародним правом прав людини тощо).**

Нормативні джерела

1. Декларація про еутаназію. Прийнята 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
2. Декларація про політику в царині дотримання прав пацієнтів в Європі. Європейська нарада з прав пацієнтів. Амстердам, 1994 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
3. Європейська конвенція про соціальну та медичну допомогу та Протокол до неї // Рада Європи 11.12.1953 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Європейська соціальна хартія. Рада Європи, 18.01.1961 р. № ETS. № 35. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Європейська хартія прав пацієнтів. Активна громадська мережа у співпраці з громадськими організаціями з 12 різних країн ЄС, 15.11.2002 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://cop.healthrights.org/ru>
6. Женевська декларація. Прийнята 2-ю ГА Всесвітньої медичної асамблеї. Женева, Швейцарія, вересень 1948 р., допов. і зміни 22-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Сідней, Австралія, серпень 1968 р., 35-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Венеція, Італія, жовтень 1983 р., 42-ю ГА Всесвітньою медичною асамблеєю. Стокгольм, Швеція, вересень 1994 р., редакційно переглянута 170-ю сесією Ради ВМА, Дівон-ле-Бейн, Франція, травень 2005 р., 173-ю сесією Ради ВМА, Дівон-ле-Бейн, Франція, травень 2006 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод / Рада Європи, 04.11.1950. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Конвенція про захист прав та гідності людини у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини: Конвенція про права людини та

- біомедицину/ Рада Європи, 04.04.1997 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Конвенція про права дитини / ООН, 20.11.1989 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 10. Лісабонська декларація стосовно прав пацієнта. Прийнята 40-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Відень, Австрія, вересень 1988 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 11. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права / ООН, 16.12.1966 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 12. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права / ООН, 16.12.1966 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 13. Принципи медичної етики. Резолюція 37/194 Генеральної Асамблеї ООН, 18.12.1982 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 14. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи 904 (1988) „ Про захист гуманітарних медичних місій ” від 30.06.1988 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://assembly.coe.int>
 15. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами – членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://minrd.gou.ua>

Рекомендована література

16. Абдо Язбек С. Борьба с неравенством в здравоохранении: Синтез опыта и инструментов: пер. с англ. М., 2010.
17. Бехруз Х. Порівняльне законодавство: Підручник. Одеса, 2009. 464 с.
18. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. К., 1999. 554 с.
19. Гревцова Р.Ю. Міжнародне медичне право: поштовх до досліджень. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>
20. Давид Р. Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности: Пер. с фр. В.А.Туманова. М., 2003. 400 с.
21. Добровольное медицинское страхование в странах Европейского Союза : пер. с англ. Э.Моссиалос, С.Томпсон. М., 2006.
22. Жилинский А., Рерихт А. Введение в немецкое право. М., 2001. 767с.
23. Зогин І.М. Міжнародно-правові стандарти медичної допомоги та законодавство України. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>
24. Кох Х., Магнус У., Винклер фон Моренфельс П. Международное частное право и сравнительное правоведение / Пер. с нем. д-ра юр. наук О.М. Юмашева. М., 2001.
25. Концепція медичного нейтралітету як підвалина забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://midicallaw.org.ua>
26. Леже Р. Великие системы современности. М., 2011. 576 с.

27. Майданик Р. Англійський судовий прецедент як джерело права // Юридична Україна. 2013. № 1.
28. Марченко М.Н. Сравнительное правоведение. М., 2001. 560 с.
29. Мінцберг Г. Міфи про охорону здоров'я. Як не помилитися, реформуючи медичну систему / пер. з англ. Дар'я Прокопик. К., 2019. 232 с.
30. Осаке К. Сравнительное правоведение в схемах. Общая и особенная части: Учеб-практ. пособие. М., 2002. 464 с.
31. Охорона здоров'я і права людини: ресурсний посібник / ред. Дж.Коен, Т.Езер, П.Мак Адамс, М.Мілоф; пер. з англ. Н.Шевчук; наук. ред. укр. версії І.Сенюта. 5-те вид., доп. Львів, 2011.
32. Правова карта сучасного світу: навч. посіб. для студентів-магістрів юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / О.В.Петришин, О.В.Зінченко. Харків, 2018. 508 с.
33. Порівняльне правознавство: підручник / С.П.Погребняк, Д.В.Лук'янов, І.О.Біля-Сабадош та ін.; за заг. Ред. О.В.Петришина. Харків, 2012. 272 с.
34. Порівняльне правознавство: Хрестоматія для юрид. ф-тів і закл. вищ. освіти: навч. посіб. / Уклад.: О.В.Петришин, О.В.Зінченко, Д.В.Лук'янов. Харків, 2019. 1024 с.
35. Права людини в сфері охорони здоров'я: практичний посібник / Т.Езер, Дж.Коен, Дж. Оверал, І Сенюта; за наук. ред. І.Сенюти. Львів. 2012.
36. Радиш Я. Міжнародне гуманітарне право – важлива складова правового регулювання участі медичного персоналу в міжнародній миротворчій діяльності. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>
37. Релігійні правові системи в сучасному світі: монографія. Харків, 2015. 352 с.
38. Репецький В.М., Лисик В.М. Міжнародне гуманітарне право: Підручник. К., 2007. 467 с.
39. Романов А.К. Правовая система Англии: Учеб. Пособие. М., 2000. 344 с.
40. Семенова А.В. Міжнародне правове регулювання загальнообов'язкового медичного страхування. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>
41. Сенюта І.Я. Джерела правового регулювання цивільних відносин у сфері надання медичної допомоги в окремих країнах романо-германської та англо-саксонської правових систем. // Джерела правового регулювання цивільних відносин у сфері надання медичної допомоги. Львів, 2018. С. 121 - 164.
42. Сенюта І.Я. Медична таємниця: „чутливі межі” професійного обов'язку. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.umj.com.ua>
43. Сенюта І.Я. Медичний нейтралітет як правозахисна засада в системі охорони здоров'я. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://yur-gazeta.com>
44. Сергеев Ю.Д. Медицинское право: учебный комплекс: в 3 т. М., 2008.
45. Скакун О.Ф. Общее сравнительное правоведение: Основные типы (семьи) правовых систем мира: Учеб. для студ. вузов. К., 2008. 464с.
46. Цвейгерт К., Кетц Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: В 2 т., Т. 1 480 с.; Т. 2. 512 с. М., 1998.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Загальна характеристика сімейної медицини: поняття, принципи, значення і міжнародні стандарти.
2. Законодавче забезпечення сімейної медицини в Україні.
3. Правовий статус амбулаторії загальної практики сімейної медицини.
4. Правовий статус сімейного лікаря.
5. Народна медицина (цілительство) за законодавством України.
6. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин в умовах лікування інфекційних і венеричних хвороб.
7. Організація профілактики та лікування інфекційних і венеричних захворювань в Україні. Загальна характеристика.
8. Правове регулювання проведення профілактичних щеплень в Україні.
9. Боротьба з туберкульозом і правові аспекти.
10. Загальна характеристика правового регулювання у сфері протидії ВІЛ – інфекції / СНІДу: міжнародно-правові стандарти та національне законодавство.
11. Правове забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя в Україні.
12. Пандемія COVID – 19: правова характеристика.
13. Правове регулювання застосування допоміжних репродуктивних технологій (ДРТ) в Україні. Особливості правового статусу подружжя при застосуванні ДРТ. Особливості правового режиму ембріонів при застосуванні ДРТ.
14. Етико-правові аспекти сурогатного материнства. Особливості правового статусу сурогатної матері. Правова природа договору про сурогатне материнство.
15. Поняття та види донорства за законодавством України.
16. Особливості правового режиму донорства репродуктивних клітин.
17. Юридичне забезпечення організації та здійснення донорства крові та компонентів: міжнародно-правові стандарти і вітчизняне законодавство.
18. Особливості правового регулювання донорства органів та анатомічних матеріалів людини.
19. Корекція (зміна статі): законодавче забезпечення та юридична практика. Право на гендерну ідентичність.
20. Правові основи фармації в Україні.

21. Поняття та правовий статус фармацевтичних працівників.
22. Проведення фармацевтичної практики.
23. Реклама лікарських засобів.
24. Юридична відповідальність фармацевтичних працівників за професійні правопорушення.
25. Загальна характеристика законодавства у сфері забезпечення населення лікарськими засобами.
26. Створення, виробництво і реалізація лікарських засобів: правові аспекти.
27. Патентування лікарських засобів.
28. Державний контроль якості лікарських засобів в Україні.
29. Загальна характеристика правового забезпечення галузі паліативної допомоги в Україні: міжнародно-правові стандарти у сфері паліативної допомоги.
30. Порядок надання паліативної допомоги в Україні.
31. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин при наданні паліативної допомоги в Україні.
32. Проблеми соціального і правового захисту інвалідів в Україні.
33. Правове регулювання спеціальних заходів профілактики лікування хронічного алкоголізму, наркоманії та інших соціально небезпечних захворювань. Державна політика боротьби з тютюнопалінням в Україні.
34. Особливості провадження прав дитини у сфері охорони здоров'я.
35. Загальна характеристика правового забезпечення галузі психіатрії в Україні.
36. Види та порядок надання психіатричної допомоги в Україні.
37. Особливості надання психіатричної допомоги у примусовому порядку.
38. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин при наданні психіатричної допомоги
39. Законодавче забезпечення пластичної і реконструктивної допомоги населенню.
40. Поняття косметології та її регламентація за законодавством України.
41. Міжнародні стандарти у сфері косметології і спортивної медицини.
42. Косметологічні послуги та особливості їх надання.
43. Організаційно-правові основи функціонування косметологічних клінік.

44. Законодавча регламентація діяльності фітнес-центрів та інших фізкультурно-оздоровчих закладів.
45. Господарська діяльність у сфері краси та спорту.
46. Особливості юридичної регламентації медичного туризму.
47. Медичне право в континентальній правовій системі.
48. Медичне право в англо-саксонській правовій системі.
49. Медичне право в релігійних правових системах (загальнорелігійна, традиційна далекосхідна і звичаєво-общинна системи).
50. Медичне право в правових системах скандинавських і латиноамериканських країн.
51. Медичне право України та європейська правова традиція. Угода про асоціацію Україна – ЄС: громадське здоров'я.
52. Поняття і принципи міжнародного медичного права.
53. Джерела міжнародного медичного права.
54. Об'єкти правового регулювання та суб'єкти міжнародного медичного права.
55. Співвідношення міжнародного медичного права з іншими галузями міжнародного права (міжнародним гуманітарним правом, міжнародним правом прав людини тощо).

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Основні моделі охорони здоров'я в світі та їх види (загальна характеристика).
2. Підходи до питання „громадське здоров'я”, завдання щодо його охорони та проблеми, які воно розв'язує.
3. Громадське здоров'я, як комплексна категорія та детермінанти здоров'я.
4. Міжнародні документи у сфері громадського здоров'я.
5. Підходи до поняття „охорона здоров'я” та її багатоелементність. Державна політика в галузі охорони здоров'я.
6. Підходи до предмету медичного права та відносини щодо здійснення професійної діяльності з медичною та немедичною метою.
7. Поняття, ознаки та способи правового регулювання відносин з надання медичної допомоги.
8. Підходи до поняття медичного права.
9. Функції, принципи та відмежування медичного права від суміжних галузей права.
10. Поняття та види медичних правовідносин за різними критеріями.
11. Передумови виникнення та зміст медичних правовідносин.
12. Поняття системи та особливостей медичного права. Поняття „норма”, „інститут” та „підгалузь” медичного права.
13. Структура Загальної та Особливої частини медичного права.
14. Основні концепції медичного права та їх характеристики.
15. Медичне право як навчальна дисципліна та її особливості.
16. Поняття джерел медичного права, їх особливості та критерії для класифікації.
17. Поняття та специфіка медичного законодавства.
18. Коротка характеристика основних джерел медичного права.
19. Елементи міжнародної системи охорони здоров'я.
20. Акти правового регулювання питань охорони здоров'я у Європі. Міжнародні документи про охорону здоров'я ВООЗ.
21. Права громадян України у сфері охорони здоров'я.
22. Державний захист права громадянина України на охорону здоров'я.
23. Обов'язки громадян у сфері охорони здоров'я. Права і обов'язки іноземців та осіб без громадянства.
24. Система стандартів у сфері охорони здоров'я.

25. Заклади охорони здоров'я.
26. Фінансове забезпечення охорони здоров'я.
27. Участь громадськості в охороні здоров'я.
28. Співвідношення понять „медичний працівник”, „лікуючий лікар”, та „палатний лікар”.
29. Співвідношення понять „пацієнт”, „хворий”, „законний представник пацієнта” та „член сім'ї пацієнта”.
30. Види медичної допомоги та їх характеристика
31. Вибір лікаря і закладу охорони здоров'я. Обов'язок надання медичної інформації.
32. Співвідношення понять „медична таємниця”, „лікарська таємниця”, „адвокатська таємниця”.
33. Загальні умови медичного втручання. Згода на медичне втручання.
34. Застосування методів профілактики, діагностики, лікування, реабілітації та лікарських засобів.
35. Визначення незворотної смерті людини та припинення активних заходів щодо підтримання життя пацієнта.
36. Право на зайняття народною медициною (цілительством).
37. Професійні права та пільги медичних і фармацевтичних працівників.
38. Професійні обов'язки медичних та фармацевтичних працівників. Обмеження, встановлені для них під час здійснення ними професійної діяльності.
39. Державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів. Програма медичних гарантій.
40. Права та обов'язки пацієнтів у сфері державних фінансових гарантій.
41. Основні функції Уповноваженого органу. Порядок формування та склад Ради громадського контролю.
42. Особливості договорів про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій.
43. Порядок отримання медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій.
44. Основні засади оплати надання медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій.
45. Електронна система охорони здоров'я.
46. Підходи до поняття „здоров'я” та „здоров'я людини”. Зasadничі імперативи охорони здоров'я.

47. Поняття „реклама”, вимоги щодо медичної реклами та її зміст. Критерії, що застосовуються при визначенні лікарських засобів, рекламування яких заборонено.
48. Поняття, принципи, зміст та основні види страхування зобов'язань з надання медичної допомоги.
49. Поняття добровільного медичного страхування (ДМС) та його види.
50. Принципи та загальна характеристика обов'язкового медичного страхування (ОМС).
51. Державне обов'язкове страхування медичних працівників.
52. Поняття, сутність, межі та значення медичної допомоги. Поняття „домедична допомога” та „планова медична допомога”.
53. Поняття медичної послуги та її складові. Види медичних послуг та їх рентабельність. Відмежування послуги від роботи.
54. Загальна характеристика договору про надання медичних послуг. Відповідальність сторін за договором.
55. Поняття концепції прав людини. Принципи (стандарти) прав людини. Права людини у сфері охорони здоров'я. Покоління прав людини.
56. Класифікації прав людини за різними критеріями.
57. Конституційні права громадян, які безпосередньо та опосередковано стосуються охорони здоров'я.
58. Поняття, складові та елементи єдиного медичного простору.
59. Розуміння та зміст права людини на життя.
60. Початковий та кінцевий моменти життя.
61. Поняття та підходи до розуміння евтаназії. Характерні риси поняття „евтаназія”.
62. Види евтаназії за різними критеріями та способи її здійснення. Основні аргументи противників та прихильників пасивної евтаназії.
63. Загальні, додаткові та спеціальні групи прав (можливостей) пацієнтів.
64. Загальні та спеціальні обов'язки пацієнтів.
65. Загальні, спеціальні та додаткові професійні права медичних працівників.
66. Загальні, спеціальні та додаткові обов'язки медичних працівників.
67. Види атестації лікарів та їх характеристика.
68. Поняття та форми медичної діяльності.
69. Поняття „закладу охорони здоров'я” та їх класифікація.

70. Поняття „ліцензія” та „ліцензійні умови”. Документи закладу охорони здоров'я. Поняття „медична практика”.
71. Акредитація закладу охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я.
72. Поняття „нешасного випадку у медичній практиці”. Лікарська помилка та її види.
73. Юридична відповідальність медичного працівника. Поняття та склад правопорушення.
74. Поняття, основи, цілі та види юридичної відповідальності.
75. Поняття та види примусових заходів медичного характеру. Примусове лікування.
76. Кримінальні правопорушення, що вчиняються медичними працівниками. Медичні кримінальні правопорушення. Інші кримінальні правопорушення медичних працівників.
77. Протиправні діяння медичних працівників. Інші їх діяння, що визнаються кримінальними правопорушеннями.
78. Адміністративні правопорушення, що вчиняються медичними працівниками. Інші їх адміністративні правопорушення.
79. Адміністративні правопорушення в галузі охорони здоров'я населення.
80. Медичні працівники як суб'єкти цивільно-правової відповідальності. Договірна відповідальність медичних працівників.
81. Деліктна відповідальність медичних працівників.
82. Поняття „моральна шкода” та її зміст. Відшкодування моральної шкоди у цивільно-правовій відповідальності медичних працівників.
83. Матеріальна та дисциплінарна відповідальність медичних працівників.

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. Загальна частина

Оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу встановлює порядок застосування різних шкал: оцінювання відповідно до принципів Болонського процесу та Європейської кредитно-трансферної системи.

Оцінювання – це один із завершальних етапів навчальної діяльності студента та визначення успішності навчання. Процедура та методика оцінювання суттєво впливають на остаточні результати, на можливість аналізу та статистичну достовірність оцінок. Тому під час оцінювання необхідно надати перевагу стандартизованим методам: тестуванню, структурованим письмовим роботам. За змістом необхідно оцінювати досягнення студентом визначених результатів навчання, зокрема, рівень сформованості знань, вмінь, навичок та компетенцій, що визначені в Освітньо-кваліфікаційній характеристиці та відображені у навчальній програмі з Медичного права.

2. Нормативно-правова база

Критерії оцінювання базуються на чинній нормативній базі:

- Закон України „Про вищу освіту” від 01.07.2014 р. № 1556-VII.
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.10.2009 р. № 943 „Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи”.
- Методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах (лист МОН України від 26.02.2010 р. № 1/9 – 119).
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, затв. Міністерством охорони здоров'я України (лист МОЗ України від 15.04.2015 р. № 0801 – 47/10395).
- Наказ Міністерства охорони здоров'я від 31.05.2005 р. № 53 „Про затвердження Положення про організацію та порядок проведення

державної атестації студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах III – IV рівнів акредитації за напрямом підготовки „Медицина” (зі змінами від 23.06.2021 р.).

3. Оцінювання успішності навчання студентів з дисциплін, формою підсумкового контролю для яких є залік

3.1. Загальні положення

Формою підсумкового контролю з дисципліни „Медичне право” на медичному та стоматологічному факультетах є **залік**.

Семестровий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу з Медичного права виключно на підставі результатів виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях. Семестровий залік планується при відсутності модульного контролю, екзамену і не передбачає обов’язкову присутність студентів.

При наявності заліку як підсумкового контролю з навчальної дисципліни відсутній підсумковий модульний контроль.

Кількість тем практичних (семінарських) навчальних занять з Медичного права визначається в робочій навчальній програмі і не передбачає окремого навчального заняття для приймання заліку.

3.2. Принципи оцінювання

Оцінка з навчальної дисципліни визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах), що виставляються на кожному навчальному занятті за відповідною темою та кількістю балів за виконання індивідуальних завдань студентом.

3.3 Оцінювання поточної навчальної діяльності

Під час оцінювання засвоєння кожної теми студенту виставляються оцінки за 4-х бальною (традиційною) шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для навчальної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми. Студент повинен отримати оцінку з кожної теми.

Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки.

Підсумковий бал за поточну діяльність визначається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу.

Бали за індивідуальні завдання нараховуються студентові лише за умов успішного їх виконання та захисту.

Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

3.4 Оцінювання дисципліни

Результати складання заліків оцінюються за двобальною шкалою „зараховано”, „не зараховано”.

На останньому тематичному навчальному занятті з дисципліни „Медичне право” після закінчення розбору теми заняття, викладач навчальної групи оголошує суму балів, яку кожен студент групи набрав за результатами поточного контролю та за виконання індивідуальних завдань (якщо такі наявні).

Студент отримує оцінку „зараховано”, якщо він виконав всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою з дисципліни, відвідав всі навчальні заняття-лекції, практичні (семінарські), визначені тематичним планом з Медичного права (при наявності пропусків – своєчасно їх відпрацював), набрав загальну кількість балів при вивченні навчальної дисципліни.

Студент отримує оцінку „не зараховано”, якщо він має невідпрацьовані пропуски навчальних занять (практичних, семінарських та лекцій) і кількість балів за поточний контроль менша ніж мінімальна.

КОРОТКИЙ СЛОВНИК МЕДИКО - ПРАВОВИХ ТЕРМІНІВ

АКТИВНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ ІНГРЕДІЄНТ (АФІ) - будь-яка речовина чи суміш речовин, що призначена для використання у виробництві лікарського засобу і під час цього використання стає його активним інгредієнтом. Такі речовини мають фармакологічну чи іншу безпосередню дію на організм людини; у складі готових форм лікарських засобів їх застосовують для лікування, діагностики чи профілактики захворювання, для зміни стану, структур або фізіологічних функцій організму, для догляду, обробки та полегшення симптомів.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ - це передбачене законодавством, примусове, з додержанням встановленої процедури, застосування правомочним суб'єктом до осіб, які вчинили адміністративні проступки, заходів впливу, реалізація яких юридично визнана. Реальна адміністративна відповідальність настає за наявності нормативних, фактичних і документальних підстав з 16 років.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ПРОСТУПОК) - це протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність (ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП)). Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені КУпАП, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть кримінальної відповідальності.

АДМІНІСТРАТИВНЕ СТЯГНЕННЯ є заходом відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами (ст. 23 КУпАП).

АКРЕДИТАЦІЯ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я - це офіційне визнання наявності у закладі охорони здоров'я умов для якісного, своєчасного, певного рівня медичного обслуговування

населення, дотримання ним стандартів у сфері охорони здоров'я, відповідності медичних (фармацевтичних) працівників єдиним кваліфікаційним вимогам.

АПТЕКА - заклад охорони здоров'я, що функціонує на підставі ліцензії й здійснює виготовлення та реалізацію ЛЗ та товарів аптечного асортименту за правилами, встановленими чинним законодавством.

АПТЕЧНИЙ СКЛАД (БАЗА) - заклад системи охорони здоров'я й фармації, який функціонує на підставі ліцензії та сертифіката GDP (оптова реалізація) і здійснює оптову реалізацію товарів аптечного асортименту та є аптечним закладом.

АСПЕКТИ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ - це: 1) право на збереження життя (початок і кінець життя людини); 2) право на розпоряджання ним (можливість піддавати його значному ризику і вирішувати питання про припинення життя).

БІОЕТИКА - міждисциплінарний напрям, орієнтований на вивчення і вирішення моральних проблем, породжених новітніми досягненнями біомедичної науки і сучасної біотехнології. Об'єктом біоетики є моральність людської поведінки у біолого-медичній галузі та у сфері охорони здоров'я, її відповідність моральним нормам та цінностям. Предмет біоетики – охорона здоров'я і життя людини від моменту запліднення до природної смерті, яка виражається через різні форми лікування, вбивства, аборти, самогубства, евтаназії.

БІОМЕДИЧНА ЕТИКА - етико-прикладна дисципліна, предметом якої виступає етичне відношення суспільства в цілому та професійних медиків і біологів до людини, її життя, здоров'я, смерті і яка ставить перед собою завдання зробити їх охорону пріоритетним правом кожної людини. Біомедична етика – це галузь міждисциплінарного знання про межі допустимого втручання в процес життя і смерті людини за допомогою новітніх біомедичних технологій.

БІОПРАВО - нова сфера знань, що формується, яка покликана формувати норми правової та соціально - етичної регламентації взаємодії людини з живою природою. Воно доповнює морально-етичну

регуляцію взаємодії людини і природи юридичною регламентацією, встановлюючи етико - правовий контроль над їх відносинами.

БІОЮРИСПРУДЕНЦІЯ - новий науковий напрям, який наділений комплексним, міждисциплінарним характером. Біоюриспруденція – це комплексне наукове утворення, яке складається з біоеколого-правового (зв'язок з біоправом), етико - філософського (зв'язок з біоетикою) та медико-правового компонентів (правова біомедицина).

ВИНА (У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ) - є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої Кримінальним кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності. Основними категоріями, які характеризують вину є її: зміст, сутність, форма, ступінь.

ВИНА (ЦИВІЛЬНА) - невжиття порушником усіх можливих заходів для попередження несприятливих наслідків своєї поведінки, необхідних при тому ступені дбайливості та обачності, який вимагався від нього відповідно до характеру покладених на нього обов'язків і конкретних умов.

ВИРОБИ МЕДИЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ - товари, які застосовуються окремо або у поєднанні між собою з метою діагностики, профілактики, лікування захворювань та реабілітації, проведення медичних процедур і досліджень, відновлення або компенсації порушених або втрачених фізіологічних функцій. Їх принципи відмінності від лікарських засобів (ЛЗ) полягають у відсутності прямого або опосередкованого впливу на організм людини за рахунок хімічних, фармакологічних, імунологічних і метаболічних взаємодій із системами організму.

ВИРОБНИЦТВО (ВИГОТОВЛЕННЯ) ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ - індивідуальне виробництво (виготовлення) лікарських засобів за рецептами лікарів, на замовлення (вимогу) лікувально-профілактичних закладів та виробництво (виготовлення) внутрішньоаптечної заготовки.

ВТОРИННА (СПЕЦІАЛІЗОВАНА) МЕДИЧНА ДОПОМОГА - медична допомога, що надається незалежно від задекларованого / зареєстрованого місця проживання особи в амбулаторних або стаціонарних умовах лікарями відповідної спеціалізації (крім лікарів загальної практики - сімейних лікарів) у плановому порядку або в екстрених випадках і передбачає надання консультації, проведення діагностики, лікування та профілактики хвороб, травм, отруєнь, патологічних і фізіологічних (під час вагітності та пологів) станів; направлення пацієнта відповідно до медичних показань для надання вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги з іншої спеціалізації або третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги (ст. 35-2 Закону України „ Основи законодавства України про охорону здоров'я (далі – Основ)”).

ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я - це діяльність, яка здійснюється державними, комунальними та недержавними лікувальними закладами, спрямована на надання платних медичних послуг, виробництво і реалізацію виробів (товарів) медичного призначення, виконання робіт з переробки та зберігання медичних препаратів.

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я – це наука і мистецтво запобігання хворобам, подовження життя і зміцнення психічного і фізичного здоров'я через ефективні та злагоджені зусилля спільнот, спрямовані на оздоровлення навколишнього середовища, контроль за інфекційними захворюваннями, навчання людей особистої гігієни, організацію медичних і сестринських послуг для ранньої діагностики і профілактики захворювань, а також розвиток соціальних технічних засобів для забезпечення кожній людині стандарту життя, необхідного для збереження здоров'я, і організацію цих переваг у спосіб, що дає можливість кожному громадянину реалізувати своє природне право на охорону здоров'я і довголіття (ВООЗ, 1978).

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я – це комплекс прийнятих загальнодержавних рішень чи взятих зобов'язань щодо збереження та зміцнення психічного здоров'я населення України як найважливішої складової її національного багатства шляхом реалізації сукупності політичних, організаційних, економічних, правових, соціальних, культурних, наукових,

профілактичних та медичних заходів з метою збереження генофонду української нації, її гуманітарного потенціалу та врахування вимог нинішнього і майбутніх поколінь, в інтересах як конкретної людини (особистості) так і суспільства в цілому.

ДЖЕРЕЛА МЕДИЧНОГО ПРАВА - це спосіб зовнішнього закріплення норм, що регулюють суспільні відносини у сфері медичної діяльності.

ДИСТРИБУЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ (ЛЗ) - будь-яка діяльність, пов'язана з одержанням, зберіганням, постачанням, транспортуванням та імпортом/експортом ЛЗ, за винятком їх продажу безпосередньо громадянам для їх особистого споживання. Вона здійснюється сумісно з виробниками або їх представниками, імпортерами, іншими підприємствами з оптової торгівлі або з фармацевтами та особами, які призначені постачати ЛЗ населенню.

ДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПРОСТУПОК – це порушення трудової дисципліни, тобто невиконання або неналежне виконання з вини працівника покладених на нього трудових обов'язків, тягне за собою вжиття заходів дисциплінарного стягнення або громадського впливу. Невиконання або неналежне виконання з вини працівника, покладених на нього трудових обов'язків, є дисциплінарним проступком, за вчинення якого можливе застосування заходу дисциплінарного впливу.

ДОБРОВІЛЬНЕ МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ (ДМС) - це форма медичного страхування, що спрямована на забезпечення майнових інтересів громадян у разі настання страхового випадку, зумовленого договором ДМС.

ДОГОВІР ДМС - є одним з видів особистого страхування, який забезпечує можливість повної або часткової виплати коштів за надання медичних і медико - профілактичних послуг застрахованим особам у разі розладу здоров'я відповідно до умов укладеного договору та Правил страхування.

ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ – це договір, за яким одна сторона (медична організація, лікар) зобов'язується надати, а інша сторона (пацієнт) – прийняти та оплатити послуги,

спрямовані на поліпшення здоров'я пацієнта, відповідно до умов договору.

ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА - це невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи (ст. 3 Основ).

ЕВТАНАЗІЯ ТА ЇЇ ВИДИ - умисні дії чи бездіяльність медичних працівників, які здійснюються ними за наявності письмово оформленого клопотання пацієнта, який перебуває у стані, коли усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, з дотриманням законодавчо встановлених умов, з метою припинення його фізичних, психологічних і моральних страждань, у результаті яких реалізується право на гідну смерть. Активна евтаназія – проведення будь-яких дій введення лікарських засобів, які прискорюють смертельний результат. Пасивна евтаназія – невиконання лікарських маніпуляцій і незастосування засобів, які б підтримували певний час життя тяжко хворого пацієнта (Нідерланди, Бельгія, штат Орегон (США), Колумбія, Японія). Не визнають за евтаназією злочинності діяння Швейцарія, Німеччина, Швеція та Фінляндія.

ЕКСТРЕНА МЕДИЧНА ДОПОМОГА - медична допомога, яка полягає у здійсненні медичними працівниками відповідно до закону невідкладних організаційних, діагностичних та лікувальних заходів, спрямованих на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я.

ЄДИНИЙ МЕДИЧНИЙ ПРОСТІР - це забезпечення рівного доступу у межах усієї країни до фінансованої державою медичної допомоги як за територіальним принципом, так і за економічними показниками, незалежно від місця знаходження, матеріального

становища пацієнта чи його роботи, належності до тієї чи іншої організаційно-правової форми юридичної особи) та соціальної групи.

ЖИТТЯ - це фізичне, духовне та соціальне функціонування людини як комплексного біосоціального організму. Воно є триваючим процесом, а тому важливе значення має визначення моменту появи життя і моменту його припинення.

ЖИТТЯ ОСОБИ - особлива форма існування людського організму, що полягає в активному, поєднаному з витратою отриманої ззовні енергії, сприйманню та самовідтворенню специфічної структури. Життя людини характеризується активністю, диханням, мисленням, чутливістю, баченням, спілкуванням, харчуванням, ростом, рухом, обміном речовин, розмноженням тощо.

ЗАКЛАД ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я - юридична особа незалежно від форми власності та організаційно - правової форми або її відокремлений підрозділ, основними завданнями яких є забезпечення медичного обслуговування населення та/або надання реабілітаційної допомоги на основі відповідної ліцензії та забезпечення професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників і фахівців з реабілітації (ст. 3 Основ).

ЗДОРОВ'Я - динамічний процес повного фізичного, психологічного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб чи фізичних дефектів” (ВООЗ, 1998).

ЗМІСТ МЕДИЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН складають суб'єктивні права та юридичні обов'язки, які реалізуються у поведінці суб'єктів медичних правовідносин, напр., суб'єктивне право пацієнта у сфері медичних правовідносин полягає в праві погодитися або непогодитися на запропонований лікарем метод лікування, а юридичний обов'язок – виконувати медичні приписи, правила внутрішнього розпорядку закладу охорони здоров'я.

ІМПОРТ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ - діяльність, що пов'язана із ввезенням на територію України зареєстрованих ЛЗ з метою їх подальшої реалізації або використання у виробництві готових ЛЗ, включаючи зберігання, контроль якості, випуск серії (підтвердження

імпортером сертифіката якості, що видається виробником, та видача дозволу на випуск) та оптову торгівлю ЛЗ, зазначеними у додатку до ліцензії.

ІНСТИТУТ МЕДИЧНОГО ПРАВА - це структурний елемент системи права у вигляді системи правових норм, які регулюють певний вид однорідних відносин у сфері надання медичної допомоги і пов'язаних з ними відносин. До основних інститутів медичного права належать: управління у сфері охорони здоров'я; лікувально - профілактична допомога населенню; забезпечення лікарськими засобами; надання платних медичних послуг та ін. (С.Стеценко).

ІСТОТНИЙ НЕДОЛІК – це недолік, який робить неможливим чи недопустимим використання товару відповідно до його цільового призначення, виник з вини виробника (продавця, виконавця), після його усунення, проявляється знову з незалежних від споживача причин і при цьому наділений хоча б однією з таких ознак: він взагалі не може бути усунутий; його усунення потребує понад чотирнадцять календарних днів; він робить товар суттєво іншим, ніж передбачено договором.

КІНЦЕВИЙ МОМЕНТ ЖИТТЯ - настання біологічної смерті, коли внаслідок повної зупинки серця та припинення постачання клітинам кисню відбувається незворотний процес розпаду клітин центральної нервової системи і смерть мозку.

КОНСИЛІУМ ЛІКАРІВ - нарада лікарів одного або декількох фахів, яка скликається для з'ясування питань стосовно характеру хвороби та методів і засобів лікування. Також під консилиумом розуміють форму організації надання медичної допомоги, яка полягає у тому, що не менше як три медичних працівники діють спільно, спрямовуючи зусилля на забезпечення права пацієнта на охорону здоров'я.

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ - це та частина системи управління якістю, яка пов'язана з відбором проб, специфікаціями та проведенням випробувань, а також із процедурами організації, документування і видачі дозволу на випуск, які гарантують, що дійсно проведені всі необхідні й відповідні випробування і що матеріали не будуть дозволені

для використання, а продукція не буде допущена до реалізації або постачання доти, доки їх якість не буде визнана задовільною.

КОНЦЕПЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ - за своєю сутністю основні права і свободи людини є природними, невідчужуваними, такими, що безпосередньо реалізуються правовими можливостями індивідуума, які гарантують індивідуальну свободу і недоторканність особистості, можливість вибору різних варіантів поведінки людини, які не суперечать нормам права.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ - це передбачене Кримінальним кодексом (КК) суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення. Не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого КК, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

ЛІКАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ - полягає в наданні пацієнту медичної допомоги у разі захворювання чи травматизму, забезпеченні лікарем первинної медичної допомоги, яка індивідуально не обмежується конкретними нозологічними одиницями або конкретними віковими та сімейними групами в рамках певної території; пропаганді здорового способу життя; організації профілактичних заходів; удосконалення професійних якостей і накопиченні лікарського досвіду; викладацькій діяльності в медичних установах доуніверситетської, університетської та післяуніверситетської освіти.

ЛІКАРСЬКА ДОПОМОГА - комплекс діагностичних і лікувальних заходів, спрямованих на встановлення діагнозу, усунення чи зменшення симптомів і проявів захворювання чи патологічного стану, з приводу якого звернувся пацієнт, на нормалізацію його життєдіяльності, покращення чи відновлення здоров'я.

ЛІКАРСЬКИЙ ЗАСІБ - будь-яка речовина або комбінація речовин (одного або декількох АФІ та допоміжних речовин), що має властивості та призначена для лікування або профілактики захворювань у людей, чи будь-яка речовина або комбінація речовин (одного або декількох АФІ

та допоміжних речовин), яка може бути призначена для запобігання вагітності, відновлення, корекції чи зміни фізіологічних функцій у людини шляхом здійснення фармакологічної, імунологічної або метаболічної дії або для встановлення медичного діагнозу.

ЛІКАРСЬКИЙ ПРЕПАРАТ - лікарський засіб у вигляді певної лікарської форми. Це готовий продукт, розфасований, упакований, маркований, що має певне медичне призначення і встановлений термін придатності.

ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ - будь-яка речовина або комбінація речовин (одного або декількох активних фармацевтичних інгредієнтів та допоміжних речовин), що має особливі властивості та призначену для лікування або профілактики захворювань у людей, чи будь-яку речовину або комбінацію речовин (одного або декількох активних фармацевтичних інгредієнтів та допоміжних речовин), які може бути призначено для запобігання вагітності, відновлення, корекції чи зміни фізіологічних функцій у людини шляхом здійснення фармакологічної, імунологічної або метаболічної дії або для встановлення медичного діагнозу.

ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ СУМНІВНОЇ ЯКОСТІ - засоби, що зберігаються, транспортуються та реалізуються з порушенням чинних норм і правил, втратили товарний вигляд, не відповідають вимогам аналітично-нормативної якості/методів контролю якості за візуальними показниками, щодо яких наявна інформація про невідповідність вимогам законодавства інших серій цього препарату та встановлення факту заборони на території інших країн.

ЛІКУЮЧИЙ ЛІКАР - лікар закладу охорони здоров'я або лікар, який провадить господарську діяльність з медичної практики як фізична особа-підприємець і який надає медичну допомогу пацієнту в період його обстеження та лікування.

ЛІЦЕНЗІЙНІ УМОВИ - установлений з урахуванням вимог законів вичерпний перелік організаційних, кадрових, технологічних та інших спеціальних вимог, обов'язкових для виконання при провадженні видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

ЛІЦЕНЗІЯ - це документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду діяльності з медичної практики протягом визначеного строку та за умови виконання ним ліцензійних умов, які складаються з організаційних, кваліфікаційних та спеціальних вимог.

МЕДИКО-ПОБУТОВІ ПОСЛУГИ - це послуги, спрямовані на забезпечення умов перебування і підтримання життєдіяльності пацієнта та / або його законних членів сім'ї.

МЕДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ - це виконання медичними працівниками медичних робіт і послуг (медичних дій) за відповідними медичними спеціальностями, у тому числі проведення профілактичних, діагностичних, лікувальних, реабілітаційних заходів, медичних експертиз, а також заготівля органів і тканин з медичною метою, медичний догляд (Л.Дешко).

МЕДИЧНА ДОПОМОГА - це сукупність дій (дія) медичних працівників під час виконання ними своїх трудових (службових) обов'язків, спрямованих на профілактику, діагностику, лікування і реабілітацію, а також у зв'язку з вагітністю та пологами чи іншими фізіологічними станами, з метою надання медичних послуг суб'єктами, які отримали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики (І.Сенюта).

МЕДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ - суміжна дисципліна між етикою і медициною, сфера медичної етики, що має свою специфіку. В її основі – вчення про моральний обов'язок, етичні обов'язки та етичні норми поведінки медичного персоналу, що забезпечують оптимальну якість та результативність його роботи з відновлення та збереження здоров'я людей. Ключовими поняттями медичної деонтології є професійний обов'язок лікаря перед суспільством і пацієнтами, право медиків на професійну гідність і честь, нормативні принципи поведінки лікаря.

МЕДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПОВ'ЯЗАНА З РИЗИКОМ - професійна діяльність медичних працівників належить до діяльності, пов'язаної з ризиком. Зокрема КК відносить діяння, пов'язані з ризиком, до обставин, що виключають злочинність діяння. Не є

злочином діяння (дія або бездіяльність), яке заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, якщо це діяння було вчинене в умовах виправданого ризику для досягнення значної суспільно корисної мети. Ризик визнається виправданим, якщо мети, що була поставлена, не можна було досягти в цій обстановці дією (бездіяльністю), не поєднаною з ризиком, і особа, яка допустила ризик обгрунтовано розраховувала, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення шкоди.

МЕДИЧНА ЕТИКА - галузь етичної науки, яка досліджує об'єктивні основи, сутність, специфіку, структуру й основні функції моралі працівників медичної сфери діяльності. Основні принципи медичної етики сформулював Гіппократ.

МЕДИЧНА ІНФОРМАЦІЯ - це свідчення про стан здоров'я людини, історію її хвороби, про мету запропонованих досліджень і лікувальних заходів, прогноз можливого розвитку захворювання, у тому числі і про наявність ризику для життя і здоров'я, за своїм правовим режимом належить до конфіденційної.

МЕДИЧНА ПОСЛУГА - послуга, у тому числі реабілітаційна, що надається пацієнту закладом охорони здоров'я, реабілітаційним закладом або фізичною особою - підприємцем, яка зареєстрована та одержала в установленому законом порядку ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та оплачується її замовником.

МЕДИЧНА ПРАКТИКА - це діяльність, пов'язана з комплексом спеціальних заходів, спрямованих на сприяння поліпшенню здоров'я, підвищення санітарної культури, запобігання захворюванням та інвалідності, на діагностику, допомогу особам з гострими і хронічними захворюваннями й реабілітацією хворих та інвалідів, що здійснюється особами зі спеціальною освітою.

МЕДИЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ - це діяльність закладів охорони здоров'я, реабілітаційних закладів, відділень, підрозділів та фізичних осіб - підприємців, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію у встановленому законом порядку, у сфері охорони здоров'я, що не обов'язково обмежується медичною допомогою та/або

реабілітаційною допомогою, але безпосередньо пов'язана з їх наданням (ст.3 Основ).

МЕДИЧНЕ ПРАВО - це комплексна галузь права, що включає сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері медичної діяльності (С.Стеценко).

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ - це сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб при отриманні медичної допомоги у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування або чинним законодавством за рахунок страхових грошових фондів, які формуються зі страхових внесків (В.Стеценко).

МЕДИЧНИЙ НЕЙТРАЛІТЕТ – це певна соціальна домовленість, яка зобов'язує суспільство захищати медичних працівників як у час війни, так і в мирний час і зобов'язує медичний персонал надавати медичну допомогу всім, незалежно від релігії, раси, етнічного походження, політичних уподобань чи інших ознак.

МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК - фізична особа, яка має медичну чи іншу освіту, пройшла подальшу спеціальну підготовку або перепідготовку та відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам, що підтверджуються відповідними документами (сертифікатом фахівця), виконує свої професійні обов'язки, пов'язані з медичним обслуговуванням, зокрема наданням медичної допомоги, та перебуває у трудових відносинах із закладом охорони здоров'я будь-якого виду власності, фізичною особою - підприємцем або займається індивідуальною медичною практикою (І. Сенюта).

МЕДИЧНІ ПРАВОВІДНОСИНИ - це вид суспільних відносин комплексного характеру, що охоплює відносини у сфері охорони здоров'я, у тому числі відносини при здійсненні медичної діяльності, при наданні медичної допомоги, а також пов'язані з ними відносини щодо здійснення медичного обслуговування населення (С.Булеца).

МЕТОД МЕДИЧНОГО ПРАВА - це сукупність правових способів, за допомогою яких відбувається регулювання суспільних відносин, що входять до предмету медичного права (С.Стеценко).

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (МОЗ) УКРАЇНИ є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

МОМЕНТ ПОЧАТКУ ЖИТТЯ - вважається початок фізіологічних пологів. Під процесом народження розуміється проміжок часу між початком фізіологічних пологів і моментом початку самостійного дихання дитини, а отже, під юридичним фактом народження розуміється початок самостійного дихання дитини.

МОРАЛЬНА ШКОДА - це втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб. Моральна шкода полягає: у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи (ч. 2 ст. 23 Цивільного кодексу (ЦК) України). Розмір моральної шкоди визначається судом незалежно від майнової шкоди.

НАУКА МЕДИЧНОГО ПРАВА - це сукупність правових, медичних і інших поглядів, уявлень та ідей, що розкривають основні положення і суть медичного права, зумовлюють розвиток даної галузі права в майбутньому (С.Стеценко).

НЕВІДКЛАДНИЙ СТАН ЛЮДИНИ - раптове погіршення фізичного або психічного здоров'я, яке становить пряму та невідворотну загрозу життю та здоров'ю людини або оточуючих її людей і виникає внаслідок хвороби, травми, отруєння або інших внутрішніх чи зовнішніх причин.

НЕДОЛІК – будь-яка невідповідність продукції вимогам нормативно-правових актів, умовам договору або вимогам, що

пред'являються до неї, а також інформації про продукцію, наданій виробником (виконавцем, продавцем).

НЕНАЛЕЖНЕ ЛІКУВАННЯ - це неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником, зокрема вчинення ним некомпетентного діяння, яке полягає у несвоєчасному чи недостатньому обстеженні хворого, або вчинення ним дій з недотриманням методології та / або технології медичних втручань, порушення медичними працівниками правил асептики та антисептики, санітарно - протиепідемічних норм, внаслідок чого фізичній особі завдається матеріальна та (або) моральна шкода у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.

НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК - вид дефекту надання медичної допомоги, пов'язаний з належним виконанням медичним працівником своїх професійних обов'язків, згідно з нормативними актами, і надання ним медичної допомоги, відповідно до стандартів у сфері охорони здоров'я і нормативних документів локального характеру, який породжений внаслідок раптово виникаючого, непередбачуваного і невідворотного збігу обставин, за яких заподіяно шкоду здоров'ю пацієнта або настала його смерть. Підставою для звільнення від цивільно - правової відповідальності при нещасному випадку є відсутність протиправності діяння та вини медичного працівника (І.Сенюта).

НЕЯКІСНІ (СУБСТАНДАРТНІ) ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ - лікарські засоби, якість яких не відповідає вимогам нормативних документів, ЛЗ, що зазнали механічного, хімічного, фізичного, біологічного або іншого впливу, що унеможлиблює їх подальше використання, а також ЛЗ із терміном придатності, що минув (А. Немченко).

НОРМА МЕДИЧНОГО ПРАВА - будучи структурним елементом системи права є загальнообов'язковим правилом поведінки, призначеним для врегулювання медичних правовідносин і забезпеченим силою державного примусу (С.Стеценко).

ОБ'ЄКТ МЕДИЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН - це реальні матеріальні і духовні блага, на досягнення яких спрямована реалізація прав і обов'язків суб'єктів медичних правовідносин.

ОБ'ЄКТ МЕДИЧНОЇ ТАЄМНИЦІ - інформація про стан здоров'я; факт звернення за медичною допомогою; діагноз; методи лікування пацієнта; відомості одержані при медичному обстеженні, огляді та їх результатах; інтимна і сімейна сторона життя пацієнта.

ОБОВ'ЯЗКОВЕ МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ (ОМС) – форма страхування, що ґрунтується на принципах обов'язковості як страхувальника, так і для страховика. ОМС – універсальне медичне страхування, яким займається державний орган, який створив спеціальні фонди.

ОПТОВА ТОРГІВЛЯ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ - це діяльність з придбання ЛЗ у виробників або інших суб'єктів господарювання, що мають відповідну ліцензію, а також діяльність зі зберігання, транспортування та продажу ЛЗ із аптечних складів (баз) іншим суб'єктам оптової або роздрібної торгівлі, які отримали на це відповідні ліцензії та безпосередньо закладам охорони здоров'я і виробникам ЛЗ.

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я - система заходів, спрямованих на збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя. Такі заходи здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, заклади охорони здоров'я; фізичні особи - підприємці, які зареєстровані у встановленому законом порядку та одержали ліцензію на право провадження господарської діяльності з медичної практики; медичні та фармацевтичні працівники, фахівці з реабілітації, громадські об'єднання і громадяни (ст. 3 Основ).

ПАЛАТНИЙ ЛІКАР – це лікуючий лікар, який надає медичну допомогу пацієнтам у закріпленій за ним палаті та несе відповідальність, зокрема, за дотримання у цій палаті правил внутрішнього розпорядку, санітарного режиму тощо. Правовий статус палатного лікаря чинним законодавством детально не регламентований,

на відміну від законодавчо закріпленого поняття „лікуючий лікар”. Правило щодо існування у закладах охорони здоров’я палатного лікаря належить до правових звичаїв (І.Сенюта).

ПАЛІАТИВНА ДОПОМОГА – це допомога, яка включає в себе комплекс заходів, спрямованих на полегшення фізичних та емоційних страждань пацієнтів, а також надання психосоціальної і моральної підтримки членам їх сімей.

ПАЦІЄНТ - фізична особа, яка звернулася за медичною допомогою та / або якій надається така допомога (ст. 3 Основ).

ПЕРВИННА МЕДИЧНА ДОПОМОГА - це медична допомога, що передбачає надання консультації, проведення діагностики та лікування найбільш поширених хвороб, травм, отруєнь, патологічних, фізіологічних (під час вагітності) станів, здійснення профілактичних заходів; направлення відповідно до медичних показань пацієнта, який не потребує екстреної медичної допомоги, для надання йому вторинної (спеціалізованої) або третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги; надання невідкладної медичної допомоги у разі розладу фізичного чи психічного здоров’я пацієнта, який не потребує екстреної, вторинної (спеціалізованої) або третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги (ст. 35-1 Основ).

ПІДГАЛУЗЬ МЕДИЧНОГО ПРАВА - це структурний елемент системи права, що є відособленою частиною галузі права, яка регулює якісно однорідні групи суспільних відносин. Серед підгалузей медичного права виділяються: права населення в галузі охорони здоров’я; гарантії здійснення медико - соціальної допомоги громадянам; медична експертиза та ін. (С.Стеценко).

ПОКАРАННЯ - є заходом примусу, що застосовується від імені держави і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

ПРАВА ЛЮДИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ’Я - в об’єктивному розумінні права людини у сфері охорони здоров’я розуміють як визначену законодавством систему норм права, що забезпечують міру можливої поведінки конкретної особи у сфері

охорони здоров'я і надання медичної допомоги. У суб'єктивному розумінні права людини у сфері охорони здоров'я є мірою можливої поведінки людини, спрямованої на охорону свого здоров'я, забезпечену юридичним примусом держави. На законодавчому рівні права людини у сфері охорони здоров'я визначаються нормами національного законодавства та міжнародно-правовими актами.

ПРАВО НА ЖИТТЯ - розглядається як особисте немайнове право фізичної особи, яке виникає з приводу особистого нематеріального блага, яким є життя кожної людини.

ПРАВОВА БІОМЕДИЦИНА - це спеціалізована сфера медико-правового знання, яка претендує на статус наукової дисципліни. Саме ця наукова дисципліна включає в себе три науково - дослідні сфери, що претендують на статус наукових напрямів: 1) правова пеританатологія; 2) правова соматологія; 3) правова танатологія.

ПРАВОВА ТАНАТОЛОГІЯ - новий напрям медико - правових наукових досліджень в рамках біоюриспруденції, направлених на дослідження кінцевого етапу життя людини, процеси помирання та певного проміжку часу, на протязі якого смерть людини має певні біосоціальні та правові наслідки. Правова танатологія – це по суті, медицина в праві.

ПРАВОВИЙ СТАТУС – сукупність закріплених у Конституції держави прав, свобод, обов'язків людини і громадянина та гарантій їх повної та безперешкодної реалізації.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ - у вузькому значенні – сукупність якостей, якими громадянина наділяє держава – правами, обов'язками, свободами. У широкому значенні – охоплює все, що законодавчо закріплює положення громадянина в суспільстві, опосередковує усі види зв'язків, відносин між державою та громадянином.

ПРАВОПОРУШЕННЯ - це суспільно шкідливий протиправний вчинок, здійснення якого передбачає юридичну відповідальність. Щоб встановити, чи є конкретний вчинок або поведінка правопорушенням необхідно проаналізувати склад правопорушення, тобто передбачені

нормами права ознаки, за наявності яких діяння визнається правопорушенням.

ПРАВОПОРУШЕННЯ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА - це суспільно небезпечне, неправомірне винне діяння (дія або бездіяльність) медичного працівника, що порушує права пацієнтів, та за яке законодавство передбачає юридичну відповідальність.

ПРЕДМЕТ МЕДИЧНОГО ПРАВА - це суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення медичної діяльності (С.Стеценко).

ПРЕКУРСОРИ - речовини, які використовуються для виробництва, виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

ПРЕПАРАТ, ЩО МІСТИТЬ НАРКОТИЧНІ ЗАСОБИ - це суміш речовин у будь-якому фізичному стані, що містить один чи декілька наркотичних засобів та (або) одну чи декілька психотропних речовин, включених до [таблиць II і III](#) Переліку, або суміш речовин у будь-якому фізичному стані, що містить один чи декілька наркотичних засобів, психотропних речовин, включених до таблиць II і III, і прекурсорів наркотичних засобів і психотропних речовин, включених до [таблиці IV](#) Переліку.

ПРИНЦИПИ МЕДИЧНОГО ПРАВА - це вихідні ідеї, основні засади та закономірності медичного права, які дають змогу відобразити найсуттєвіші його характеристики (С.Стеценко).

ПРОСУВАННЯ (ПРОМОЦІЯ) ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ - промоція ЛЗ визначається як комплекс заходів або будь-яка діяльність що проводиться, підтримується у тому числі за допомогою ЗМІ, інтернету, організовується або спонсорується фармацевтичною компанією з метою просування ЛЗ, збільшення обсягів рекомендацій, постачання або застосування ЛЗ.

ПСИХОТРОПНІ РЕЧОВИНИ - це речовини природні чи синтетичні, препарати, природні матеріали, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

РЕЦЕПТ - це медичний документ у вигляді (формі) припису до аптеки, аптечного пункту, виписаний фахівцем на рецептурному бланку, який має на це право відповідно до законодавства, на підставі якого здійснюється виготовлення та/або відпуск лікарського засобу з аптек та аптечних пунктів за встановленими правилами.

РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ - це діяльність з придбання, зберігання та продажу готових ЛЗ через аптеку та її структурні підрозділи (у тому числі ліків, виготовлених (вироблених) в умовах аптеки) безпосередньо громадянам для їх особистого споживання, закладам охорони здоров'я (крім аптечних закладів), а також підприємствам, установам та організаціям без права їх подальшого перепродажу.

СЕМПЛІНГ - надання безкоштовних зразків ЛЗ медичним та фармацевтичним працівникам.

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ - концепція, яка охоплює гарантування якості ЛЗ, починаючи зі стану їх розробки та дослідження через виробництво, контроль якості, зберігання, розповсюдження та закінчуючи наданням інформації лікарю та пацієнту. (А. Немченко)

СИСТЕМА МЕДИЧНОГО ПРАВА - це сукупність правових норм, які взаємодіють між собою і виступають ззовні як єдине ціле з їх одночасним внутрішнім поділом на відносно самостійні і взаємозалежні структурні утворення (правові інститути) (Р.Майданик).

СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я - система політичних, правових, економічних і суто медичних заходів, в інших – як мережа об'єктів охорони здоров'я різного спрямування, видів і потужності.

СИСТЕМА ЯКОСТІ - сукупність організаційної структури, методик, процесів, ресурсів, необхідних для здійснення управління якістю й призначених для задоволення потреб управління організацією, що передбачає взаємопов'язані напрямки функціонування, зокрема задоволення потреб і очікувань споживача та забезпечення потреб й інтересів організацій.

СКЛАД МЕДИЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН - це характеристика правовідносин з точки зору їх внутрішнього устрою і взаємозв'язку складових елементів: суб'єкти, об'єкт, зміст.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ - діяльність по встановленню правил, норм і їх характеристик з метою досягнення оптимального ступеню впорядкованості у сфері створення, виробництва, контролю якості, реєстрації та реалізації ЛЗ. Міжнародна стандартизація проводиться на міжнародному рівні, участь у ній відкрито для відповідних органів усіх країн, міжнародні стандарти приймаються Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO). Національна стандартизація проводиться на рівні однієї країни, національні стандарти – це державні стандарти, прийняті центральним органом виконавчої влади з питань стандартизації (Держстандарт) (А. Немченко).

СТАНДАРТИ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я - це керівні принципи та норми, які мають фундаментальний характер, ґрунтуються на притаманній людській особистості гідності та цінностях, є достатньо чіткими рекомендаційними або формально-обов'язковими настановами, що фіксують мінімально-необхідний або бажаний зміст і обсяг прав людини, зумовлені досягнутим рівнем соціального розвитку суспільства, забезпечені позитивними обов'язками держави щодо їх правової охорони.

СТОМАТОЛОГІЧНА ПРАКТИКА - діяльність у сфері стоматології загального та спеціального характеру, діяльність у сфері ортодонтії, яка може здійснюватися в поліклініках, а також у медичних пунктах при підприємствах, у школах, операційних кабінетах, а також в порядку приватної практики (Л.Дешко).

СТОМАТОЛОГІЯ – розділ медицини, який вивчає зуби, їх будову та функціонування, їх захворювання, методи профілактики їх лікування, а також хвороби порожнини рота, челюстей і прилеглих частин обличчя та шиї.

СТРАХОВА МЕДИЦИНА - це відносини страхування на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини.

СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ – це фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до КК може наставати кримінальна відповідальність (16 років за загальним правилом). Спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа (напр. медичний працівник).

СУБ'ЄКТИ МЕДИЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН - в теоретико-правовому викладі є учасники правовідносин, тобто носії суб'єктивних прав і обов'язків. Групи суб'єктів медичних правовідносин: суб'єкти, що надають медичну допомогу (державні, комунальні, приватні медичні заклади охорони здоров'я); суб'єкти, що отримують медичну допомогу (громадяни, іноземці, особи без громадянства); суб'єкти, що сприяють наданню медичної допомоги (підрозділи забезпечення – фінансово - економічні, кадрові, соціальні, юридичні служби установ охорони здоров'я).

СУБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ - це фізичні та юридичні особи публічного та приватного права, які використовують свою правосуб'єктність у правовідносинах у сфері надання медичної допомоги: здійснюють суб'єктивні юридичні права та обов'язки і несуть юридичну відповідальність у цій сфері (І.Сенюта).

СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА – це практичне застосування медичних і біологічних знань для розв'язання питань, які виникають у практичній діяльності органів дізнання, слідства чи суду.

ТЕЛЕМЕДИЦИНА - це медична допомога, яка передбачає можливість надання пацієнту медичних послуг з консультування, діагностики, лікування із використанням засобів дистанційного зв'язку у вигляді обміну інформацією в електронній формі, у тому числі шляхом передачі електронних повідомлень, проведення відеоконференцій.

ТРЕТИННА (ВИСОКОСПЕЦІАЛІЗОВАНА) МЕДИЧНА ДОПОМОГА - медична допомога, що надається незалежно від задекларованого / зареєстрованого місця проживання особи в амбулаторних або стаціонарних умовах у плановому порядку або в екстрених випадках і передбачає надання консультації, проведення діагностики, лікування хвороб, травм, отруєнь, патологічних станів, ведення фізіологічних станів (під час вагітності та пологів) із застосуванням високотехнологічного обладнання та / або високоспеціалізованих медичних процедур високої складності; направлення пацієнта відповідно до медичних показань для надання вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги або третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги з іншої спеціалізації (ст. 35-3 Основ).

УМОВИ ДОПУСТИМОСТІ МЕДИЧНОГО ВТРУЧАННЯ - воно допускається як виняток в умовах гострої потреби, якщо можлива шкода від застосування методів діагностики, профілактики або лікування є меншою ніж та, що очікується у разі відмови від втручання, а усунення небезпеки для здоров'я пацієнта іншими методами неможливе.

ФАЛЬСИФІКОВАНІ ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ - це лікарські засоби, які умисно промарковані не ідентично (невідповідно) до даних (одним або декільком з них) про ЛЗ з відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів України, а також засоби, умисно підроблені в інший спосіб, що відповідають даним (одним або декільком з них), у тому числі складу або даним про ЛЗ із відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру ЛЗ України.

ФАРМАКОНАГЛЯД - наука та комплекс заходів, пов'язаних з виявленням, оцінкою та запобіганням розвитку побічних ефектів або будь-яких інших несприятливих явищ, пов'язаних із застосуванням лікарських засобів. (А. Немченко)

ФАРМАЦЕВТИЧНА ЕТИКА - сукупність неформальних норм моральної поведінки фармацевтичних працівників підчас виконання обов'язків по відношенню до суспільства або пацієнта.

ФАРМАЦЕВТИЧНЕ ПРАВО - це сукупністю правових норм, які регулюють відносини щодо здійснення фармацевтичної діяльності, яка полягає у виготовленні, апробації, державній реєстрації, зберіганні, перевезенні, торгівлі лікарськими засобами.

ФАРМАЦЕВТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ - узагальнене поняття науково-практичної діяльності системи охорони здоров'я, що охоплює лікознавство, освіту, управління, створення, вивчення, реєстрацію, стандартизацію та контроль якості, реалізацію, застосування фарм. препаратів, розроблення обладнання тощо у сфері обігу на фармацевтичному ринку, керівництво фармацевтичними підприємствами та їх структурними підрозділами, надання фармацевтичних послуг.

ФАРМАЦЕВТИЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО - комплексна галузь права, яка інтегрує правові норми, що регулюють суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації права людини на охорону здоров'я та фармацевтичне забезпечення в усіх його проявах з урахуванням галузевої регламентації.

ФАРМАЦЕВТИЧНЕ ПРАВО - самостійна галузь права, що розвивається відповідно до етапів розвитку нових галузей права і перебуває на стадії свого становлення. Право у фармації, а також у наданні фармацевтичної допомоги (у вузькому розумінні). Право фармацевтичної діяльності, норми та правові інститути якого регулюють суспільні відносини у сфері надання фармацевтичної допомоги, охорони здоров'я, професійної діяльності фармацевтичних працівників (у широкому розумінні).

ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ ПРАЦІВНИК - особа, яка безпосередньо займається виробництвом в умовах фармацевтичного підприємства та аптеки оптовою і роздрібною реалізацією лікарської продукції, має спеціальну освіту й відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам. Фармацевтичний працівник повинен мати диплом державного зразка про фармацевтичну освіту чи сертифікат про присвоєння (підтвердження) звання провізора загального профілю або провізора клінічного – для фахівців, які закінчили ВНЗ після 1992 р.

ФАРМАЦІЯ – комплекс науково-практичних дисциплін, які вивчають проблеми створення, безпеки, дослідження, зберігання, виготовлення, відпуску та маркетингу лікарських засобів, а також пошук природних джерел лікарських субстанцій. В комплексі з фармакологією складають науку про ліки.

ФІЗИЧНА ОСОБА – ПІДПРИЄМЕЦЬ (ФОП) – фізична особа, яка реалізує свою здатність до праці шляхом самостійної, на власний ризик діяльності з метою отримання прибутку.

ФУНКЦІЇ МЕДИЧНОГО ПРАВА – це основні напрями його правового впливу на суспільні відносини, які регулюються нормами медичного права.

ХВОРИЙ - не є юридичним терміном і не визначає особливості правового статусу особи. Це поняття більш характерне для фіксації загального стану людини та важливе в аспекті медицини.

ЦИВІЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ У СФЕРІ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ - це врегульовані нормами цивільного права та іншими соціальними нормами особисті немайнові та майнові відносини, які виникають між пацієнтом, з одного боку, і медичним працівником, закладом охорони здоров'я, фізичною особою-підприємцем, яка провадить господарську діяльність з медичної практики, з іншого, з приводу профілактики, діагностики, лікування та реабілітації у зв'язку з вагітністю і пологами та іншими фізіологічними станами з метою збереження, зміцнення або відновлення здоров'я пацієнта та (або) збереження його життя (І.Сенюта).

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ - це застосування до порушника або до особи, яка за законом несе відповідальність за його дії чи бездіяльність, заходів примусу, які визначені законом або договором і полягають у покладенні на нього додаткових обов'язків цивільно - правового характеру за вчинення ним протиправних дій або бездіяльності під час надання медичної допомоги (І.Сенюта).

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА НЕДОГОВІРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ - це цивільне охоронне правовідношення, в якому одна сторона

(особа, яка завдала шкоду), зазнаючи негативних наслідків вчиненого нею правопорушення, зобов'язана виконати юридичний обов'язок, передбачений нормами цивільного законодавства, у вигляді компенсації за власний рахунок шкоди, завданої потерпілому, а інша сторона (потерпілий) має право на відшкодування завданої їй шкоди (Т.Ківалова).

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА - це відповідальність за професійне правопорушення, що означає застосування до особи, яка його вчинила при виконанні професійних обов'язків, заходів державного примусу, передбачених правовими нормами, які супроводжуються необхідністю для винного зазнати певних втрат особистого, організаційного і майнового характеру у правовідносинах, що виникають між ним і державою із факту правопорушення.

ЯКІСТЬ ЛІКАРСЬКОГО ЗАСОБУ - сукупність властивостей, які надають лікарському засобу здатність задовольняти потреби споживачів відповідно до свого призначення і відповідати вимогам, встановленим законодавством. Поняття якості має як суб'єктивну (задовольняти потреби споживачів), так і об'єктивну (відповідати вимогам, встановленим законодавством) складові.

ЗАГАЛЬНИЙ СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Нормативні джерела

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04 листопада 1950 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Загальна декларація прав людини: ООН, 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Венеціанська декларація стосовно невиліковних захворювань. Прийнята 35-ою Всесвітньою медичною асамблеєю, Венеція, Італія, жовтень 1983 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Декларація про еутаназію. Прийнята 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
5. Резолюція про участь лікарів у виконанні смертного вироку. Прийнята 34-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Лісабон, Португалія, вересень/жовтень 1981 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
6. Положення про самовбивство за допомогою лікаря. Прийняте 44-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Марбелла, Іспанія, вересень 1992 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
7. Позиція Комітету міністрів державам – учасницям відносно правил, які стосуються автоматизованих банків медичних даних № R (81) 1 / Рада Європи, 23.01.1981 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
8. Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи країнам – членам стосовно управління безпекою пацієнтів і запобігання небажаним явищам у сфері охорони здоров'я / Рада Європи, 29.05.2006 р. // Медичне право. 2019. № 1 (11).
9. Рекомендація Комітету міністрів державам – учасницям відносно правил, які стосуються проблеми пацієнта як активного учасника власного лікування № R (80) 4 / Рада Європи, 30.04.1980 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
10. Положення про доступність медичної допомоги. Прийняте 40-ю Всесвітньою медичною асамблеєю, Відень, Австрія, вересень 1988 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

11. Положення про захист прав і конфіденційність пацієнта. Прийняте 45-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Будапешт, Угорщина, жовтень 1993 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
12. Загальна декларація прав людини / ООН, 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Європейська соціальна хартія / Рада Європи, 18.01.1961 р. № ETS № 35 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
14. Конвенція про захист прав і гідності людини у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини. Конвенція про права людини та біомедицину / Рада Європи, Ов'єдо, 04.04.1997 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод / Рада Європи, 04.11.1950 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Декларація про політику в царині дотримання прав пацієнтів в Європі / Європейська нарада з прав пацієнтів. Амстердам, 1994 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
17. Принципи медичної етики. Резолюція 37/194 Генеральної Асамблеї ООН, 18.12.1982 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
18. Міжнародний кодекс медичної етики. Прийнятий 44-ю ГА Всесвітньою медичною асамблеєю. Лондон, Англія, жовтень 1949 р., доповн. і зміни 22-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Сідней, Австралія, серпень 1968 р., 35-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Венеція, Італія, жовтень 1983 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
19. Женевська декларація. Прийнята 2-ю ГА Всесвітньою медичною асамблеєю. Женева, Швейцарія, вересень 1948 р., доповн. і зміни 22-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Сідней, Австралія, серпень 1968 р., 35-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Венеція, Італія, жовтень 1983 р., 46-ю ГА Всесвітньою медичною асамблеєю. Стокгольм, Швеція, вересень 1994 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
20. Декларація прав людини і особистої свободи медичних працівників. Прийнята 37-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Брюссель, Бельгія, жовтень 1985 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
21. Лісабонська декларація стосовно прав пацієнта. Прийнята 40-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Відень, Австрія, вересень 1988 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
22. Мадридська декларація про професійну автономію і самоуправління. Прийнята 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Мадрид, Іспанія, жовтень 1987 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.

23. Резолюція про прихильність принципам етичних стандартів ВМА. Прийнята 46-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Стокгольм, Швеція, вересень 1994 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
24. Положення про захист прав і конфіденційність пацієнта. Прийнята 45-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Будапешт, Угорщина, жовтень 1993 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
25. Положення про медичне обстеження, телемедицину і медичну етику. Прийнята 44-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Марбелла, Іспанія, вересень 1992 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
26. Положення про медичну недбалість. Прийняте 44-ю Всесвітньою медичною асамблеєю. Марбелла, Іспанія, вересень 1992 р. // Права людини в системі взаємовідносин „лікар – пацієнт” у відкритому суспільстві. Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Вип. 1 (12.2000). К., 2000.
27. Європейська хартія прав пацієнтів. Прийнята 15.11.2002 р. // <http://www.patienttalk.info>

Законодавство України у сфері охорони здоров'я

28. Конституція України: Верховна Рада України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Кодекси

29. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
30. Кодекс законів про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
31. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
32. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
33. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
34. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
35. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
36. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Закони

37. Деякі питання електронної системи охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
38. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. (в ред. від 16. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
39. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 30.09.2020 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
40. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
41. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р.(в ред. від 02. 12. 2012 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
42. Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID – 19): Закон України від 17.03.2020 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
43. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання психіатричної допомоги: Закон України від 14.11.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
44. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення надання медичної допомоги: Закон України від 01.07.2022 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
45. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 р.[Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
46. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
47. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю: Закон України від 16.11.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
48. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають право на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України від 18.05.2004 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
49. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. (в ред. від 01. 12. 2019 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
50. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2012 р. (в ред. від 16.01.2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
51. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

52. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. (в ред. від 04. 10. 2018 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
53. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
54. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
55. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018р. (в ред. від 07.01.2022 р.) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
56. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
57. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
58. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р. (в ред. від 04. 10. 2018 р.) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
59. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. (в ред. від 12.01.2022 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
60. Про захист прав споживачів: Закон України 12.05.1991 р. (в ред. від 19. 01. 2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
61. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними : Закон України від 15.08.1995 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
62. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів та їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22.09.2005 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
63. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
64. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
65. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
66. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 р. (зі змінами від 23.11.2018 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
67. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. (в ред. від 25.12. 2019 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
68. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
69. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.08.1995 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

70. Про оздоровлення та відпочинок дітей: Закон України від 04.09.2008 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
71. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
72. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон від 21.03.1991 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
73. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05. 04. 2007 р. (в ред. від 29.01.2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
74. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
75. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
76. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16.06.1999 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
77. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
78. Про охорону прав на промислові знаки: Закон України від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
79. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992р. (в ред. від 14.08.2021р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
80. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
81. Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості: Закон України від 14.11.2017 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
82. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 10.07.2003 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
83. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
84. Про протидію захворюванню на туберкульоз: Закон України 05.07.2001 р. (в ред. від 28. 12. 2015 р.) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
85. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
86. Про публічну закупівлю: Закон України від 25.12.2015 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
87. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ: Закон України від 23.12.2010 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
88. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 06.10.2005 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

89. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
90. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
91. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022р. (вступ у дію з 01.01.2023 р). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
92. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
93. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. (в ред. від 18.11.2003 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
94. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
95. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. (в ред. від 17.11.2009 р). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Укази Президента України

96. Про Клятву лікаря України: Указ Президента України від 15.06.1992 р. № 349. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Постанови Кабінету Міністрів України

97. Деякі питання електронної системи охорони здоров'я: Порядок функціонування електронної системи охорони здоров'я: Постанова КМУ від 25.04.2018 р. № 411. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
98. Деякі питання реімбурсації лікарських засобів: Постанова КМУ від 27.02.2019 р. № 135. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
99. Деякі питання створення госпітальних округів: Порядок створення госпітальних округів: Постанова КМУ від 27.11.2019 р. № 1074 (в ред. від 19.06.2020 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
100. Деякі питання щодо договорів про реімбурсацію: Постанова КМУ від 27.02.2019 р. № 136. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
101. Програма подання громадянам гарантованої державою безоплатної медичної допомоги: Постанова КМУ від 11.07.2002 р. № 955. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

102. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики : Постанова КМУ від 02.03.2016 р. № 285 (зі змінами від 13.03.2019 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
103. Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я: Постанова КМУ від 02.03.2016 р. № 286. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
104. Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності : Постанова КМУ від 04.07.2001 р. № 756. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
105. Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова КМУ від 05.08.2015 р. № 609. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
106. Про затвердження Переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти: Постанова КМУ від 17.09.1996 р. № 1138. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
107. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України : Постанова КМУ від 25.03.2015 р. № 267. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
108. Про затвердження Положення про систему безпосереднього професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників: Постанова КМУ від 14.07.2021 р. № 725 // <https://zakon.rada.gov.ua>
109. Про затвердження порядку акредитації закладу охорони здоров'я: Постанова КМУ від 15.07.1997 р. №765 // (в ред. від 17.12.2018 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
110. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів : Постанова КМУ від 15.06.2006 р. № 833 . [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
111. Про затвердження Порядку надання органу ліцензування документів в електронній формі: Постанова КМУ від 24.05.2017 р. № 363. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
112. Про затвердження Порядку та умов обов'язкового страхування медичних працівників та інших осіб на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини під час виконання ними професійних обов'язків, а також на випадок настання у зв'язку з цим інвалідності або смерті від захворювань, зумовлених розвитком ВІЛ - інфекції: Постанова КМУ від 16.10.1998 р. (в ред. від 21.07.2015 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

113. Про утворення Національної служби здоров'я України: Постанова КМУ від 27.12.2017 р. № 1101. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Розпорядження Кабінету Міністрів України

114. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я: Розпорядження КМУ від 30.11.2016 р. № 1013-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
115. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я в Україні: Розпорядження КМУ від 30.11.2016 р. № 1002-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
116. Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 27.12.2007 р. № 1018-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
117. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи екстреної медичної допомоги: Розпорядження КМУ від 30.01.2019 р. № 37-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
118. Про схвалення Концепції розвитку системи екстреної медичної допомоги: Розпорядження КМУ від 22.05.2019 р. № 383-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Накази Міністерства охорони здоров'я

119. Про затвердження табелів оснащення виробами медичного призначення структурних підрозділів закладів охорони здоров'я: Додаток 1. Табель оснащення виробами медичного призначення лікувальних та діагностичних кабінетів амбулаторно-поліклінічних закладів. Додаток 2. Табель оснащення виробами медичного призначення стаціонарних відділень лікарень: Наказ МОЗ України від 05.06.1998 р. № 153 (в ред. від 04.11.2010 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
120. Про затвердження Інструкції про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову неприцездатність громадян: Наказ МОЗ України від 13.11.2001 р. № 455 (в ред. від 07.09.2021 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
121. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 „Охорона здоров'я”. Наказ МОЗ України від 29.03.2002 р. № 117 (в ред. від 25.10.2021 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
122. Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських посад у закладах охорони здоров'я: Наказ МОЗ України від 28.10.2002 р. № 385 (в ред. від 06.05.2021р. № 884). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

123. Про затвердження нормативів надання медичної допомоги та показників якості медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 28.12.2002 р. № 507. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
124. Про єдину систему надання екстреної медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 01.06.2009 р. № 370. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
125. Про впровадження телемедицини в закладах охорони здоров'я: Наказ МОЗ України від 26.03.2010 р. № 261. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
126. Про затвердження примірних табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення центральної районної (районної) та центральної міської (міської) лікарень: Наказ МОЗ України від 02.03.2011 р. №127. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
127. Про затвердження Єдиного термінологічного словника (Глосарій) з питань управління якістю медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 20.07.2011 р. № 427. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
128. Про затвердження Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я в Україні на період до 2020 року: Наказ МОЗ України від 01.08.2011 р. № 454. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
129. Про затвердження Інструкції про встановлення груп інвалідності: Наказ МОЗ України від 05.09.2011 р. № 561. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
130. Про затвердження табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення структурних підрозділів лікарні планового лікування: Наказ МОЗ України від 31.10.2011 р. № 734. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
131. Про затвердження табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення структурних підрозділів консультативно-діагностичного центру: Наказ МОЗ України від 31.10.2011 р. № 739. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
132. Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкції щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форм власності та підпорядкування: Наказ МОЗ України від 14.02.2012 р. № 110. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
133. Типове положення про комісії з питань етики при лікувально-профілактичних закладах, у яких провадять клінічні випробування: Наказ МОЗ України від 12.07.2012р. № 523. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
134. Про затвердження форм первинної облікової документації, що використовується в медико-соціальних експертних комісіях: Наказ МОЗ України від 30.07.2012 р. № 577. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

135. Про порядок контролю якості медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 28.09.2012 р. № 752. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
136. Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України: Методика розробки та впровадження медичних стандартів медичної допомоги на засадах доказової медицини: Наказ МОЗ від 28.09.2012 р. № 751. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
137. Про затвердження Державних санітарних норм і правил „Санітарно - протиепідемічні вимоги до закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну (медико - санітарну) допомогу”: Наказ МОЗ України від 02.04.2013 р. № 259 (зі змінами від 01.02.2019 р. №780). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
138. Про моніторинг клінічних індикаторів якості медичної допомоги: Порядок моніторингу клінічних індикаторів якості медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 11.09.2013 р. № 795. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
139. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах: Наказ МОЗ від 16.06.2014 р. № 398. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
140. Про затвердження нормативних документів щодо застосування телемедицини у сфері охорони здоров'я: Наказ МОЗ України від 19.10.2015 р. № 681. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
141. Про організацію клініко-експертної оцінки якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування: Положення про клініко - експертну комісію Міністерства охорони здоров'я: Наказ МОЗ України від 05.02.2016 р. № 69. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
142. Про організацію роботи фізичних осіб - підприємців, які займаються народною медициною (цілительством): Наказ МОЗ України від 16.03.2016 р. № 189. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
143. Про утворення Державного комерційного підприємства „Електронне здоров'я”: Наказ МОЗ України від 14.12.2017 р. № 1594. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
144. Примірне положення про госпітальний округ: Наказ МОЗ України від 20.02.2017 р. № 165 (у ред. від 18.12.2017 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
145. Про затвердження Примірного табеля матеріально - технічного оснащення закладів охорони здоров'я фізичних осіб - підприємців, які надають первинну медичну допомогу: Наказ МОЗ України від 26.01.2018 р. № 148 (в ред. від 10.12.2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
146. Про затвердження Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу: Наказ МОЗ від 19.03.2018 р. № 503. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

147. Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 19.03.2018 р. № 504. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
148. Про внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 „Охорона здоров'я”. Наказ МОЗ України від 31.10.2018 р. № 1977. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
149. Про затвердження переліку питань та уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері господарської діяльності з медичної практики, що підлягає ліцензуванню : Наказ МОЗ України від 05.03.2019 р. № 500. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
150. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги: Екстрена медична допомога: догоспітальний етап. Новий клінічний протокол: Наказ МОЗ України від 05.06.2019 р. № 1269. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
151. Про внесення змін до Календаря профілактичних щеплень в Україні та Перелік медичних протипоказань до проведення профілактичних щеплень: Наказ МОЗ України від 16.09.2011 р. №595 (в ред. від 11.10.2019 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
152. Про результати проведення заходів державного нагляду (контролю), щодо дотримання суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері господарської діяльності з мед. практики, що підлягає ліцензуванню: Наказ МОЗ України від 15.01.2020 р. № 68. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
153. Про ліцензування медичної практики, діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини: Наказ МОЗ України від 05.02.2020 р. № 257. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
154. Деякі питання ведення Реєстру медичних записів, записів про направлення та рецептів в електронній системі охорони здоров'я: Порядок ведення Реєстру медичних записів, записів про надання направлення та рецептів в електронній системі охорони здоров'я: Наказ МОЗ України від 20.02.2020 р. № 587. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
155. Про затвердження Порядку направлення пацієнтів до закладів охорони здоров'я та фізичних осіб - підприємців, які в установленому законом порядку одержали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики та надають медичну допомогу відповідного виду: Наказ МОЗ України від 28.02.2020 р. № 586. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
156. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні: Наказ МОЗ України від 04.06.2020 р. №1308. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

157. Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів: Календар профілактичних щеплень в Україні: Наказ МОЗ України від 16.09.2011р. № 595 (в ред. від 30.10.2020 р.). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
158. Про затвердження Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, Порядку реєстрації живонароджених і мертвонароджених: Наказ МОЗ України від 29.03.2006 р. № 179 // <https://zakon.rada.gov.ua>
159. Про затвердження Порядку надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення: Наказ МОЗ України від 24.05.2013 р. № 423 // <https://zakon.rada.gov.ua>
160. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ МОЗ України від 09.09.2013 р. № 787 // <https://zakon.rada.gov.ua>
161. Про затвердження порядку констатації та діагностики критеріїв смерті мозку людини : Додаток. Окремі питання проведення тесту апное та інтерпретація його результатів: Наказ МОЗ України від 09.11.2020 р. № 2559 // <https://zakon.rada.gov.ua>
162. Про атестацію молодих спеціалістів з медичною освітою: Додаток 1. Номенклатура спеціальностей молодших спеціалістів з медичною освітою: Наказ МОЗ України від 23.11.2007 р. №742 (в ред. від 30.03.2021 р.) // <https://zakon.rada.gov.ua>
163. Деякі питання безпосереднього професійного розвитку лікарів: Порядок проведення атестації лікарів, номенклатура лікарських спеціальностей, Зміни до деяких наказів МОЗ України з питань безперервного професійного розвитку лікарів: Наказ МОЗ України від 22.02.2019 р. № 446 // <https://zakon.rada.gov.ua>
164. Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 22 лютого 2019 р. № 446: Порядок проведення атестації лікарів: Додаток 1. Атестаційний листок. Додаток 2. Особисте освітнє портфоліо. Додаток 3. Посвідчення. Додаток 4. Критерії нарахування балів безперервного професійного розвитку: Наказ МОЗ України від 18.08.2021 р. № 1753 // <https://zakon.rada.gov.ua>
165. Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників: Наказ МОЗ України від 22.07.1993 р. № 166 (в ред. від 18.08.2021 р. № 1751). Положення про деякі заходи безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників: Додаток 1. Посвідчення. Додаток 2. План – заява. Додаток 3. Навчально – виробничий план. Додаток 4. Путівка. Додаток 5. Звіт. // <https://zakon.rada.gov.ua>

Постанови Пленуму Верховного Суду України

166. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 р. № 6 // <http://zakon.rada.gov.ua>
167. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3.03.1995 р. № 4 // <http://zakon.rada.gov.ua>
168. Про судову практику в справах про захист гідності та честі фізичної особи, також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 р. № 1. // <http://zakon.rada.gov.ua>

Рішення Конституційного Суду України

169. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 66 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Кабінету Міністрів України „Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я і вищих медичних учбових закладах” (справа про платні медичні послуги): Рішення Конституційного Суду України від 25.11.1998 р. № 15- рп / 98. // Офіційний вісник України. 1998. № 50.
170. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України в державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно (справа про безоплатну медичну допомогу): Рішення Конституційного Суду України від 29.05.2002 р. № 10 - рп / 2002 // Офіційний вісник України. 2002. № 23.
171. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України „Про психіатричну допомогу” (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу) від 01.06.2016 р. № 2 - рп / 2016 // Офіційний вісник України . 2016 . № 48. Ст. 1724.
172. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України „Про інформацію” та статті 12 Закону України „Про прокуратуру” (справа К.Г. Устименка): Рішення Конституційного Суду України від 30.10.1997 р. № 5 - зп / 1997 // Офіційний вісник України. 1997 р. № 46.

173. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень шостого речення частини першої статті 13 - р/18. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Інші документи

174. Етичний кодекс лікаря України. Прийнятий і підписаний на Всеукраїнському з'їзді лікарських організацій та X з'їзді Всеукраїнського лікарського товариства від 27.09.2009 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
175. Етичний кодекс фармацевтичних працівників України, прийнятий і підписаний під час проведення VII національного з'їзду фармацевтичних працівників України 16.09.2010 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Рекомендована література

176. Адміністративна відповідальність: курс лекцій / за ред. О.В. Кузьменко. К., 2016. 568 с.
177. Англо - український ілюстрований медичний словник Дорланда у 2т. Т. 2. Львів, 2002.
178. Андропова В.А. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 3. С. 65 - 66.
179. Анікіна Г.В. Цивільно - правове регулювання відносин, пов'язаних зі смертю фізичної особи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. К., 2014. 16 с.
180. Антонов С.В. Цивільно-правова відповідальність за заподіяну шкоду здоров'ю при наданні платних медичних послуг: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2006. 206 с.
181. Баєва О.В. Страхова медицина і медичне страхування: навч. посіб. для студентів ВНЗ. К., 2013. 431 с.
182. Безprozвана В.М. Механізм державного регулювання прав медичних працівників в Україні: стан і перспективи розвитку: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. К., 2011.
183. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / за наук. ред. І. Сенюти. Львів, 2012. 552с.
184. Битяк Ю.П. Адміністративна відповідальність та адміністративне правопорушення. Проблеми законності. 2020. Вип.151. С.87 - 100.

185. Бібліографія з медичного права : національний контекст / упоряд. І.Я.Сенюта, О.Є Січкоріз, Х.М. Шубак; за заг.ред. І.Я.Сенюти, Львів, 2014.
186. Блащук Т.В. Договір про надання медичних послуг (медичного обслуговування) в умовах реформи медичної галузі, Часопис Національного університету „Острозька академія”. Серія „Право”. 2017. №2 (16). url: [//lj.edu.ua/articles/2017/n2/17btvmh.pdf](http://lj.edu.ua/articles/2017/n2/17btvmh.pdf)
187. Болдіжар С.О. Адміністративно - правове регулювання прав людини четвертого покоління у системі охорони здоров'я: монографія. Ужгород, 2020. 240 с.
188. Брюховецька М.С. Цивільно - правове регулювання посмертного донорства в Україні: дис. ... : спец. 12.00.03. К., 2017. 230 с.
189. Булеца С.Б. Право фізичної особи на життя та здоров'я (порівняльно-правовий аспект): Монографія. Ужгород, 2006. 172 с.
190. Булеца С.Б. Цивільні правовідносини, що виникають у сфері здійснення медичної діяльності: теоретичні та практичні проблеми: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.03. Одеса, 2016. 437 с.
191. Велика медична енциклопедія / під. ред. Петровського Б.В. 3-тє вид. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://бмэ.орг/index.php>
192. Вовк С.М. Механізми державного управління системними змінами у сфері охорони здоров'я : автореф. дис... докт. наук з держ. упр.: 25.00.02. Маріуполь. 2019. 40 с.
193. Волинець Т.В. Цивільно - правові засоби здійснення права на медичну допомогу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Львів, 2008.
194. Герц А.А. Договірні зобов'язання у сфері надання медичних послуг : дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.03. Львів, 2016. 421с.
195. Гиріна О.М. Сімейна медицина: підручник; у 3 кн. Кн. 1. Організаційні основи сімейної медицини / О.М. Гиріна, П.В. Грішило, Т.Г. Лемзякова та ін.; За ред. чл.-кор. АМН України, проф. В.Ф. Москаленка, проф. О.М. Гиріної. К., 2007. 392 с.
196. Головащук А.П. Цивільно - правове регулювання відносин, пов'язаних із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2017.
197. Гревцова Р.Ю. Захист прав медичних працівників.// Ваше здоров'я. 2017. № 25-26.
198. Гревцова Р.Ю. Інформована згода на медичне втручання : юридичні аспекти отримання і оформлення. Управління закладом охорони здоров'я. 2007. №3. С.12-17.
199. Грін О.О. Загальне медичне право: Навчальний посібник: Альб. схем. Ужгород, 2017. 208 с.
200. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл., Ужгород, 2020. 377 с.
201. Грін О.О. Основи фармацевтичного права. Альбом схем: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Ужгород, 2020. 211 с.

202. Грін О.О. Основи фармацевтичного права в питаннях і відповідях: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Ужгород, 2022. 241с.
203. Грін О.О. Шляхи розвитку медичної галузі в умовах проведення медичної реформи // Правове регулювання економічної системи: інституції, правила, процедури: монографія/ за ред. проф. М.В.Савчина. Одеса, 2021. С. 321 - 360.
204. Гладун З.С. Адміністративно-правове регулювання охорони здоров'я населення: Монографія. К., 2008. 720 с.
205. Гладун З.С. Теоретичні засади адміністративно - правового регулювання охорони здоров'я населення в Україні: монографія. Львів, 2015. 442 с.
206. Дворніченко А.С. Правові підстави та умови регулювання розголошення медичної таємниці. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2014. №2. С.174 - 182.
207. Деонтологія в медицині: підручник (ВНЗ IV рів.акр.) / О.М.Ковальова, Н.А.Сафаргаліна-Корнілова, Н.А.Герасимчук. 2-е вид., випр. К., 2018. 240 с.
208. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. / Т.В. Боднар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.; за ред. О.В. Дзери. К., 2009.
209. Доценко О. Адміністративна відповідальність за правопорушення у галузі охорони здоров'я населення. // Підприємництво, господарство і право. 2017. № 1. С. 128 - 132.
210. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К., 2014.
211. Жовнерчук В., Голумбевська М. Моральна та юридична відповідальність за незаконне розголошення лікарської таємниці.// Журнал головної медичної сестри. 2015. № 2. С.42 - 47.
212. Забезпечення прав людини четвертого покоління у системі охорони здоров'я: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (12 квітня 2019 р., м.Ужгород) : зб. наук. ст.; [під заг.ред. С.Булеци, Я.В.Лазура, М.В.Менджул]. Ужгород, 2019. 202 с.
213. Заварза Т.В. Цивільно - правова відповідальність лікувальних закладів за заподіяння шкоди неналежним лікуванням: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Харків, 2015. 19 с.
214. Загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні: сучасний стан та стратегія розвитку: монографія / С.М. Прилипка, О.М. Ярошенко, Т.А. Занфірова, Я.А. Аркатов. Харків, 2017.
215. Запорожан В.М., Аряєв М.Л. Біоетика та біобезпека. Підручник. К., 2013. 456с.
216. Згречча Е., Спаньйоло А. Дж., П'єтро М. Л. та ін. Біоетика : / підруч. Пер. з італ. В.Й. Шовкун. Львів, 2007. 672 с.
217. Ільющенкова К.О. Право на донорство в цивільному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: спец.12.00.03. К., 2018.
218. Ісмаїлова Улкер, Шаміл Кизи. Історичний розвиток інституту лікарської таємниці в Україні та світі. // Підприємництво, господарство і право. 2017. № 3. С.23 - 26.

219. Кашинцева О.Ю. Медичне право. Наріжні проблеми медичного права: підручник/ за ред. С.Г.Стеценка. К., 2010.
220. Кирилюк І.В. Злочини у сфері охорони здоров'я: детермінація та запобігання: монографія / І.В.Кирилюк. Ужгород, 2015. 272 с.
221. Кисельова О.І. Адміністративно - правове регулювання трансплантації органів і (або) тканин людини в Україні і зарубіжних країнах. // Правові горизонти. № 9 (22). 2018. С. 46 - 51.
222. Книш С.В. Відносини у сфері охорони здоров'я в Україні: адміністративно - правовий аспект. Монографія. К., 2019.
223. Коренга Ю.В. Договір сурогатного материнства в сімейному праві України: монографія. Луцьк, 2015.
224. Крилова О.В. Цивільно - правове регулювання відносин по наданню медичної допомоги: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Одеса, 2006. 20 с.
225. Лавриненко О.О., Рогова О.Г., Панасюк С.А. Коментар медичного законодавства України. К., 2011.
226. Лашкул З.В., Сізнцова Ю.Ю., Фершал Я.Ю. Інформативна згода: поняття, мета та значення у процесі реалізації прав та обов'язків медичних працівників і пацієнтів. Запоріжжя, 2019. 189 с.
227. Логвиненко Б. Проведення в справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони здоров'я: поточні проблеми і прогнозовані перспективи. // Публічне право. 2019. № 2. С. 107 - 112.
228. Людина: медицина, фармацевтика, біоетика. Наукова монографія / За ред. акад. Нац. акад. прав. наук України, проф. В. Г. Гончаренка. К., 2016. 472 с.
229. Мазаракі Н.А. Теоретико - правові засади запровадження медіації в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. К., 2019. 484 с.
230. Майданик Р.А. Договір про надання медичних послуг. // Медичне право. 2010. № 5 (1). С. 52 - 66.
231. Майданик Р.А. Медицинское право в системе права Украины. Альманах цивилистики: сб. статей / Під ред. Р.А. Майданика. К., 2015. Вип.6. С.442 - 450.
232. Майданик Р.А. Медичне право в системі права України. К., 2013. 32 с.
233. Майданик Р.А. Право на медичну таємницю: законодавство і практика його застосування. // Юридичний вісник України. 2013. № 28. С.132 - 144.
234. Майданик Р.А. Репродуктивні права. Сурогатне материнство: навч. - практ. посіб. К., 2013. 47с.
235. Майданик Р.А. Страхування зобов'язань з надання медичної допомоги. К., 2013. 64 с.
236. Майданик Р.А., Пермяков А.Б. Глава 52 „Договір про надання медичних послуг”. Договірне право. Особлива частина: Навчальний посібник. За заг. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, Т.В. Боднар. К., 2009. С.1107 - 1133.

237. Марущак І.А. Лікарська таємниця і конфіденційна медична інформація: питання правового регулювання. // Управління закладом охорони здоров'я. 2007. № 5. С.4 - 29.
238. Медико - правовий тлумачний словник / За ред. І.Я. Сенюти. Львів, 2010. 540с.
239. Медичне законодавство: правова регламентація лікарської діяльності. Книга 2 / За заг. ред. проф. В.Ф. Москаленка, проф. В.Б. Михайличенка. К., 2017. 494 с.
240. Медичне право: навчальний посібник / [укладач Котуха О.С.]. Львів, 2014. 153 с.
241. Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С.Б. Булеци; д-ра юрид. наук, доц. М.В. Менджул. Ужгород, 2021. 720 с.
242. Медичне право України: практикум / уклад.: І.Я. Сенюта, І.О. Богомазова, О.Ю. Кашинцева, Д.Й. Клапатий, Р.А. Майданик, О.Є. Січкоріз, Х.Я. Терешко, У.Я. Хребтань, Х.М. Шубак; заг. ред. І.Я. Сенюта. Львів, 2014. 296 с.
243. Медичне правознавство: підручник / А.А. Бабанін, А.А. Миронова, А.В. Біловицький, А.Ю. Скребків. Сімферополь, 2012. 552 с.
244. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник / за ред. Наталі Крестовської, Луїзи Романадзе. Одеса, 2019. 462 с.
245. Медсестринська етика і деонтологія. Підручник. Н.М. Касевич. 3-є вид., випр. К., 2013. 200 с.
246. Миронова Г.А. Модернізація цивільного законодавства у сфері надання медичної допомоги: теоретичні засади та практика імплементації: монографія. К., 2020. 164 с.
247. Миронова Г.А. Приватноправове регулювання особистих немайнових правовідносин у сфері надання медичної допомоги. Монографія / під ред. О.Д.Крупчан. К., 2015. 309 с.
248. Мінцберг Генрі. Міфи про охорону здоров'я. Як не помилитися, реформуючи медичну систему / пер. з англ. Дар'я Прокопик. К., 2019. 232 с.
249. Назар П.С., Віленський Б.Г. Основи медичної етики. К., 2002. 343 с.
250. Науково - практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / відп. ред. О.В. Дзера, Н.С. Кузнєцова, В.В. Луць. Т.1. К., 2005.
251. Науково - практичний коментар Кримінального кодексу України / За заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. К., 2015. 1063с.
252. Науково - практичний коментар до Кримінального кодексу України (2-е вид., перероб. та доп.) / За заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Е.В. Фесенка. К., 2008.
253. Новицька М.М. Адміністративно-правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людині в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Суми, 2019. 267 с.
254. Новицька М.М. Основні зміни до законодавства України у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людині. // Підприємництво, господарство і право. № 9. 2018. С.132 - 137.

255. Олефір А. О. Правовий механізм державних закупівель: стимулювання інноваційності виробництва медичної продукції. Монографія. К., 2015. 447с.
256. Основи права та законодавства у фармації: нац. підруч. для студентів вищ. навч. закл. / А.А. Котвіцька, І. В. Кубарєва, О.О. Суріков та ін.; за ред А.А. Котвіцької. Харків, 2016. 528 с. (Національний підручник).
257. Охорона здоров'я в Україні: організація та законодавче забезпечення / І.А.Голованова, В.П.Лисак, В.М.Пашков ; за заг.ред. В.П.Лисак. К., 2014.
258. Паращич І.М. Державні механізми забезпечення та захисту прав пацієнтів в Україні: стан і тенденції розвитку: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. К., 2010.
259. Політика та публічне управління у сфері охорони здоров'я. Підручник: у 2 т. // К., 2017. Т. 1. 284 с.
260. Політика та публічне управління у сфері охорони здоров'я. Підручник: у 2 т. // К., 2018. Т. 2. 320 с.
261. Попельницька Н.С. Особливості відмежування злочину, передбаченого ст.140 КК України від лікарської помилки, нещасного випадку і виправданого медичного ризику. // Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С.834 - 837.
262. Права людини в галузі охорони здоров'я. Харків. 2011.
263. Права людини в системі взаємовідносин „лікар - пацієнт” у відкритому суспільстві / Серія „Бібліотека сімейного лікаря”. Випуск 1 (12.2000). К., 2000. 267 с.
264. Права людини у сфері охорони здоров'я: практикум / за ред. Р.А. Майданика. К., 2013. 116 с.
265. Права приватної особи в умовах пандемії COVID-19: проблеми здійснення і захисту: монографія // Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, К.І. Беляков; за ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонova, д.ю.н., проф. О.І. Харитонovoї, к.ю.н., доц. К.Г. Некіт. Одеса, 2020. 404 с.
266. Право на медичну допомогу в Україні – 2008 / Харківська правозахисна група. Харків, 2009. 268 с.
267. Практичне право: Права пацієнтів (Інтерактивний курс медичного права) : навч. посіб. / Галай А.О., Гречанюк С.К., Сенюта І.Я. та ін.: за ред. С.Г. Стеценка та А.О. Галай. К., 2009. 224 с.
268. Прасов О.О. Право на медичну допомогу та його здійснення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Харків, 2007. 16с.
269. Примак В.Д. Відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності: монографія. К., 2014. 432 с.
270. Проблеми правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я (господарсько-правовий контекст): монографія. К., 2009. 448 с.
271. Пташник І.Р. Цивільно - правове регулювання трансплантації в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2017. 211 с.
272. Радиш Я., Бедрик І., Радиш Л., Кузьмінський П. Медична помилка: сутність, класифікація та правовий вимір // Медичне право. 2008. № 1. С. 51- 60.

273. Руснак Л.М. Адміністративно-правове забезпечення права на охорону здоров'я в Україні: монографія. Херсон, 2017.
274. Савченко В.О. Медичні послуги як об'єкт цивільних правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2014. 19 с.
275. Салыгина Е.С. Юридическое сопровождение деятельности частной медицинской организации. М., 2013. 192 с.
276. Самофал М.М. Цивільно - правове регулювання надання медичних послуг дітям: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2013. 213с.
277. Сенюта І.Я. Генеза вітчизняної цивілістичної думки щодо правовідносин у сфері надання медичної допомоги та її сучасний стан. // Медичне право. № 2 (18). 2016. С.74 - 92.
278. Сенюта І.Я. Дефекти надання медичної допомоги: поняття і види // Медичне право. 2017. № 1(19). С. 55 - 66.
279. Сенюта І.Я. Джерела правового регулювання цивільних відносин у сфері надання медичної допомоги. Львів, 2018. 416 с.
280. Сенюта І. Я., Клапатий Д. Й. Психіатрична допомога: механізми забезпечення прав пацієнтів та їхніх законних представників. Львів, 2013. 66 с.
281. Сенюта І.Я. Медична таємниця: медико-правові аспекти. Львівський правничий часопис „Життя і право”. 2005. № 1. С.43 - 50.
282. Сенюта І.Я. Право на згоду та право на відмову від медичної допомоги: особливості та межі здійснення // Підприємство, господарство і право. 2016. № 10 (248). С. 15 - 19.
283. Сенюта І.Я. Цивільні правовідносини у сфері надання медичної допомоги в Україні: питання теорії і практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03/ І.Я. Сенюта, Наук. - досл. ін-т. прив. права та підпр. Нац. акад. прав. наук. К., 2018. 36 с.
284. Сенюта І.Я. Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання медичної допомоги: монографія. Львів, 2018. 640 с.
285. Сенюта І.Я. Цивільно-правовий захист прав на медичну допомогу: методичні рекомендації. Львів, 2018. 64 с.
286. Сенюта І.Я. Права й обов'язки суб'єктів медичних правовідносин: деякі проблеми реалізації // Право України. 2011. № 11 - 12. С. 67 - 73.
287. Сергеев Ю.Д. Медицинское право: учебный комплекс: в 3 т. М., 2008. 784 с.
288. Сізнцова Ю.Ю. Інформована згода на медичне втручання і юридичний захист пацієнтів та медичних працівників. // Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту. Серія „Право”. 2013. № 12 (1). С.266 - 269.
289. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. Харків, 2006. 776 с.
290. Словник української мови. Академічний тлумачний словник в 11 томах (1970-1980) // <http://sum.in.ua>.
291. Співак М.В. Правове регулювання адміністративної відповідальності в галузі охорони здоров'я населення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. К., 2010. 16 с.

292. Старікова Н.М. Цивільно - правова відповідальність у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: спец. 12.00.03. Харків, 2018.
293. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): Монографія / Відп. ред. Я.М. Шевченко. К., 2008. 626 с.
294. Стеценко В.Ю. Адміністративно - правові засади забезпечення якості медичної допомоги. Вісник ОНУ ім. І.І.Мечнікова. Правознавство. 2012. Т.17. Вип.1/2 (16/17). С.147 - 153.
295. Стеценко В.Ю. Обов'язкове медичне страхування в Україні (адміністративно - правові засади запровадження): Монографія. К., 2010. 320 с.
296. Стеценко С.Г. Медицинское право: Учебник. СПб., 2004. 572 с.
297. Стеценко С.Г. Медичне право України (реалізація та захист прав пацієнтів): Монографія / Стеценко С.Г., Галай А.О. К., 2010. 168 с.
298. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Шатковський Я.М. Медичне право України (правові засади забезпечення медичного страхування). Монографія. К., 2010. 206 с.
299. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. К., 2008. 507 с.
300. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Шатковський Я.М. Медичне право України (правові засади забезпечення медичного страхування). Монографія. К., 2010. 206 с.
301. Стеценко С.Г., Шатковська І.В. Медичне право України (правове забезпечення лікарської таємниці). Монографія. К., 2010. 144 с.
302. Стеценко С.Г. Юридичний конфлікт у сфері медичної діяльності. Вісник Академії митної служби України. 2009. № 1. С.44 - 48.
303. Страхування в галузі охорони здоров'я: Навч. посіб. / І.Б. Дячук, І.Я. Сенюта, Х.Я. Терешко, І.І. Фуртак; за заг. ред. І.Я. Сенюти. Львів, 2010. 216 с.
304. Сучасне українське медичне право: Монографія / За заг. ред. С. Г. Стеценка. К., 2010. 496 с.
305. Тараненко А.О. Договір на протезування органів та кінцівок людини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2015. 22 с.
306. Тарасевич Т.Ю. Медичний працівник як спеціальний суб'єкт злочину: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. К., 2011.
307. Терешко Х.Я. Інформація як об'єкт цивільних правовідносин у сфері медичного обслуговування: дис. ... канд. юрид. наук (доктора філософії): спец.12.00.03. К., 2019.
308. Удалова Л.Д. Лікарська таємниця в кримінальному процесі України. Монографія. К., 2015. 134с.
309. Фармацевтична енциклопедія / голова ред. ради та автор передмови В.П. Черних. - 2-ге вид., перероб. і допов. К., 2010. 1632 с.
310. Швець Ю.Ю. Реалізація особою конституційного права на охорону здоров'я: порівняльно - правове дослідження: дис. ... докт. юрид. наук: спец.12.00.02. Ужгород, 2019.

311. Худошина О.В. Контроль якості надання медичної допомоги у закладах охорони здоров'я. // Управління закладом охорони здоров'я. 2015. № 1. С.15 - 19.
312. Чабан О.А. Право фізичної особи на таємницю про стан здоров'я в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. К., 2018. 222 с.
313. Чеботарьова Г.В. Кримінально-правова охорона правопорядку в сфері медичної діяльності: монографія. К., 2011.
314. Чеботарьова Г.В. Проблеми визначення обставин, що виключають злочинність діяння у сфері медичної діяльності. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2013. № 6. С.169 - 172.
315. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку у сфері охорони здоров'я: монографія / За заг. ред.: д.ю.н., проф. С.Б. Булеци; д.ю.н. доц. М.В. Менджул. Ужгород, 2020. 444 с.
316. Чечерський В.І. Право на репродукцію (відтворення) у системі основоположних прав людини: конституційно - правове дослідження. Херсон, 2019. 415 с.
317. Шопіна Ю.О. Кримінальна відповідальність медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з використанням професійних обов'язків: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. К., 2020.
318. Щирба М. Критерії правомірності інформованої згоди пацієнта. Історико-правовий часопис. 2017. № 2 (10). С.84 - 88.
319. Щукін О.С. Правовий статус медичних працівників за трудовим законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.05. Одеса, 2005.
320. Ющик О.І. Кримінально - правове регулювання діяння, пов'язаного з ризиком за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Одеса, 2004.
321. Як організувати систему надання первинної медичної допомоги на місцевому рівні. Операційне керівництво / Баценко Д., Брагінський П., Бучма М. та ін. Міністерство охорони здоров'я України, Проект USAID „Реформа ВІЛ-послуг у дії”. К., 2018. 368 с.
322. Якубівський І.Є. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні: монографія. Львів, 2018. 521с.
323. Hrin Oleksandr. Medical Law Basics : Book of diagrams, textbook for foreign students of medical universities, Ukraine, Uzhgorod, 2021, 225p.